

DET RÅDGIVENDE UDVALG VEDRØRENDE GRØNLANDS ØKONOMI

DEN ØKONOMISKE UDVIKLING I GRØNLAND

Indhold:

Den økonomiske situation

Finanspolitikken

Bolig- og byggeforhold

Det demografiske udgiftspres

Juni 2008

Det rådgivende udvalg vedrørende Grønlands økonomi blev nedsat af statsministeren i august 1988. Udvalget har til opgave at følge den økonomiske udvikling i Grønland og afgive beretninger herom til statsministeren og Grønlands Hjemmestyre. Statens myndigheder skal holde det rådgivende udvalg underrettet om alle foranstaltninger af betydning for de økonomiske forhold i Grønland, og udvalgets udtalelse skal indhentes, inden der foretages væsentlige ændringer i de retningslinier, som ligger til grund for ydelse af statstilskud, samt ved andre statslige dispositioner, der har en væsentlig betydning for Grønlands økonomi.

Udvalget kan efter anmodning fra de grønlandske myndigheder rådgive om tilrettelæggelsen af den generelle økonomiske politik i Grønland og om væsentlige økonomiske spørgsmål i øvrigt.

Det forudsættes, at udvalget etablerer et nært samarbejde med de grønlandske myndigheder omkring fremskaffelse af det fornødne økonomiske og statistiske dokumentationsmateriale.

Udvalget består af en formand og 6 medlemmer, hvoraf Statsministeriet udpeger formanden og 3 medlemmer. De øvrige medlemmer udpeges af Finansministeriet, Danmarks Statistik og Grønlands Hjemmestyre. Udvalget har følgende sammensætning:

Formand:	Professor Christen Sørensen, Syddansk Universitet
Medlemmer:	Direktør Peter Beck, Økonomidirektoratet, Grønlands Hjemmestyre Kontorchef Søren Brodersen, Danmarks Statistik Underdirektør Anders Møller Christensen, Danmarks Nationalbank Chefkonsulent Joakim Søndergaard Hansen, Finansministeriet Kontorchef Søren Bjerregaard, Økonomi- og Erhvervsministeriet Kontorchef Vøgg Løwe Nielsen, Fødevareøkonomisk Institut
Sekretariat:	Fuldmægtig Lene Andersen, Finansministeriet Student Nina Bech Runebo, Finansministeriet Student Andreas Eriksen, Økonomi- og Erhvervsministeriet
Tilforordnet:	Sekretariatschef Steen Ryd Larsen, Statsministeriet
Udvalgets adresse:	Det rådgivende udvalg vedrørende Grønlands økonomi Statsministeriet Prins Jørgens Gård 11 1218 København K Telefon: 45 33 92 33 00 Telefax: 45 33 11 16 65 Hjemmeside: http://www.stm.dk/

Kort på forsiden bragt med tilladelse fra Arctic Information

ISSN 1600-5635

DET RÅDGIVENDE UDVALG VEDRØRENDE GRØNLANDS ØKONOMI

DEN ØKONOMISKE UDVIKLING I GRØNLAND

Redaktionen er afsluttet 20. juni 2008

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Sammenfatning	7
1.1 Grundlaget for de økonomisk-politiske beslutninger	7
1.2 Konjunktursituationen i hovedtræk	10
1.3 Vurdering af den førte finanspolitik	11
1.4 Boligpolitiske anbefalinger.....	13
1.5 Det demografiske udgiftspres	17
Kapitel 2. Den økonomiske situation.....	20
2.1 Konjunktursituationen i hovedtræk	20
2.2 Den historiske økonomiske udvikling og bytteforholdet.....	22
2.3 Konjunkturbestemmende faktorer.....	23
2.4 Indenlandsk efterspørgsel og betalingsbalancen.....	34
2.5 Udviklingen i ledigheden.....	35
2.6 Priser og lønninger.....	37
Kapitel 3. Finanspolitikken	39
3.1 Vurdering af den førte finanspolitik	39
3.2 Hjemmestyrets økonomi.....	43
3.3 Kommunernes økonomi.....	46
3.4 Statslige udgifter vedrørende Grønland	49
Kapitel 4. Bolig- og byggeforhold.....	51
4.1 Indledning og sammenfatning	51
4.2 Udvikling siden 1990 - boligmassen	53
4.3 Byggeriet og subsidieringen heraf.....	55
4.4 Boligpolitiske anbefalinger.....	62
Bilag 4.1 Bolig- og byggeforhold.....	68
Kapitel 5. Det demografiske udgiftspres	98
5.1 Indledning og sammenfatning	98
5.2 Den demografiske udvikling	99
5.3 De offentlige udgifter	103
5.4 Metode ved fremskrivning af de offentlige udgifter	105
5.5 Fremskrivning af de offentlige udgifter.....	107
5.6 Sundhedstilstand og uddannelsesniveau	110
Bilag 5.1 Befolkningsfremskrivning.....	112
Bilag 5.2 Offentlige udgifter i Grønland.....	114
Bilag 5.3 Fremskrivning af de offentlige udgifter.....	117

Kapitel 1. Sammenfatning

1.1 Grundlaget for de økonomisk-politiske beslutninger

Det står mere og mere klart, at grundlaget for de økonomisk-politiske vilkår, der gælder for Grønland afgørende har ændret sig. Priserne på mineraler og olie har nået nye højder, og der er ikke udsigt til, at dette forhold ændrer sig.

Denne udvikling har betydet, at en række internationale selskaber nu også ser betydelige kommercielle muligheder i udnyttelsen af en række mineraler og olie i Grønland, selv om der må påregnes betydelige etablerings- og transportomkostninger primært betinget af klimaforhold.

Der er allerede to aktive miner i Grønland. Olivinbrudet i Maniitsoq og guldminen ved Nanortalik. Der er endvidere givet udnyttelsestilladelse til brydningen af restforekomster af bly og zink i den gamle Maarmorilikmine ved Uummanaq. Det forventes, at brydningen påbegyndes inden udgangen af 2008, og at beskæftigelsen efterhånden vil komme op på godt 100 personer. Der er endvidere indgivet udnyttelsesansøgning til en molybdænmine ved Malmbjerget i Nordøstgrønland. Såfremt molybdænminden åbnes, forventes det i anlægsfasen på 3 år, at der skal beskæftiges op til 600. I driftsfasen forventes beskæftigelsen at blive 300-400 personer. I givet fald bliver molybdænminden klart det mineprojekt, der indtil videre giver mest beskæftigelse – men ikke nødvendigvis til bosatte i Grønland, da minen ligger langt fra eksisterende bebyggelser.

Derudover er der en række lovende forundersøgelser i gang i relation til: 1) diamanter syd for Kangerlussuaq med et beskæftigelsespotentiale på 500, 2) eudialyt ved Narsaq med et beskæftigelsespotentiale på 80 og 3) rubiner og safirer syd for Nuuk med et beskæftigelsespotentiale på 40 personer.¹

Såfremt aluminiumsprojektet ved Maniitsoq realiseres, vil der i driftsfasen fra 2014 alene i Maniitsoq komme omkring 650 nye arbejdspladser og i anlægsfasen langt flere, jf. kapitel 4. Og dette vil hurtigt kunne øge beskæftigelsen, idet anlægsarbejdet så allerede påbegyndes i 2010/2011.

---

¹ Se i denne sammenhæng også afsnittet om olie- og mineraludforskning i kapitel 2.

Længere fremme er der også mulighed for olieudvinding, idet der allerede nu fra olieselskaber er licensansøgninger til de udbudte 8 blokke i Disko Vest. Derudover er der tildelt to eftersøgningslicenser i det sydlige ”åben dør område” mellem 60 og 63 grader nord samt to eftersøgningslicenser ud for Vestgrønland.

Mens det siden begyndelsen af 1990’erne og indtil de seneste år har været et hovedproblem at opretholde og etablere arbejdspladser, foreligger der nu en helt ny situation, nemlig mangel på arbejdskraft og udsigt til større mangel på arbejdskraft for Grønland under et. Der vil dog være betydelige forskelle i beskæftigelsesmulighederne på lokalt plan med deraf følgende behov for øget mobilitet.

Dette har allerede og vil i stigende grad påvirke tilrettelæggelsen af den økonomiske politik. Behovet for subsidieret beskæftigelse vil forsvinde. Et hovedsigte med den økonomiske politik er og vil i stigende grad blive at øge det effektive arbejdsudbud gennem opkvalificering og uddannelse, så langt færre enten er ledige eller uden for arbejdsstyrken. Dette er også allerede inddraget i de økonomisk-politiske overvejelser, jf. bl.a. *Politisk-økonomisk beretning 2008* og rapporten *Tilpasning af arbejdsstyrken til nye væksterhverv* udgivet af Hjemmestyret april 2008. Som det bl.a. fremgår heraf, vil der skulle overflyttes en del af beskæftigelsen i fiskerierhvervet til de nye industrier. Dette er ikke mindst en følge af, at de teknologiske fremskridt peger i retning af, at antallet af samfundsøkonomisk rentable job vil falde inden for det traditionelle fiskerierhverv. Hertil kommer risikoen for, at fiskeressourcerne reduceres. Derfor bliver det en central og aktuel politisk økonomisk opgave at overflytte beskæftigede i fiskerierhvervet til andre erhverv via opkvalificering m.v. samt at reducere tilgangen til fiskeriet ved at uddanne befolkningen til de beskæftigelsesmuligheder, der allerede er og som ikke mindst vil udvikle sig i de kommende år.

Udvalget analyserede i rapporten fra 2006 fiskeriøkonomiske problemstillinger. I relation til rejefiskeriet påpegede udvalget eksempelvis, at anvendelsen af moderne trawlere i hele rejefiskeriet ville reducere antallet af beskæftigede med over 700, selv ved en indhandlingspligt på 25 pct. i hele rejefiskeriet, når effektivitetstilpasningen var gennemført. På dette grundlag og med det daværende pres på kapaciteten i bygge- og anlægssektoren samt med udsigt til en række aktiviteter på råstofområdet gav udvalget dengang udtryk for, at en væsentlig samfundsprioritet var at sikre et højere

kvalitetsniveau i arbejdsstyrken for at muliggøre alternativ beskæftigelse.² Denne problemstilling er siden kun blevet mere påtrængende.

En betydelig politisk udfordring vil derfor være at ændre en række love og bestemmelser, der har været udformet under de tidligere vilkår, med henblik på at vurdere, om de er hensigtsmæssige i den fremtid, der nu tegner sig.

Udvalget har i denne rapport særskilt analyseret to områder med udgangspunkt i de ændrede præmisser, jf. kapitel 4 om bolig- og byggeforhold og kapitel 5 om det demografisk betingede udgiftspres.

Selv om der nu er langt lysere udsigter for den økonomiske fremtid end tidligere, stilles der omvendt også nu betydelige krav til tilpasninger og omstilling. Det gælder ikke mindst, hvis aluminiumsprojektet realiseres. Det skyldes såvel dette projekts størrelsesorden, som dets påvirkning af hele den regionale udvikling. Erfaringer fra et tilsvarende Alcoa projekt i Østisland har vist, at betydelige løn- og prisstigninger udløses, såfremt der føres en for slap finanspolitik i især etableringsperioden.

Såfremt Grønland skal få det bedste resultat af aluminiumsprojektet, er det derfor af afgørende betydning, at de finanspolitiske udfordringer mødes. Ellers vil produktionsvilkårene kunne blive ekstraordinært vanskelige i andre konkurrenceerhverv, herunder måske ikke mindst i fiskerierhvervet.

I denne sammenhæng må også Selvstyreaftalen inddrages. Selvstyreaftalen indebærer, at bloktilskuddet under selvstyreordningen er fastlåst realt til godt 3,2 mia. kr. i 2007 dansk pris- og lønniveau.³ Dette indebærer, at dette beløb nu på forhånd ligger fast, hvorfor uheldige udviklinger ikke vil blive kompenseret via ændringer i bloktilskuddet. Med andre ord bliver det Grønland, der selv skal sikre stabilitet og erhvervsudvikling.

Det overordnede tema i denne rapport er på denne baggrund de finanspolitiske udfordringer og perspektiver. Det skal understreges, at der i denne rapport kun er gået i dybden med to emner, nemlig bolig- og byggeområdet samt det demografiske udgiftspres.

---

² Se siderne 12-15 i 2006-rapporten.

³ Halvdelen af evt. oliegevinster ud over 75 mio. kr. pr. år modregnes i bloktilskuddet. Men da dette i givet fald først bliver en realitet om en række år, ændres den skitserede problemstilling ikke afgørende heraf.

1.2 Konjunktursituationen i hovedtræk

Det vurderes, at den grønlandske økonomi også vil være i fremgang i 2008, og at økonomien forsigtigt vurderet følger det langsigtede vækstspor med en vækst i real BNP på 1½ pct. Fremgangen drives især af en ekspansiv finanspolitik og høj økonomisk aktivitet inden for byggeri og anlæg. Hertil kommer større efterforskningsaktiviteter med henblik på at udnytte Grønlands energiresourcer og mineraler samt øget turisme, der også bidrager til fremgangen.

Væksten holdes nede af mærkbare kapacitetsbegrænsninger navnlig inden for byggeriet. Grønlands Arbejdsgiverforening har på baggrund af en undersøgelse blandt medlemsvirksomhederne vurderet, at der i 2007 manglede 520 faglærte inden for bygge- og anlægssektoren. Herudover er der stor mangel på uddannet arbejdskraft inden for både social-, sundheds- og undervisningsområdet. Manglen på arbejdskraft er blevet forstærket af højkonjunktoren i Danmark, der har gjort det svært at tiltrække arbejdskraft udefra. Udvalget vurderer, at den ret stærke nedgang i især byggeaktiviteten i Danmark fra efteråret 2008 vil lette mulighederne for at tiltrække arbejdskraft fra dette område i Danmark. Men produktionsvirkningen heraf vil først blive mærkbar i 2009.

Ledigheden (målt som antallet af medio ledige) er reduceret fra 1.950 personer i 2003 til 1.498 personer i 2007. Udvalget lægger til grund, at det bliver en stadig større udfordring at bringe ledighedstallene yderligere ned, og skønner, at det tilsvarende årsgennemsnit bliver omkring 1450 for medio ledige i 2008 efter samme opgørelsesmetode som i 2007.

Tabel 1.2.1								
Centrale økonomiske variable								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Real BNP-vækst, pct.	1,3	0,7	-0,5	2,6	1,0	2,6	1½*	1½*
Real disponibel BNI-vækst, pct.	0,5	0,4	0,3	1,1	0,8	2,1	1*	1½*
Medio ledige i byerne, pers.	1596	1773	1950	1854	1683	1542	1498	1450*
Inflation, pct. ^a	3,2	3,9	1,9	2,3	1,4	2,8	1,7	5½*
DAU-saldo, mio.kr.	5	204	200	160	274	40	-267	-300 ^b

Anm.: Tal markeret med * er udvalgets skøn.

a. Opgjort som stigningen i forbrugerprisindekset fra juli til juli. Inflationen i 2005 er eksempelvis givet ved den procentvise stigning i forbrugerprisindekset fra juli 2004 til juli 2005. Som følge af blandt andet huslejereformen pr. 1. januar 2002 har der været ekstraordinære store stigninger i forbrugerprisindeksets boligpost. Eksklusive boligposten steg forbrugerprisindekset med 2,9 pct. i 2002, 1,3 pct. i 2003, 1,7 pct. i 2004 og 1,6 pct. i 2005.

b. Budgettal.

Kilde: Grønlands Hjemmestyre mht. DAU-saldo, ellers Grønlands Statistik og egne skøn.

Udvalgets vurdering af de økonomiske tendenser, som de tegner sig for 2008, er for en række centrale variable sammenfattet i tabel 1.2.1.

Især grundet de tiltagende forbrugerpriser i 2. halvår 2007 er det skønnet, at inflationen i 2008 (som målt ved stigningen i forbrugerpriserne) bliver noget højere i 2008 end i 2007 – nemlig 5½ pct. efter juli til juli metoden. Såfremt der korrigeres for øgede afgifter og de ekstraordinære prisstigninger på fødevarer, stiger inflationen til 3½ pct. i 2008. Dette tal er mere retvisende for inflationspresset, der skal ses i sammenhæng med det aktuelle kapacitetspres i økonomien.

1.3 Vurdering af den førte finanspolitik

Finanspolitikken har været ekspansiv i de seneste år. Det ses tydeligst af, at DAU-saldoen er svinget om fra et overskud på ca. 200 mill.kr. i årene 2002 til 2005 til tilsvarende underskud i både 2007 og 2008, og det vel at mærke i en højkonjunktur med pæn økonomisk vækst og faldende ledighed. Anlægsudgifterne er steget kraftigt, driftsudgifterne har fulgt prisudviklingen, mens indtægterne ikke har fulgt med driftsudgifterne, endsige udgifterne inkl. anlæg.

I vurderingen af den førte finanspolitik skal der dog også tages hensyn til ændringen i de uforbrugte midler i Anlægs- og reoveringsfonden. Frem til udgangen af 2005 blev der i alt opsamlet ca. 700 mio. kr. i uforbrugte midler i Anlægs- og reoveringsfonden på trods af, at Hjemmestyret længe havde haft en målsætning om at nedbringe midlerne i fonden. I 2006 blev de opsparede midler nedbragt med i størrelsesordenen 20 mio. kr., mens de uforbrugte midler i 2007 steg med næsten 150 mio. kr. I 2008 er det forudsat, at der ikke sker ændringer i Anlægs- og reoveringsfonden størrelse, jf. tabel 1.3.1.

Tabel 1.3.1									
Faktisk og beregnet drifts- og anlægsoverskud									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. Faktisk DAU-saldo	-47	117	204	201	160	274	40	-267	-300 ^a
2. Stigning i uforbrugte midler i Anlægs- og reoveringsfonden	255	169	119	93	60	13	-19	146	0
3. Faktisk aktivitetskorrigeret DAU-saldo: (1)+(2)	208	286	323	294	220	287	21	-121	-300

a. FL2008.
Kilde: Tabel 3.1.1.

Som anført er der ved de givne strukturer et betydeligt kapacitetspres i økonomien, som det bl.a. fremgår af prisstigningerne og det fortsatte fald i ledigheden. Der er endvidere ikke udsigt til, at dette

kapacitetspres aftager – tværtimod. Realiseres aluminiumsprojektet, vil der opstå et betydeligt kapacitetspres, jf. bl.a. de islandske erfaringer, med risiko for betydelige løn- og prisstigninger.⁴ Det bliver en meget stor og vigtig opgave i den økonomiske politik at modvirke dette også i lyset af den indgåede Selvstyreaftale, jf. ovenfor.

Det er udvalgets vurdering, at modvirkningen af det aktuelle og det kommende kapacitetspres nu er den afgørende udfordring for finanspolitikken – en udfordring der ikke bliver mindre af, at der som anført i relation til tabel 1.3.1 allerede er ved at udvikle sig et strukturelt finanspolitisk problem, selvom Hjemmestyrets økonomi endnu er ret så velkonsolideret.

Både hjemmestyrets og kommunernes driftsudgifter er i årene 2006 til 2008 steget hurtigere, end indtægterne og hurtigere end de langsigtede vækstudsigter kan retfærdiggøre. Samtidig har både hjemmestyret og kommunerne øget anlægsaktiviteten, og det har ført til, at den økonomiske vækst i højere grad er drevet af de offentlige udgifter end af produktionsstigninger i den private sektor. En fortsættelse af denne udvikling er ikke holdbar, specielt set i lyset af, at den demografiske udvikling med en større og større ældrebefolkning i de næste 20 år vil lægge beslag på en stor del af de skatteindtægter, som kan genereres af nye aktiviteter inden for minedrift og metalraffinering.

En mere selv bærende økonomi forudsætter både en højnelse af uddannelsesniveaet, og at den private sektor kan generere så meget økonomisk vækst og dermed nye skatteindtægter, at der kan blive et økonomisk råderum til at udbygge den offentlige service. Derfor er der brug for en tæt opfølgning af de enkelte initiativer i uddannelsesplanen, så man sikrer, at den prisværdige store satsning på uddannelse kan føre til en høj grad af målopfyldelse. Men på de øvrige offentlige udgiftsområder synes der at være brug for en kraftig opbremsning i de offentlige aktiviteter, så der bliver ressourcer til at udnytte de vækstpotentialer, der er inden råstofudnyttelse, metalraffinering og turisme. Det er derfor afgørende, at der i de kommende års finanslove og kommunale budgetter sker en mærkbar afdæmpning af de offentlige aktivitetsstigninger. I modsat fald risikeres det, at der skabes strukturelle finanspolitiske problemer med deraf følgende forværringer af de samlede offentlige finanser.

I den forbindelse skal det også tages i betragtning, at det høje internationale energiprisniveau vil komme til at ramme Grønland i 2008 og i endnu højere grad i 2010. På grund af vellykkede prissikringer har de høje internationale oliepriser ramt Grønland langt mindre end de fleste lande, men specielt i 2010 kan

---

⁴ Hertil kommer, at en række mineralprojekter kan blive realiseret, jf. afsnit 1.1.

der forventes store energiprisstigninger, og dermed også stigninger i både erhvervslivets omkostninger og forbrugerpriserne. Disse prisstigninger vil blive en udfordring for erhvervenes tilpasningsevne, og de vil alt andet lige føre til en begrænsning af familiernes forbrugsmuligheder og en afdæmpning i den samlede økonomiske aktivitet og dermed også i skatteindtægterne til det offentlige. Nye aktiviteter inden for råstofsektoren vil i de næste par år kunne bidrage til at undgå et fald i den samlede økonomiske aktivitet i landet, men man må under alle omstændigheder tilpasse hele samfundsøkonomien til et højere energiprisniveau.

I den forbindelse kan det overvejes at øge energipriserne allerede i 2009. Det vil kunne give både erhvervsliv og forbrugere incitament til at tilpasse sig til mere energibesparende løsninger, og det vil derudover kunne skabe grundlag for at opbygge en buffer, der kan tage toppen af prisstigningerne i de følgende år. Dette forslag skal også ses på baggrund af, at landets oliepriser ligger helt i bund for olieimporterende lande.

1.4 Boligpolitiske anbefalinger

Bolig- og byggeforhold er nærmere analyseret i kapitel 4 med tilhørende bilag 4.1. Boligforholdene er i flere henseender afgørende for befolkningens velfærd. Boligpolitikken kan derfor ikke alene ansues ud fra en økonomisk/finansieringsmæssig vinkel. I gennemgangen af de til de enkelte boligformer knyttede finansierings- og subsidieforhold er der til trods herfor primært anlagt økonomiske betragtninger. Dette er begrundet i, at udvalgets primære fokusområde er samfundsøkonomiske perspektiver. Det følger også heraf, at udvalgets analyse næppe kan stå alene, når boligpolitikken udformes og vedtages.

De følgende boligpolitiske anbefalinger med udgangspunkt i udvalgets primære fokusområde er baseret på følgende grundantagelser:

- at der fremover må forventes øget kapacitetspres i bygge- og anlægssektoren, og at der sammenhængende hermed vil blive skabt en række attraktive jobmuligheder,
- at de offentlige finanser i en årrække vil være pressede samtidig med, at der vil være behov for en ret stram finanspolitik,
- at boligpolitikken stadig skal være i overensstemmelse med socialpolitiske hensyn karakteriseret ved, at det først og fremmest skal være den bedrestillede del af befolkningen, der skal egenfinansiere en større del af eller hele deres boligforbrug.

Det offentlige udlejningsbyggeri stiller klart de største krav til de offentlige finanser. For samme boligstørrelse udløser kommunalt udlejningsbyggeri ca. dobbelt så store offentlige bevillinger/lån som andelsboliger, der igen udløser næsten dobbelt så store offentlige lån som 10/40/50-byggeri. Noget tilsvarende gælder for subsidieringen, idet kommunalt udlejningsbyggeri giver anledning til næsten dobbelt så store subsidier som andelsboliger, der igen er mere end dobbelt så subsidiekrævende som 10/40/50-byggeri.

For et givet antal boliger vil presset på de offentlige finanser derfor aftage, såfremt 10/40/50-byggeriets andel øges. Dette vil også være tilfældet, såfremt byggeriet af andelsboliger øges, hvis alternativet er kommunalt udlejningsbyggeri.

Boligsikringsordningen betyder, at de bedrestilledes huslejebetaling er større end for husstande, der har lave indkomster. Men grundet reglerne for beregningen af kapitalafkastelement i huslejen ydes der alligevel betydelige subsidier til bedrestilledes boligforbrug i offentlige udlejningsboliger. Dette er naturligvis kun et reelt problem, såfremt bedrestillede faktisk bor i offentlige udlejningsboliger. Det er ofte tilfældet i relation til personaleboliger, idet berettigede til personaleboliger har fast arbejde med sædvanligvis en stabil og relativ høj indkomst.

Bedrestilledes egenbetaling kan evt. øges ved, at kapitalafkastet for disse husstande øges og dermed gives et incitament til at bidrage mere til eget boligforbrug ved at flytte til en anden boligform. Og selv om sådanne husstande ikke flytter, vil presset på de offentlige finanser aftage, idet husstanden så selv skal betale en højere husleje for deres lejlighed.

I relation til medbyggerboliger er Hjemmestyrets låneandel afhængig af husstandens gennemsnitlige skattepligtige indkomst for de senest fem slutlignede år. Mekanismen i denne ordning kunne også bringes i anvendelse i relation til kapitalafkastberegningen for offentlige udlejningsejendomme. Fordelen ved at bruge en flerårig periode frem for alene et enkelt år er, at samspilsproblemet i form af høje sammensatte betalingsprocenter (til skat og højere husleje) derved bliver reduceret. Nærmere beregninger bør dog gennemføres, inden en f.eks. femårig periode vælges, ligesom det bør overvejes, om kapitalafkastprocenten skal fastfryses på f.eks. 6 pct., når denne grænse nås. Endelig bør andre mekanismer også overvejes. F.eks. kan der tages udgangspunkt i, at der er forskellige boligtyper inden for det offentlige udlejningsbyggeri:

- særligt reserverede boliger samt personaleboliger i en- og tofamiliehuse. Denne boligtype bebos af husstande, der uden videre bør kunne betale deres eget boligforbrug,
- personaleboliger i øvrigt. Disse bebos i langt de fleste tilfælde af den bedrestillede del af befolkningen. Her kunne det være relevant at sondre mellem eksisterende lejere og nye lejere. For eksisterende lejere kunne den ovenfor skitserede tilpasningsmodel anvendes, mens der for nye lejere i personaleboliger som for lejere i særligt reserverede boliger straks kunne anvendes den langsigtede sats for kapitalafkastet, f.eks. 6 pct.,
- øvrige offentlige udlejningsboliger, hvor den ovenfor skitserede tilpasningsmodel kunne anvendes.

Det bør endvidere overvejes, om den øvre grænse for kapitalafkastprocenten skal være 6, herunder om den evt. skal være ens for alle boligtyper.

Uanset hvilken af de to ovenfor skitserede mekanismer eller kombinationer heraf samt andre muligheder der i givet fald gennemføres, er det udvalgets opfattelse, at grænsen på 15.000 kr. for kapitalafkastberegningen bør fjernes.⁵ De evt. socialpolitiske hensyn, der kunne ligge i denne grænse bør varetages af boligsikringsordningen, der netop gælder for offentlige udlejningsejendomme. Afskaffelsen af det indkomstuafhængige boligbørnetilskud fra og med 2002 var netop udtryk for, at det var mere målrettet at varetage socialpolitiske hensyn med boligsikringsordningen.

Indførelse af sådanne mekanismer vil medføre, at presset på de offentlige finanser aftager, uanset om de heraf omfattede bedrestillede husstande i offentlige udlejningsejendomme bliver boende eller ej. Enten ved at de flytter til en andelsbolig eller til en 10/40/50-bolig med lavere subsidier eller bliver boende med en højere egenbetaling.

For såvel andelsboliger som for 10/40/50-byggeri er der i de gældende finansieringsregler for offentlige lån og dermed i de hertil knyttede subsidier allerede indbygget mekanismer, der over tid vil reducere det offentliges involvering, såfremt – hvad udvalget lægger til grund – opførelsesomkostningerne og boligernes størrelse over tid stiger.

---

⁵ Kapitalafkastet i offentligt udlejningsbyggeri beregnes som 1½ pct. af opførelsessummen, der dog minimalt sættes til 7.000 kr. pr. m² og maksimalt til 15.000 kr. pr. m².

For andelsboliger er denne omkostningsgrænse 19.100 kr. pr. m², mens der for 10/40/50-byggeri er en øvre grænse på 15.500 kr. for de første 65 m² og en grænse på 10.500 kr. for de næste 45 m². Til boligareal over 110 m² ydes der ikke offentlige lån, hverken til andelsboliger eller til 10/40/50 byggeri. Udvalget anbefaler, at den automatiske reduktion af offentlige lån, og den hertil knyttede subsidiering fastholdes. Det kan evt. overvejes, om det offentliges involvering derudover skal begrænses.

I relation til medbyggerordningen anbefaler udvalget, at kravet om, at der ikke står passende boliger til rådighed i bygder og yderdistrikter, fastholdes som en nødvendig forudsætning for lånebevilling.

Udvalget har beregnet de øgede krav til det offentliges bevillinger/långivning, der vil blive en følge af en evt. realisering af aluminiumsprojektet. Dette er sket med udgangspunkt i de nuværende regler, og også den hertil knyttede subsidiering af boligforbruget, der under en række forudsætninger vil blive en konsekvens heraf.

Det fremgår af disse beregninger, at bevillingerne til de tre boligformer kommunalt udlejningsbyggeri, andelsboliger og 10/40/50 byggeri skal øges med 29 mio. kr. eller med 15 pct. pr. år i årene 2011-2015, hvor det er antaget, at der bygges 75 boliger om året i Maniitsoq. Subsidiebeløbene vil i samme årrække stige med 24 mio. kr. eller med 15 pct. pr. år.⁶

De øgede krav til de offentlige finanser, som følger af det øgede boligbyggeri i Maniitsoq kan eksempelvis modvirkes ved en reduktion af lånebeløbene til byggeri af andelsboliger og 10/40/50 byggeri. Dette kan ske ved enten en stramning af finansieringsreglerne for andelsboliger og/eller reglerne for 10/40/50 byggeri eller ved den reduktion, som følger af den forventede udvikling i opførelsesomkostninger og boligstørrelser. De ovenfor anførte tiltag i relation til offentligt udlejningsbyggeri bør også inddrages.

I boks 1.4.1 har udvalget sammenfattet dets anbefalinger, som udvalget i forlængelse af det finanspolitiske udgangspunkt har haft fokus på.

---

⁶ I kapitel 4 og især i bilag 4.1 er der redegjort for usikkerhed knyttet til disse beregninger, ligesom det er beregnet, hvad lånebeløb fra det offentlige og subsidier til boligforbrug kan reduceres med, såfremt lånebeløbene fra det offentlige til byggeri af andelsboliger og 10/40/50 boliger halveres.

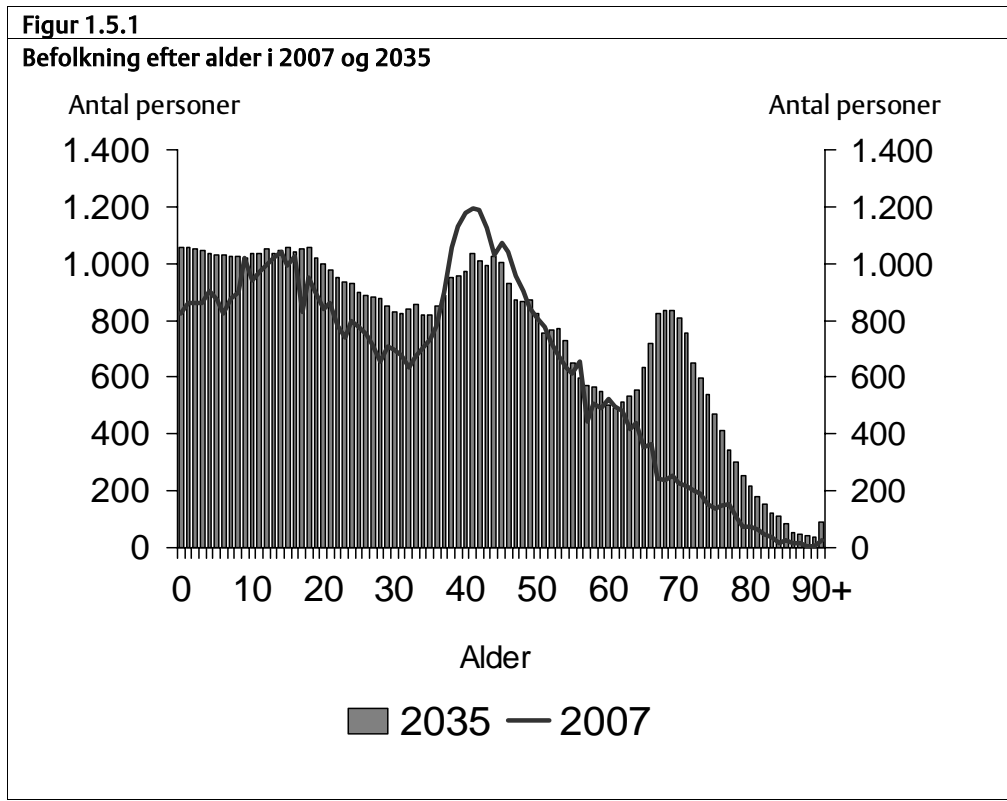
Boks 1.4.1 Udvalgets boligpolitiske anbefalinger i hovedtræk
<p>Det offentlige udlejningsboliger:</p> <p>Den øvre grænse på 15.000 kr. pr. m² for beregningen af kapitalafkastelementet i huslejeafmålingen ophæves.</p> <p>Huslejen for bedrestillede øges ved, at den nuværende sats på 1½ pct. i beregningen af kapitalafkastelementet gradvist forøges til f.eks. 6 pct.</p>
<p>Andelsboliger og 10/40/50 boliger:</p> <p>Lånebevillingerne til byggeri af disse to boligformer reduceres ved, at de nuværende absolutte lånegrænser fastholdes og evt. reduceres ved yderligere politiske beslutninger.</p>
<p>Medbyggerboliger:</p> <p>De nuværende regler fastholdes herunder kravet om, at der ikke står passende boliger til rådighed i bygder og yderdistrikter.</p>
<p>Boligsociale hensyn:</p> <p>Varetages ved boligsikringsordningen.</p>

1.5 Det demografiske udgiftspres

Det demografiske udgiftspres er analyseret i kapitel 5. Der er ikke foretaget en vurdering af, om finanspolitikken i Grønland er holdbar. Der er således ikke inddraget en vurdering af udviklingen i de offentlige indtægter eller behovet for skatte- eller udgiftstilpasninger for at sikre, at niveauet for den offentlige nettogæld er stabilt på langt sigt.

Der er i disse år ekstraordinær stor usikkerhed knyttet til udviklingen i skatteindtægterne i en så lang periode, som er nødvendig ved beregning af finanspolitisk holdbarhed. Det er eksempelvis endnu uafklaret, om Alcoa-aluminiumsprojektet realiseres, ligesom det er uklart, hvor mange af de meget betydelige mineprojekter, der realiseres med heraf følgende koncessionsindtægter mv. Derimod står det meget klart, at alderssammensætningen i den nu hjemmehørende befolkning vil ændres ganske betragteligt fremover med heraf følgende konsekvenser for de offentlige udgifter.

Analysen af det fremtidige udgiftspres sker blandt andet på baggrund af nye befolkningsfremskrivninger, der viser, at antallet af ældre mindst vil blive fordoblet i løbet af de næste 25-30 år. Hvis levealderen fortsætter med at stige, vil antallet af ældre blive endnu større, jf. figur 1.5.1.

Anm.: Den viste befolkningsfremskrivning er under antagelse om stigende levealder.
 Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger

Flere ældre betyder stigende udgifter til alderspensioner, ældrepleje, medicin, sundhedsydelser mv. og lægger dermed et opadgående pres på de offentlige serviceudgifter. Da befolkningen yderligere er karakteriseret ved meget store årgange født i 1960'erne, vil det stigende udgiftspres først for alvor vise sig på mellemlangt sigt, efterhånden som disse generationer når pensionsalderen. Denne problemstilling er også anført i Politisk-økonomisk beretning 2008.

Over de næste 5-10 år vil befolkningsudviklingen imidlertid trække i retning af et vigende offentligt udgiftspres. Det hænger blandt andet sammen med udsigten til færre skolepligtige børn, ligesom den forestående forhøjelse af aldersgrænsen for alderspension har potentiale til at kunne aflaste de offentlige udgifter. Dette forudsætter, at effektiviseringspotentialet på skoleområdet bliver realiseret, og at forhøjelsen af aldersgrænsen ikke som tidligere medfører en ekstraordinær tilgang til førtidspension.

Beregninger viser, at tendensen til et vigende offentligt udgiftspres de næste 10 år bliver afløst af en 15-20-årig periode med et klart opadgående udgiftspres. Samlet set vil befolkningsudviklingen indebære, at de offentlige serviceudgifter med et uændret serviceniveau øges med op mod 7-9 pct. af disponibel BNI frem mod 2035 sammenlignet med i dag. I det omfang det lykkes at forbedre sundhedstilstanden i

befolkningen, vil udgiftspreset kunne aftage noget – formentlig i størrelsesordenen ½-1 pct. af disponibel BNI. En forbedring af sundhedstilstanden vil således ikke ændre afgørende på udsigten til et betydeligt stigende udgiftspres, da sunde ældre også vil modtage alderspensioner mv. i længere tid.

Udfordringen for de offentlige finanser er således ganske betydelig. Hvis det fx antages, at det stigende udgiftspres frem mod 2040 fordeles jævnt på alle årene fra 2007 til 2040, vil det i gennemsnit indebære et højere niveau i de årlige offentlige udgifter på ca. 3 pct. af disponibel BNI i forhold til udgifterne i dag. Til sammenligning udgør skatter og afgifter nu knap 12 pct. af BNI.

Finansieringen af disse udgifter kan ske gennem overskud på de offentlige finanser og en styrkelse af den offentlige nettoformue. Det største udgiftspres kommer fra stigende alderspensioner. Mulighederne for at reducere noget af dette udgiftspres gennem yderligere udbygning af arbejdsmarkedspensioner – inden for rammerne af det grønlandske aftalesystem – bør i den forbindelse undersøges nærmere. Undersøgelser i Danmark tyder på, at arbejdsmarkedspensioner kun fortrænger anden opsparing i størrelsesordenen 15-20 pct. Hvis disse erfaringer kan overføres til Grønland, er der et betydeligt potentiale for fremtidig aflastning af de offentlige udgifter.

Kapitel 2. Den økonomiske situation

2.1. Konjunktursituationen i hovedtræk

Det vurderes, at den grønlandske økonomi også vil være i fremgang i 2008, og at økonomien følger det langsigtede vækstspor med en vækst i real BNP på 1½ pct. Fremgangen drives især af en ekspansiv finanspolitik og høj økonomisk aktivitet inden for byggeri og anlæg. Hertil kommer større efterforskningsaktiviteter med henblik på at udnytte Grønlands energiressourcer og mineraler, der også bidrager til fremgangen – foreløbig dog i mindre grad.

Væksten holdes nede af mærkbare kapacitetsbegrænsninger navnlig inden for byggeriet. Grønlands Arbejdsgiverforening har på baggrund af en undersøgelse blandt medlemsvirksomhederne vurderet, at der i 2007 manglede 520 faglærte inden for bygge- og anlægssektoren. Herudover er der stor mangel på uddannet arbejdskraft inden for både social-, sundheds- og undervisningsområdet. Manglen på arbejdskraft er blevet forstærket af højkonjunktoren i Danmark, der har gjort det svært at tiltrække arbejdskraft udefra. Udvalget vurderer, at den ret stærke nedgang i især byggeaktiviteten i Danmark fra efteråret vil lette mulighederne for at tiltrække arbejdskraft, men produktionsvirkningen heraf vil først blive mærkbar i 2009.

Ledigheden (målt som antallet af medio ledige) er reduceret fra 1.950 personer i 2003 til 1.498 personer i 2007. Udvalget lægger til grund, at det bliver en stadig større udfordring at bringe ledighedstallene yderligere ned, og skønner, at det tilsvarende årsgennemsnit bliver omkring 1450 for medio ledige i 2008 opgjort efter samme metode som i 2007.

Såvel fiskeressourcerne som de teknologiske fremskridt peger i retning af, at antallet af samfundsøkonomisk rentable job vil aftage inden for det traditionelle fiskerierhverv. Der er derfor brug for at udvikle nye erhvervs muligheder i den grønlandske økonomi. Derfor bliver en central politisk økonomisk opgave at reducere tilgangen til fiskeriet eller rettere at uddanne befolkningen, så der er mulighed for beskæftigelse i andre erhverv. Det forventes for 2008, at der i bedste fald er udsigt til et stort set uændret samlet fiskeri. Fiskeriet af såvel rejer, hellefisk som krabber ventes at falde i 2008, mens der forventes stigende torskefiskeri.

Udvalget forventer på ovenstående baggrund, at produktionen, som målt ved real BNP, alt i alt vil stige med omkring 1½ pct. i 2008. Der er usikkerhed om, hvordan udviklingen i real disponibel BNI vil blive i forhold hertil. På den ene side øges bloktilskuddet realt set ikke fra 2007 til 2008. Og på den anden side er der usikkerhed om, hvorvidt bytteforholdet vil blive forbedret fra 2007 til 2008 og dermed trække i retning af en vækst i real disponibel BNI på linje med realvæksten i BNP. En eventuel forbedring af bytteforholdet skal ses i lyset af en mulig vending i eksportpriserne på fiskeprodukter. Omvendt trækker højere priser på importvarer i retning af at forværre bytteforholdet. I den sammenhæng skal dog fremhæves, at de stigende oliepriser endnu ikke er slået igennem i Grønland. Det hænger sammen med, at KNI's oliedivision i begyndelsen af 2007 indgik sikringsaftaler med hensyn til såvel råoliepris som dollarkurs frem til udgangen af 2009. Hermed blev der lagt et loft på oliepriser over 62,60 \$, dog til en kurs på 5,74 kr. pr.\$.⁷ På denne baggrund skønner udvalget, at den reale disponible indkomst stiger i takt med real BNP, når værdien af kompensationen for stigende oliepriser medregnes.

Udvalgets vurdering af de økonomiske tendenser til og med 2008 er for en række centrale variable sammenfattet i tabel 2.1.1.

Tabel 2.1.1								
Centrale økonomiske variable								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Real BNP-vækst, pct.	1,3	0,7	-0,5	2,6	1,0	2,6	1½*	1½*
Real disp. BNI-vækst, pct.	0,5	0,4	0,3	1,1	0,8	2,1	1*	1½*
Medio ledige i byerne, pers.	1596	1773	1950	1854	1683	1542	1498	1450*
Inflation, pct. ^a	3,2	3,9	1,9	2,3	1,4	2,8	1,7	5½*
DAU-saldo, mio.kr.	5	204	200	160	274	40	267	-300 ^b

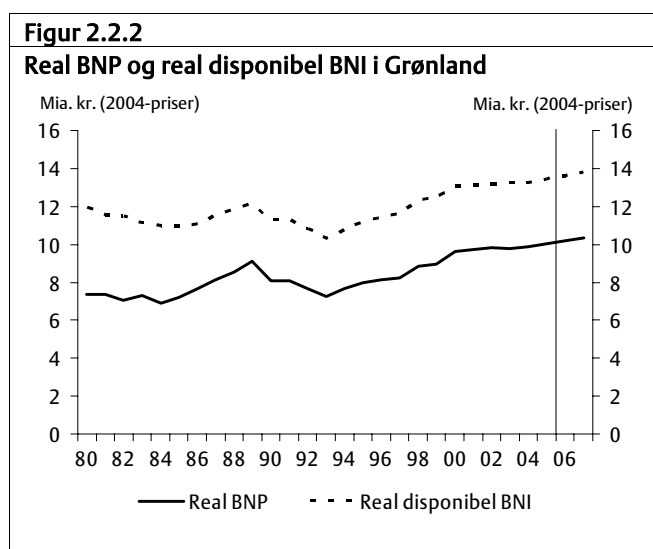
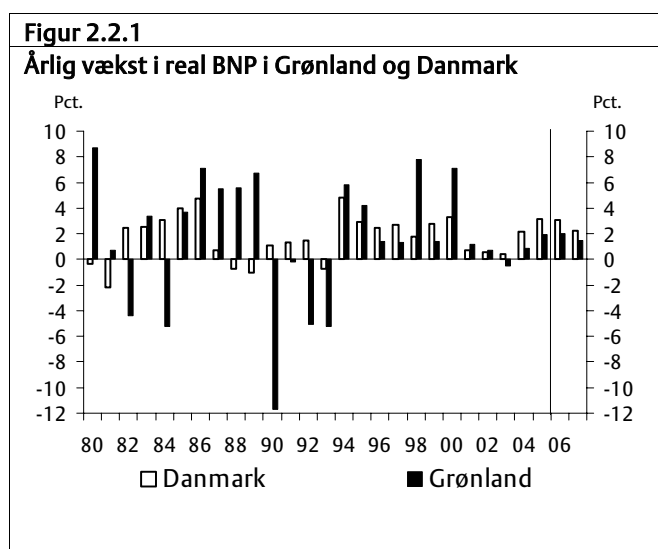
Anm.: Tal markeret med * er udvalgets skøn.
a. Opgjort som stigningen i forbrugerprisindekset fra juli til juli. Inflationen i 2008 er eksempelvis givet ved den procentvise stigning i forbrugerprisindekset fra juli 2007 til juli 2008.
b. Budgettal.
Kilde: Grønlands Hjemmestyre mht. DAU-saldo, ellers Grønlands Statistik og egne skøn.

Især grundet de tiltagende forbrugerpriser i 2. halvår 2007 er det skønnet, at inflationen i 2008 (som målt ved stigningen i forbrugerpriserne) bliver højere i 2008 end i 2007 – nemlig 5½ pct. Såfremt der korrigeres for øgede afgifter og de ekstraordinære prisstigninger på fødevarer, stiger inflationen til 3½ pct. i 2008.

⁷ Med en råoliepris på 135,8 \$ pr. tønde og en dollarkurs på 4,8275 kr. betyder dette, at der udbetales en kompensation svarende til 42,6 pct. af den aktuelle pris.

2.2 Den historiske økonomiske udvikling og bytteforholdet⁸

Historisk har den grønlandske økonomi været præget af meget svingende vækstrater, hvilket man også må vente i et befolkningsmæssigt lille samfund, som er afhængigt af fornybare naturressourcer. Perioder med meget høje vækstrater er blevet afløst af perioder med betydelig negativ vækst, *jf. figur 2.2.1 og 2.2.2*. I perioden 1980-2005 er Grønlands bruttonationalprodukt (BNP) opgjort realt i gennemsnit vokset med 1,5 pct. om året. Det er stort set det samme som i Danmark, hvor produktionen til sammenligning er vokset med 1,8 pct. om året i samme periode. Vækstraterne for Danmark har imidlertid udvist betydeligt mindre udsving end for Grønland⁹.

Anm.: Tal for Grønland i 2006 og 2007 er udvalgets skøn, mens tal for Danmark i 2007 bygger på vurderingen i Økonomisk Redegørelse, maj 2007.

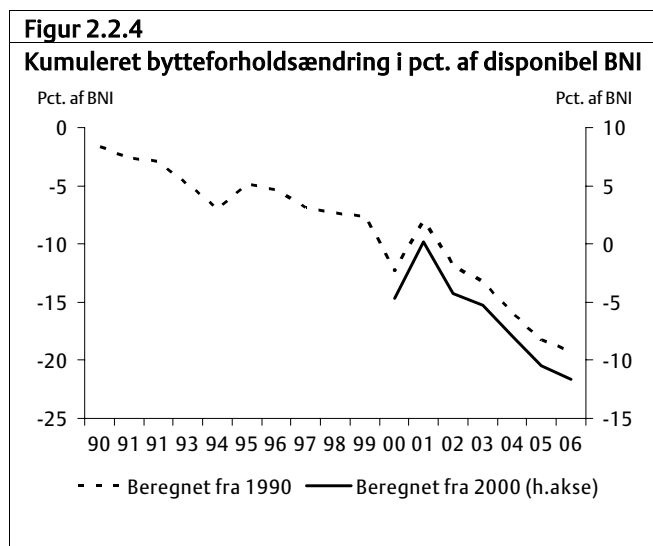
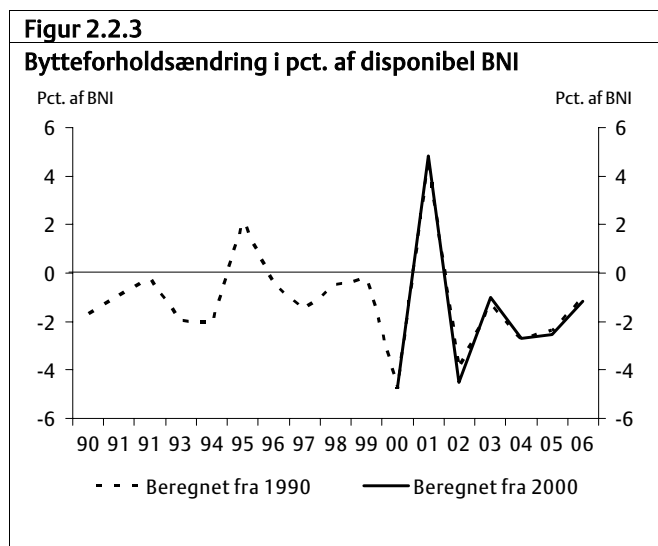
Kilde: Grønlands Statistik, Statistikbanken. Danmarks Statistik, ADAMs databank og Statistikbanken.

De meget svingende vækstrater hænger især sammen med, at den grønlandske økonomi er meget afhængig af fiskeriet og dermed af udviklingen i fiskeressourcerne samt priserne på fiskeriprodukterne. Prisudviklingen har man fra grønlandsk side kun begrænset indflydelse på, idet denne er bestemt af udbuds- og efterspørgselsforholdene på verdensmarkedet. Størrelsen af fiskeressourcen kan påvirkes af den førte fiskeripolitik, men den er i høj grad også påvirket af klimatiske og biologiske forhold mv.

⁸ På grund af usikkerhed om importtallene for 2006 og 2007 er afsnittet uændret i forhold til sidste års rapport.

⁹ De større udsving i BNP-vækstraterne for Grønland kan i et vist omfang også tilskrives større statistisk usikkerhed (herunder med hensyn til periodisering mv.) i nationalregnskabstallene, end hvad der er tilfældet for Danmark.

Faldende rejepreiser og stigende importpriser har sat Grønland i en prisklemme. Siden 1990 er der således kun to år – 1995 og 2001 – hvor Grønland ikke har oplevet bytteforholdsforringelser. I 2006 skønnes bytteforholdsforringelsen at udgøre godt 1 pct. af disponibel BNI, *jf. figur 2.2.3*.¹⁰

Anm.: I beregningen fra 1990 er indregnet prisudviklingen for skalrejer, kogte pillede rejer, frosset hel torsk, frosset filet af torsk, kammuslinger og hellefisk i alt. I beregningen fra 2000 er prisudviklingen for hellefisk opdelt i henholdsvis frosset hel og filet, ligesom prisudviklingen for krabber er indregnet, se nærmere herom i bilag 2.1.

Kilde: Egne beregninger på tal fra Grønlands Statistik, Statistikbanken, *jf. bilag 2.1*.

Siden 1999 er bytteforholdet som her beregnet samlet set forværret med ca. 12 pct., *jf. figur 2.2.4*, hvilket stort set udelukkende kan henføres til de faldende rejepreiser.

2.3 Konjunkturbestemmende faktorer

I dette afsnit redegøres for udviklingen med hensyn til en række konjunkturbestemmende faktorer med henblik på at vurdere konjunkturudviklingen. Det sker især med udgangspunkt i de skattepligtige indkomster samt fiskeriet af rejer, hellefisk, krabber og torsk. Udviklingen inden for råstofområdet herunder for olie- og mineralefterforskning samt for turisme gennemgås tillige. Påvirkningerne fra finanspolitikken, dvs. de konjunkturmæssige virkninger af de offentlige udgifter og indtægter, er vurderet i afsnit 3.2.

¹⁰ De i figur 2.2.3 og 2.2.4 beregnede bytteforholdsforringelser er på eksportsiden opgjort udelukkende på basis af prisudviklingen på fiskeriprodukter. Udviklingen i importpriserne er approksimeret ved udviklingen i forbrugerpriserne og enhedspriserne på importeret brændsel mv. Dette er gjort i mangel på et egentligt importprisindeks. Når det nye nationalregnskab foreligger, vil det være muligt at beregne mere præcise tal for udviklingen i bytteforholdet. Se nærmere om beregningen af bytteforholdsændringer i bilag 2.1, hvoraf det fremgår, at bytteforholdsforringelsen på godt 1 pct. af BNI i 2006 er baseret på 2000-metoden.

Indkomstudviklingen

Som en indikator for udviklingen i indkomsterne er benyttet de indbetalte indkomstskatter (landsskatter og den fælleskommunale skat, men eksklusive de egentlige kommunale skatter). Når de hertil hørende skattesatser samt person- og standardfradrag er uændrede, svarer udviklingen i de indbetalte indkomstskatter nogenlunde til udviklingen i de personlige indkomster. Når disse forudsætninger ikke har været opfyldt, er der korrigeret herfor med henblik på at nå en retvisende vurdering af udviklingen i de personlige indkomster, se noterne til tabel 2.3.1.

Pct.	2003	2004	2005	2006	2007*	2008*
Estimeret udvikling i indkomstgrundlag	1,5	6,4	4,5 ^a	4,4	4,5	4½
a.	I beregningen af dette tal er der taget hensyn til skattereformen fra 1. jan. 2005, der bl.a. betød, at den fælleskommunale udskrivningsprocent blev øget fra 4 til 6 pct., at personfradraget blev ændret fra 40.000 kr. til 48.000 kr. og at det såkaldte standardfradrag blev øget fra 8.000 kr. til 10.000 kr. for enlige og med de dobbelte beløb for ægtepar.					

Kilde: Politisk-økonomisk beretning 2008.

Væksten i indkomsterne i 2008 skal ses i sammenhæng med stigningen i priserne (og lønningerne). Med en inflation på 5½ pct. vurderer udvalget, at husholdningernes realindkomster er faldet med 1 pct. fra 2007 til 2008. Udvalget forventer dog uændret forbrug, idet husholdningerne forventes at nedsætte opsparingen.

Rejefiskeriet

Den biologiske rådgivning (TAC'en¹¹) for rejefiskeriet i 2008 er lavere end i de foregående år, idet der i 2007 blev registreret en fortsat nedgang i rejebestanden. Biologernes rådgivning indebærer således, at rejefangsterne i Vestgrønland burde reduceres til 110.000 tons, mens rådgivningen for Østgrønland er uændret på 12.400 tons.

I 2008 har landsstyret vedtaget en samlet kvote for Vestgrønland på 127.300 tons rejer. De 4.000 tons vedrører EU's rejefiskeri ved Vestgrønland, og har baggrund i revisionen af den 4. fiskeriprotokol – den såkaldte Athen-protokol – mellem EU og Grønland.

¹¹ TAC står for Total Allowable Catch, dvs. den højest tilrådelige fangstmængde.

Den interne vestgrønlandske rejekvote på 123.300 tons fordeles i 2008 med 70.300 tons til det havgående rejefiskeri og 53.000 tons til det kystnære rejefiskeri, *jf. tabel 2.3.2* – svarende til den gældende fordelingsnøgle i fiskeriloven på 57/43 pct.

Tabel 2.3.2									
Rejekvoter til grønlandsk fiskeri									
1.000 tons	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vestgrønland i alt	95,5	113,0	112,2	123,0	130,0 ^a	130,0 ^a	130,0 ^a	130,0 ^a	123,3 ^a
- Kystnær	46,2	48,3	44,9	52,9	55,9	55,9	55,9	55,9	53,0
- Havgående	49,3	64,7	67,3	70,1	74,1	74,1	74,1	74,1	70,3
Østgrønland	8,5	6,0	6,0	6,0	6,7	6,7	6,7	5,4 ^b	5,4 ^b
I alt	104,0	119,0	118,2	129,0	136,7^a	136,7^a	136,7^a	135,4^{ab}	128,7^{ab}

Anm.: Inkl. omregningsfaktor for 2000-03.
a. Hertil kommer 4.000 tons til EU.
b. Hertil kommer 7.000 tons til EU
Kilde: Direktoratet for Fiskeri, Fangst og Landbrug.

Rejefangsterne har stort set været uændrede siden 2002, *jf. tabel 2.3.3*. Kvoterne ved Vestgrønland har stort set været udnyttet hvert år, mens is- og vejrforholdene ved Østgrønland betyder, at kvoteudnyttelsen her er svingende.

Tabel 2.3.3								
Rejefangster								
1.000 tons	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vestgrønland i alt	74,0	76,9	100,8	94,0	120,7	125,0	123,3	119,3
- Kystnær	33,3	30,7	37,7	37,8	48,2	51,5	52,7	51,4
- Havgående	40,8	46,2	63,1	56,2	71,2	73,5	70,6	67,9
Østgrønland	4,4	4,6	3,2	3,9	4,5	3,1	0,5	1,4
Grønlandske farvande i alt	78,4	81,5	104,0	98,0	125,2	128,1	123,8	120,7
Øvrige farvande ^a	1,8	0,0	0,7	1,5	0,3	0,3	1,1	0,5
I alt ukorrigeret	80,2	81,5	104,7	99,5	-	-	-	-
I alt inkl. omregningsfaktor for 2000-03	98,6	100,2	128,8	122,4	125,5	128,4	124,9	121,2

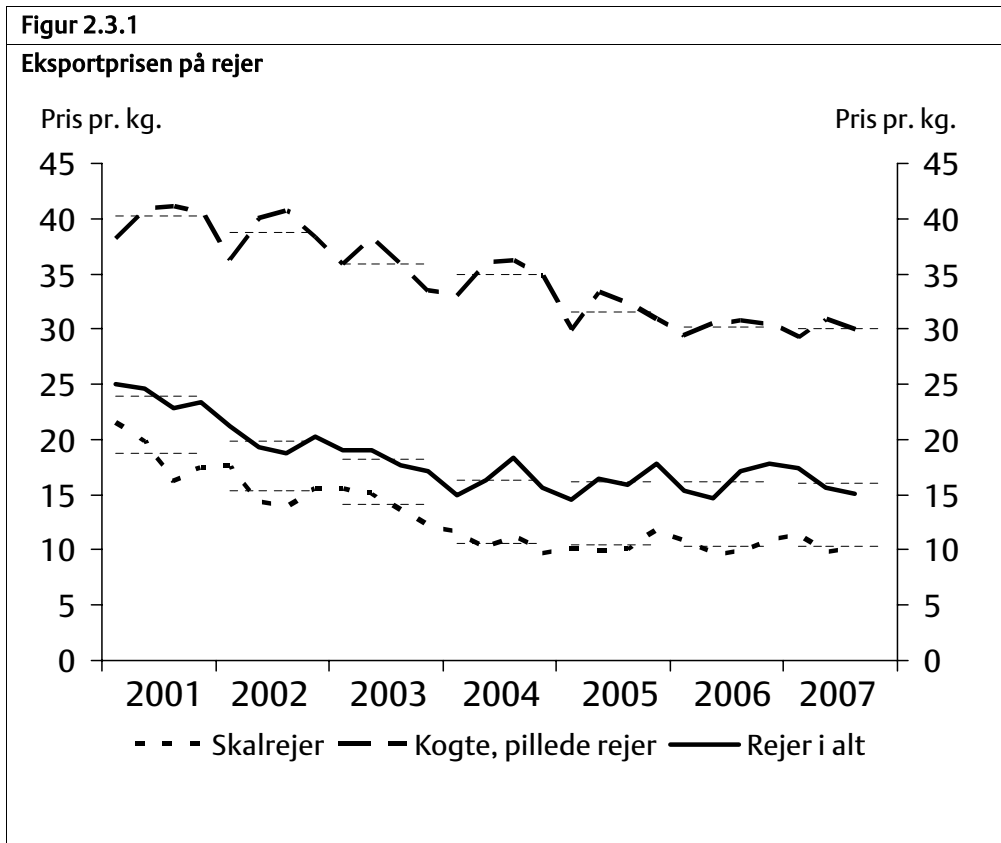
a. Øvrige farvande er afgrænset som NAFO-områderne 3M, hvor Grønland har 515 fiskedage, og 3L, hvor Grønlands kvote i 2008 er på 485 tons.
Kilde: Direktoratet for Fiskeri, Fangst og Landbrug.

De foreliggende tal for eksporten af rejer kan give en indikation af, i hvilken retning priserne har bevæget sig¹². De foreløbige tal for eksporten i 1.-3. kvartal 2007 peger i retning af et fald i de eksporterede mængder af såvel kogte, pillede rejer som skalrejer fra 2006 til 2007. Faldet betyder, at eksportværdien af rejer er faldet med i størrelsesordenen 130 mio. kr. eller ca. 14 pct., *jf. tabel 2.3.4*. Som det fremgår af figur 2.3.1, har priserne for skalrejer og kogte rejer været omtrent uændrede i 1.-3. kvartal 2007. Foreløbige oplysninger tyder på, at rejepriiserne i 2008 har en svagt stigende tendens.

Tabel 2.3.4									
Eksporten af de vigtigste fiskearter									
Mio. kr.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	1.-3. kv. 2006	1.-3. kv. 2007
Skalrejer									
- Værdi, mio.kr.	783	728	830	810	575	620	533	421	358
- Mængde i tons	37.426	39.269	55.249	57.120	54.228	59.641	52.107	41.685	34.745
- Pris pr. kg.	20,9	18,5	15,0	14,2	10,6	10,4	10,2	10,1	10,3
Kogte, pillede rejer									
- Værdi, mio.kr.	561	506	530	469	580	713	664	486	418
- Mængde i tons	14.108	12.526	13.571	13.067	16.467	22.371	21.971	16.042	13.949
Hellefisk									
- Værdi, mio.kr.	365	367	367	456	454	469	514	343	311
- Mængde i tons	13.090	12.833	13.003	18.868	20.121	22.061	22.960	15.707	13.707
- Pris pr. kg.	27,9	28,6	28,2	24,2	22,6	21,3	22,4	21,8	22,7
Krabber									
- Værdi, mio.kr.	229	256	218	160	166	102	53	34	28
- Mængde i tons	4.266	5.568	5.226	3.611	3.316	2.409	1.777	1.087	883
- Pris pr. kg.	53,6	46,1	41,8	44,2	50,2	42,5	29,9	31,0	31,7
Torsk									
- Værdi, mio.kr.	52	26	87	82	70	84	129	104	145
- Mængde i tons	1.708	1.152	4.076	4.119	4.085	4.286	6.137	4.871	6.374
- Pris pr. kg.	30,5	22,8	21,4	19,8	17,2	19,5	21,0	21,4	22,7
Andre fiskearter									
- Værdi, mio.kr.	116	101	151	156	139	128	149	137	101
- Mængde i tons	30.753	40.661	46.109	41.930	21.299	26.764	29.172	28.672	22.416

Anm.: Tal for 2007 er foreløbige.
Kilde: Grønlands Statistik.

¹² Prisoplysningerne fra udenrigshandelsstatistikken skal dog tages med forbehold. Det skyldes, at priserne er gennemsnitspriser for alle størrelser og kvaliteter, der eksporteres som henholdsvis skalrejer og kogte, pillede rejer. Disse gennemsnitspriser er påvirket af, at eksempelvis størrelsesfordelingerne kan variere noget fra år til år. Det er blandt andet sådanne forhold, der korrigeres for, når der beregnes egentlige prisindeks.

Anm.: De stiplede linier i figuren angiver årsgennemsnittet. Tal for 2007 er foreløbige.

Kilde: Grønlands Statistik.

Fiskeriet af hellefisk

Hellefisken er den næst vigtigste kommercielle fiskeart. Fiskeriet af hellefisk er ligesom rejefiskeriet opdelt i et havgående og et kystnært fiskeri. Der opereres udelukkende med kvoter i tilknytning til det havgående fiskeri, mens det kystnære fiskeri af hellefisk er baseret på licenser. Den samlede havgående kvote for Vest- og Østgrønland udgør ca. 10.000 tons i 2007 og 2008, *jf. tabel 2.3.5*. Kvoterne ved Vestgrønland har stort set været udnyttet hvert år, mens kvoterne ved Østgrønland på grund af vejr og is kun delvist har været udnyttet. Det gælder især de høje kvoter i perioden 2001-2004.

Tabel 2.3.5
Kvoter for havgående fiskeri af hellefisk

1.000 tons	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vestgrønland	2,5	4,1	4,0	6,0	5,8	5,5	8,0	7,5	7,3
Østgrønland	2,1	8,6	8,3	5,9	4,0	2,6	2,6	2,6	2,6
Havgående i alt	4,6	12,7	12,3	11,9	9,8	8,1	10,6	10,1	9,9

Kilde: Direktoratet for Fiskeri, Fangst og Landbrug.

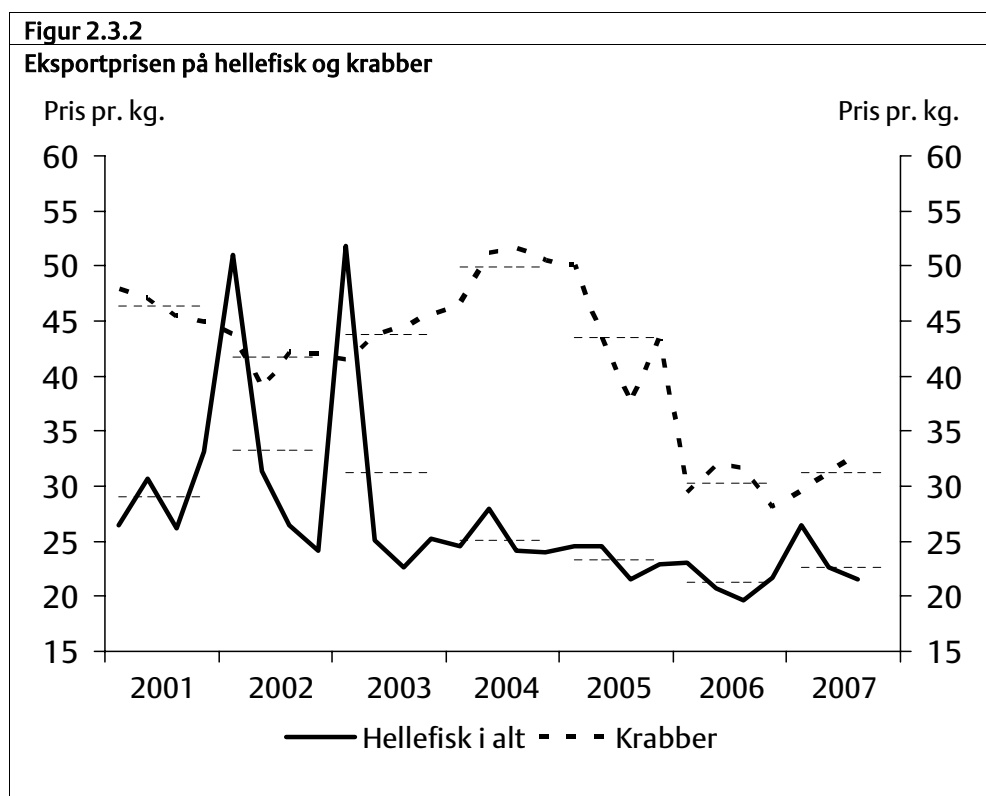
Fangstmængderne af hellefisk har svinget omkring 30.000 tons siden 2003, *jf. tabel 2.3.6*.

Tabel 2.3.6
Hellefiskfangster

1.000 tons	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Disko Bugt	10,0	7,1	10,7	12,1	12,7	12,6	11,1	11,2
Uummannaq	5,8	4,9	5,7	5,0	5,3	5,5	6,2	5,5
Upernavik	3,8	3,1	2,8	4,0	4,6	3,5	5,6	4,6
Øvrige områder	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,1	0,3
Indhandlingsskib	1,7	1,7	0,7	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1
Kystnært i alt	21,6	17,0	20,2	21,4	22,8	21,9	23,2	21,7
Vestgrønland	3,0	2,3	3,9	5,6	5,5	5,5	7,5	7,3
Østgrønland	2,0	2,9	2,9	3,4	1,5	2,6	1,9	1,7
Havgående i alt ^a	5,0	5,2	6,8	9,0	7,0	8,1	9,4	9,0
I alt	26,6	22,2	27,0	30,4	29,8	30,0	32,6	30,7

a. Det kan sammenholdes med kvoterne i tabel 2.3.5.
Kilde: Direktoratet for Fiskeri, Fangst og Landbrug.

Ovenpå flere år med stigende eksportværdier af hellefisk, har der været tegn på en vis afdæmpning i 1.-3. kvartal 2007. Eksportprisen er steget marginalt, mens den eksporterede mængde er reduceret med ca. 12½ pct., jf. også figur 2.3.2.

Anm.: De stiplede linier i figuren angiver årgennemsnittet. Tal for 2007 er foreløbige.
Kilde: Grønlands Statistik.

Da kvoterne for hellefisk er lidt lavere i 2008 end i 2007, skal et evt. vækstbidrag komme fra højere priser.

Krabbefiskeriet

Det kystnære fiskeri efter krabber påbegyndtes i midten af 1990'erne, mens det udenskærs krabbefiskeri først for alvor blev startet i 1999. Det kraftigt intensiverede krabbefiskeri medførte, at der i nogle år var en voldsom vækst i krabbefangsterne. I de seneste år er fangsterne imidlertid faldet drastisk, og det havgående fiskeri efter krabber har reelt været ikke eksisterende siden 2006.

Kvoten er sat ned igen i 2008 og er væsentligt mindre end i 2000. Den samlede fangst af krabber i 2007 udgør ca. 15 pct. af niveauet i 2001, hvor fangsten toppede.

Torskefiskeriet

Som anført i tidligere rapporter er torsken i et vist omfang igen tilstede i grønlandske farvande. ICES (International Council for the Exploration of the Sea), der står for koordinering og promovering af havforskningen i Nordatlanten, har dog anbefalet, at der ikke fiskes på bestanden af torsk før en væsentlig forøgelse i rekruttering og biomasse er indtrådt, og at der udarbejdes en forvaltningsplan/genopretningsplan. Naturinstituttet har for såvel 2008 og 2009 rådgivet i overensstemmelse hermed.

Landsstyret har vurderet, at der alligevel er basis for et vist torskefiskeri. For 2007 blev der til fem rederier givet en kvote på hver 600 t og dermed i alt kvoter på 3.000 t til det havgående fiskeri. Den samlede kvote til det havgående fiskeri blev forøget til 10.400 t i 2008 fordelt på 9 rederier, hvoraf 5 fik kvoter på 1.000 t, 2 på 1.200 t og 2 på 1.500 t.

Fiskeriaftaler med EU og Norge indebærer, at rederier fra disse lande har fået kvoter på hhv. 1.000 t og 625 t i 2007. Disse kvoter blev opfisket. For 2008 er de tilsvarende kvoter hhv. 3.500 t og 750 t. Det forventes, at disse kvoter opfiskes.

Rederier fra Grønland kan omvendt fiske efter torsk i dele af det norsk-russiske hav (Barentshavet). I 2007 var kvoten her 4.020 t, der stort set blev opfisket. For 2008 er kvoten 3.626 t, der forventes opfisket.

Torskefiskeri i grønlandsk farvand med både under 120 BRT er ikke underlagt kvoter, men bådene må ikke fiske med trawl.

Kvoterne i det havgående torskefiskeri blev i 2007 opfisket. I 2008 er der for de måneder januar-maj, hvorfra der foreligger data, kun opfisket en mindre del af kvoten for det havgående fiskeri. Det skal ses i forbindelse med dels betydelige sæsonvariationer og dels i forlængelse af, at 4 rederier endnu ikke har påbegyndt at fiske torsk.

Der fanges langt flere torsk af grønlandske rederier i grønlandske farvande i det ikke kvotebelagte torskefiskeri end i det kvotebelagte torskefiskeri. I 2007 fire gange så meget, nemlig 12.000 t. I de fem første måneder af 2008 er der fanget knap 2.000 t i det ikke kvotebelagte torskefiskeri.

Det er det rådgivende udvalgs vurdering, at det især er bekymrende, at noget af torskefiskeriet ikke er underlagt kvoter. Den udvikling, der har været i krabbefiskeriet, er et eksempel på, hvad der kan ske, såfremt fiskeriet på begrænsede bestande ikke kvotelægges.

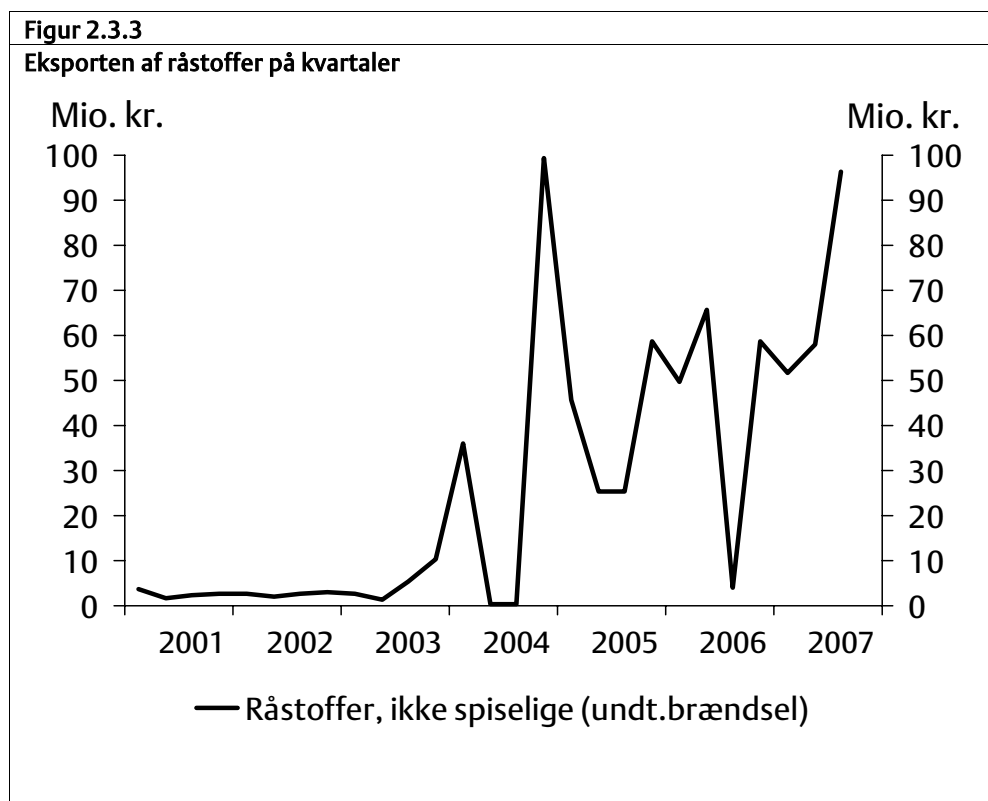
Olie- og mineralefterforskning

Efterforskning og udvinding af mineraler har de seneste år haft begrænset betydning for den økonomiske udvikling i Grønland. Der er imidlertid nu igen en række aktiviteter i gang.

Det gælder blandt andet guldmineprojektet i Kirkespirdalen ved Nanortalik og udvindingen af industrimineralet olivin syd for Maniitsoq, som blandt andet anvendes til forarbejdning af jernmalm. Eksporten af guld startede i 2004, mens de første mængder olivin blev eksporteret i anden halvdel af 2005. For olivin er en regelmæssig produktionsrytme først blev opnået i slutningen af 2007, hvorfor de kvartalsvise udsving i eksporttallene har været betydelige, *jf. figur 2.3.3*, der viser eksporten af SITC-gruppen ”råstoffer, ikke spiselige (undtagen brændsel)”. Landsstyret anser det for sandsynligt, at der i løbet af 5 år kan åbnes yderligere 5 miner. Samlet set kan mineraludvinding i løbet af 5 år øge den direkte beskæftigelse i råstofsektoren til ca. 1.500 personer, *jf. også Politisk – økonomisk beretning 2008*.

Landsstyret har i 2007 indgået en samarbejdsaftale med aluminiumsselskabet Alcoa om at undersøge mulighederne for at anlægge et aluminiumssmelteværk. Foruden selve aluminiumssmelteren skal der anlægges to vandkraftværker, boliger, havn og anden infrastruktur i primært Maniitsoq, idet Landstinget under forårssamlingen 2008 vedtog et beslutningsforslag om, at smelteværket placeres i Maniitsoq, hvis

projektet gennemføres. Endvidere skal der træffes principbeslutning om, hvilke ejerskabsformer, der skal undersøges nærmere. Landstinget forventes først at træffe endelig beslutning om projektet i slutningen af 2009. Såfremt projektet gennemføres kan anlægsarbejdet i forbindelse med vandkraftværkerne begynde i 2010, mens opførelsen af smelteværket kan starte i 2012. Værket kan så indlede produktion i slutningen af 2014.

Anm.: Tal for 2007 er foreløbige.

Kilde: Grønlands Statistik.

Eksportværdien af råstoffer steg med 23,5 mio. kr. i 2006 – fra 155 mio. kr. i 2005 til 178,5 mio. kr. i 2006. I 1.-3. kvartal 2007 er eksportværdien steget til 206 mio. kr. For 2008 forventes en yderligere stigning i eksporten, idet eksporten af olivin som anført først kom rigtigt i gang i 2. halvår 2007.

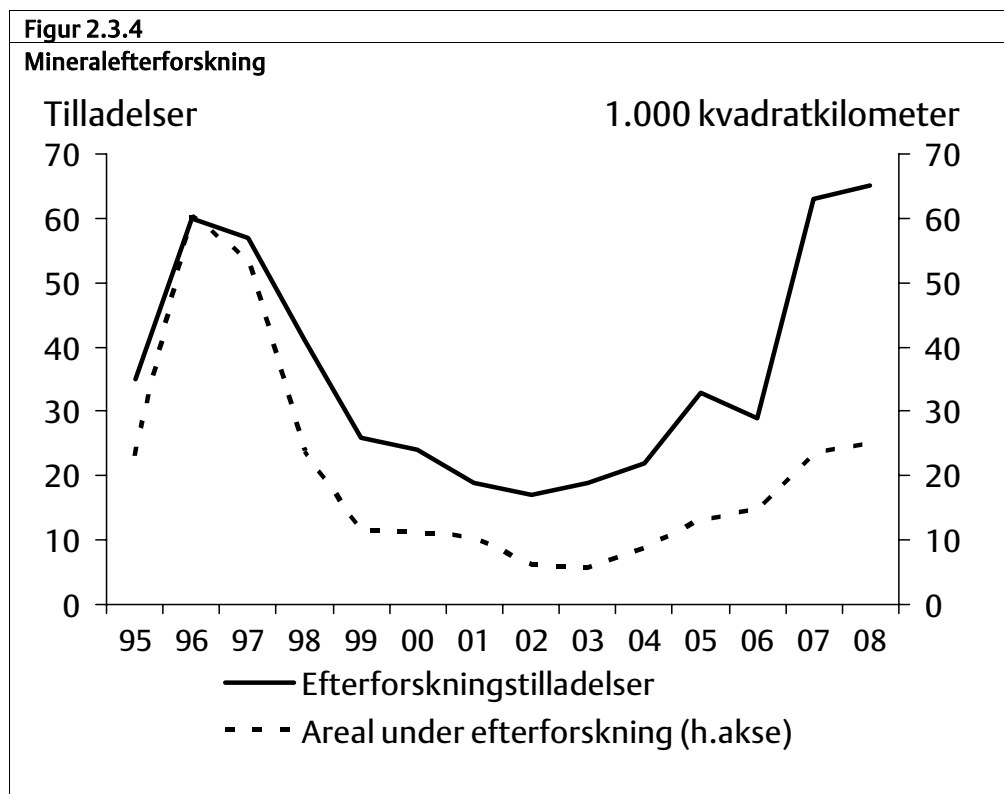
Antallet af efterforskningsstilladelser fortsatte med at stige i 2007, og ultimo 2007 var der meddelt 66 efterforskningsstilladelser, mens det samlede areal under efterforskning var på ca. 23.000 km², jf. figur 2.3.4. Aktiviteterne i forbindelse med mineralefterforskning er således stigende, hvis disse indikatorer bruges. Indikatorerne for efterforskningsomfanget peger i retning af en fortsat stigende aktivitet i 2008, og samtidig viser de seneste oplysninger, at selskabernes efterforskningsudgifter ligger på et højere niveau, jf. tabel 2.3.7. Forventningen om fortsat øget aktivitet understøttes af det forventede fortsat høje

niveau for en række råvarepriser og en øget aktivitet i Råstofdirektoratet for at gøre opmærksom på landets mineralpotentiale.

Tabel 2.3.7
Selskabernes udgifter til efterforskning af hårde mineraler 1998-2008

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Antal forundersøgelsestilladelser	13	14	15	6	6	11	12	12	12	14	11
Antal efterforskningsstilladelser	41	26	24	19	17	19	22	33	29	63	64
Antal udnyttelsestilladelser	0	0	0	0	0	1	1	2	2	2	2
Efterforskningsudgifter (mio.kr.)	109,0	46,9	103,4	111,8	20,8	44,9	66,2	191,0	135,0	-	-
Efterforskningsboringer (meter)	8,400	3,332	0	4,071	112,0	3,195	6,862	25,146	18,101	18,118	-

Kilde: Bureau of Minerals and Petroleum.

Kilde: Bureau of Minerals and Petroleum.

Desuden forventes efterforskningsindsatsen omkring olieaktiviteterne at tage til. Der er således nu modtaget licensansøgninger til samtlige 8 udbudte oliefelter (blokke) i Disko Vest området. Hertil kommer to eftersøgningslicenser i det sydlige ”åben dør område” mellem 60 og 63 grader nord samt to eftersøgningslicenser ud for Vestgrønland. Der forventes at gå mindst 10 år, inden der foreligger konkrete planer for udnyttelse af olie.

Turisme

Antallet af hotelovernatninger har været voksende siden 2002, og i 2007 steg antallet af overnatninger med næsten 9.000 eller knap 4 pct. i forhold til 2006, *jf. tabel 2.3.8*. Fremgangen i 2007 blev således af omtrent samme størrelsesorden som i 2006.

1.000 overnatninger	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Grønland	107,8	95,0	94,6	100,6	95,5	106,7	103,7	120,0
Udland inkl. Danmark	104,7	94,5	84,8	92,2	95,2	109,2	122,0	114,6
Hotelovernatninger i alt	212,4	189,5	179,3	192,8	190,8	215,9	225,7	234,6

Kilde: Grønlands Statistik, *Statistikbanken*

Grundet indsamlingsproblemer til flypassagerstatistikken er det ikke muligt at anvende data herfra til at underbygge skønnet over turismeudviklingen fra 2006 til 2007. I 2007 har der været en fortsat stigning i antallet af anløb af krydstogtskibe og –gæster, *jf. tabel 2.3.9*, og det er vurderingen, at det er lykkedes at øge salget af husflidsprodukter, pelsværk og lign. til disse gæster.

	2003	2004	2005	2006	2007
Krydstogtskibe	16	29	25	31	35
Anløb	164	195	115	157	206
Krydstogtgæster	9.578	15.654	16.446	22.051	23.506

Kilde: Greenland Tourism A/S.

Udvalget forventer, at den positive udvikling i antallet af turister til Grønland fortsætter. Forventningen om et øget antal flypassagerer understøttes af, at Grønland efter fremlæggelsen af IPCC's klimarapport

i februar 2007 i meget høj grad er kommet på det klimapolitiske verdenskort. Denne fremtrædende placering på et meget diskuteret område vil formentlig øge interessen for at besøge Grønland. Hertil kommer, at SAS har indledt sommerflyvninger mellem København og Kangerlussuaq, og at Icelandair har oprettet sommerflyforbindelse mellem Keflavik og Nuuk, men dog også at Air Greenland har indstillet ruten til Baltimore efter et år med store tab.

2.4 Indenlandsk efterspørgsel og betalingsbalancen

Det statistiske grundlag vedr. de indenlandske efterspørgselskomponenter er forholdsvis begrænset, hvorfor udviklingen må vurderes ud fra nogle få indikatorer.

Udviklingen i boligbyggeriet

Der er afsat betydelige midler til boligbyggeri på finansloven for 2008, og aktiviteten forventes fortsat at være høj i 2008. Det er primært udbudsbegrænsninger i form af mangel på arbejdskraft, der dæmper aktiviteten. De senere års erfaringer viser, at budgetterne for boligbyggeriet er stærkt overvurderede i forhold til det, der i praksis bliver opført.

Importen

Grønlands Statistik meddeler på sin hjemmeside, at ”der har vist sig at være fejl i de data, der er modtaget fra leverandøren, hvad betyder at opgørelsen af endelige tal for udenrigshandelen 2006 ikke var korrekt.” Endvidere meddeles, at der også er problemer med data for 2007. Der er hovedsagelig tale om problemer med importtallene. Udvalget har derfor valgt ikke at lægge vægt på udviklingen i de seneste års importtal.

Eksporten

Eksporten ekskl. skibe og fly har været stort set uændret i 1.-3. kvartal 2007 i forhold til samme periode året før, *jf. tabel 2.4.1*. Udviklingen i den samlede eksport afspejler blandt andet faldende eksport af fisk og øget eksport af ædelmetal.

Tabel 2.4.1								
Eksporten								
							1.-3. kvartal	1.-3. kvartal
Mio. kr.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2006	2007*
Fisk	1983,0	2182,5	2131,8	1983,2	2115,6	2039,3	1524,6	1361,9
Sæl-produkter	14,5	12,5	22,5	27,0	32,6	45,7	34,1	4,6
Ædelmetalmalm (guld) og koncentrater deraf	-	-	-	130,8	142,9	168,2	114,7	173,8
Øvrige varer	235,3	194,3	130,7	141,0	134,7	95,7	117,8	194,2
Eksport i alt	2232,8	2389,3	2285,0	2282,0	2425,8	2348,9	1791,3	1734,5
<i>Eksport eksklusive skibe og fly</i>	<i>2173,2</i>	<i>2327,3</i>	<i>2282,4</i>	<i>2275,2</i>	<i>2425,4</i>	<i>2341,8</i>	<i>1786,8</i>	<i>1727,6</i>

Anm.: Som følge af bortfaldet af krav om indberetning af tærskelposter er tallene efter 2003 behæftet med en noget større usikkerhed (jf. fx publikation ”Udenrigshandel 2006:4” fra Grønlands Statistik for yderligere uddybning).

* Foreløbige tal.

Kilde: Grønlands Statistik, *Statistikbanken*.

Betalingsbalancen

I forbindelse med overgangen til et produktionsbaseret nationalregnskab udarbejder Grønlands Statistik en opgørelse af betalingsbalancens løbende poster. Den første opgørelse viste, at der i alle årene 2000-2005 har været overskud på betalingsbalancen. I 2000-2004 udgjorde overskuddene i gennemsnit 1.220 mio. kr. om året. Overskuddet var i 2005 aftaget til 575 mio. kr. Tallene bør fortolkes med forsigtighed, da Grønlands Statistik venter, at de vil blive revideret i forbindelse med offentliggørelsen af det ny nationalregnskab ved udgangen af 2008.

2.5 Udviklingen i ledigheden

Ledigheden opgøres som hhv. antallet af *medio ledige*¹³ og *berørte af ledighed*¹⁴. Begge definitioner viser en betydelig reduktion i ledigheden siden 2003 både absolut og som andel af den potentielle arbejdsstyrke, jf. tabel 2.5.1 og 2.5.2. Antallet af medio ledige er reduceret med ca. 450 personer fra 2003 til 2007, mens antallet af berørte ledige er faldet med godt 600 personer i samme periode. Det svarer til en reduktion i medio ledigheden og berørte ledige på henholdsvis knap 2 pct.-point og 2¾ pct.-point af den potentielle arbejdsstyrke, jf. tabel 2.5.2.

¹³ *Medio ledige* er et udtryk for den andel af de ledige, der har været ledige i både første og sidste halvdel af en given måned. Dette tal er dermed et tilnærmet udtryk for den gennemsnitlige ledighed.

¹⁴ *Berørt af ledighed* fortæller, hvor mange personer der i løbet af en måned har henvendt sig på arbejdsmarkedskontoret som arbejdssøgende. Tallet er ikke et udtryk for den gennemsnitlige ledighed, da en del af dem, som henvender sig, kan anvises arbejde eller selv opnår beskæftigelse efter henvendelsen. Også denne gruppe bliver registreret som *berørt af ledighed*, fordi de var ledige, da de henvendte sig.

Tabel 2.5.1								
Antal medio ledige, berørte af ledighed og potentiel arbejdsstyrke								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Medio ledige	1.526	1.596	1.773	1.950	1.854	1.682	1.546	1.497
Berørte af ledighed	2.211	2.439	2.640	2.822	2.710	2.554	2.387	2.199
Potentiel arbejdsstyrke^a	25.751	26.167	26.402	26.662	27.019	27.349	27.590	27.846
a.	Alle personer fra 15 til 62 år, som er født i Grønland, og som er bosiddende i en by. Pr. 1. januar 2006 omfatter det 83,0 pct. af den grønlandskfødte befolkning i aldersgruppen.							
Kilde: Grønlands Statistik. Statistikbanken.								

Tabel 2.5.2								
Medio ledige og berørte af ledighed som andel af potentiel arbejdsstyrke								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Medio ledige	5,9	6,1	6,7	7,3	6,9	6,2	5,6	5,4
Berørte af ledighed	8,6	9,3	10,0	10,6	10,0	9,3	8,7	7,9
Anm.: Opgørelsen omfatter kun personer i alderen 15-62 år født i Grønland og bosiddende i byerne.								
Kilde: Grønlands Statistik. Statistikbanken.								

Også opdelt på de enkelte måneder ses faldet i ledigheden. Ledigheden har således i hovedparten af årets måneder i 2007 været lavere end året før.

Ledigheden har været faldende siden slutningen af 2003. Udvalget skønner på baggrund af forventningen om fortsat fremgang i økonomien i 2008, at antallet af medio ledige i 2008 vil falde yderligere til et årsniveau omkring 1.450 personer opgjort på samme måde som i 2007.

Antallet af medio ledige udgjorde ifølge Grønlands Statistik i 1. kvartal 2008 1.607 personer svarende til 5,7 pct. af den potentielle arbejdsstyrke. I forhold til 1. kvartal 2007 er der tale om et fald på 463 personer eller 1,7 pct.-enheder af den potentielle arbejdsstyrke, men Grønlands Statistik oplyser at størsteparten af nedgangen er af teknisk eller midlertidig karakter. Således er de langtidsledige i Nuuk og nogle andre byer overflyttet fra arbejdsmarkedsafdelingen til den sociale afdeling og indgår dermed ikke længere som ledige i statistikken. Desuden har vintervejret medført behov for ekstra mandskab til snerydning samtidig med at isfiskeriet har været godt.

2.6 Priser og lønninger

Udviklingen i forbrugerpriserne

Grønlands Statistik opgør forbrugerprisindekset to gange årligt – i januar og juli¹⁵. Det er valgt at definere inflationen i et givet år som stigningen i forbrugerprisindekset fra juli året før til juli samme år.

Det senest opgjorte forbrugerprisindeks (januar 2008) er steget med 4,8 pct. på et halvt år, *jf. tabel 2.6.1*. Den store stigning i forbrugerpriserne kan blandt andet henføres til afgiftsforhøjelserne på spiritus, cigaretter og sukker i efteråret 2007. Korrigeret for effekten af afgiftsforhøjelser er der tale om en prisstigningstakt på 3,6 pct. Fødevarerpriserne steg med knap 5 pct., blandt andet som følge af store prisstigninger på kornprodukter, og boligposten, der især indeholder husleje, steg ligeledes med knap 5 pct.

Tabel 2.6.1										
Halvårlig stigning i forbrugerprisindekset										
	Jan.	Juli	Jan.	Juli	Jan.	Juli	Jan.	Juli	Jan.	Juli
	2003-	2003-	2004-	2004-	2005-	2005-	2006-	2006-	2007-	2007-
	juli	jan.	juli	jan.	jan.	juli	jan.	juli	jan.	jan.
Pct.	2003	2004	juli 2004	2005 juli 2005	jan 2006	juli 2006	2007	2007	2007	2008
Inklusive bolig	1,1	2,1	0,2	0,8	0,5	1,8	1,1	1,1	0,6	4,8

Kilde: Grønlands Statistik. Priser 2008:1 og egne beregninger.

Disse prisstigninger ventes også at gælde i 1. halvår 2008, således at inflationen for 2008 kan forventes at blive omkring 5½ pct. Såfremt der korrigeres for øgede afgifter og de ekstraordinære prisstigninger på fødevarer, stiger inflationen til 3½ pct. i 2008.

Lønninger

I både 2007 og 2008 er lønstigningstakten blevet øget. En væsentlig årsag til det er, at der i Danmark har været god beskæftigelse og forholdsvis høje lønstigninger, hvilket har gjort det vanskeligere for arbejdsgivere i Grønland at rekruttere kvalificeret personale. Det gælder bl.a. inden for byggeri og

¹⁵ Danmarks Statistik opgør til sammenligning forbrugerprisindekset hver måned. De officielle inflationstakter for Danmark er defineret som stigningen i det gennemsnitlige forbrugerprisindeks (gennemsnittet af indekset i årets tolv måneder) fra et år til det næste. Den officielle danske inflation i 2008 er således bestemt ved stigningen i årsgennemsnittet for forbrugerprisindekset fra 2007 til 2008.

anlæg, sundhedsområdet, undervisning og sociale institutioner samt akademisk arbejdskraft i administration.

I den offentlige sektor er lønstigningerne for personale med mellemlange og lange uddannelser øget til niveauet 4 pct. om året.

På det private arbejdsmarked er der i foråret 2008 indgået en ny 4-årig overenskomst mellem SIK og Grønlands Arbejdsgiverforening, som indebærer en kompenserende lønudbetaling på 11 pct. og derefter lønforbedringer på under 3 pct. årligt i gennemsnit.

Kapitel 3. Finanspolitikken

3.1 Vurdering af den førte finanspolitik

Finanspolitikken har været ekspansiv i de seneste år. Det ses tydeligst af, at DAU-saldoen er svinget om fra et overskud på ca. 200 mill.kr. i årene 2002 til 2005 til tilsvarende underskud i både 2007 og 2008, og det vel at mærke i en højkonjunktur med pæn økonomisk vækst og faldende ledighed. Anlægsudgifterne er steget kraftigt, driftsudgifterne har fulgt prisudviklingen, mens indtægterne ikke har fulgt med driftsudgifterne, endelige udgifter inkl. anlæg.

I vurderingen af den førte finanspolitik skal der dog også tages hensyn til ændringen i de uforbrugte midler i Anlægs- og reoveringsfonden. Frem til udgangen af 2005 blev der i alt opsamlet ca. 700 mio. kr. i uforbrugte midler i Anlægs- og reoveringsfonden på trods af, at Hjemmestyret længe havde haft en målsætning om at nedbringe midlerne i fonden. I 2006 blev de opsparede midler nedbragt med i størrelsesordenen 20 mio. kr., mens de uforbrugte midler i 2007 steg med næsten 150 mio. kr. I 2008 er det forudsat, at der ikke sker ændringer i Anlægs- og reoveringsfonden størrelse, jf. tabel 3.1.1.

Tabel 3.1.1									
Faktisk og beregnet drifts- og anlægsoverskud, mio. kr.									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. Faktisk DAU-saldo	-47	117	204	201	160	274	40	-267	-300
2. Stigning i uforbrugte midler i Anlægs- og reoveringsfonden	255	169	119	93	60	13	-19	146	0
3. Faktisk aktivitetskorrigeret DAU-saldo: (1)+(2)	208	286	323	294	220	287	21	-121	-300
a. FL2008.									
Kilde: Egne beregninger									

Som det fremgår af tabellen, ændrer inddragelsen af Anlægs- og reoveringsfonden ikke afgørende på billedet, men omsvinget til en mere lempelig finanspolitik bliver nu mere glidende med en klar lempelse også i 2008. Udviklingen tyder isoleret set på, at der er ved at opstå et strukturelt underskud på de offentlige finanser.

Når de strukturelle følger af finanspolitikken vurderes, er det på udgiftssiden af de offentlige regnskaber og budgetter dog vigtigt at sondre mellem udgifter, der i sig selv styrker grundlaget for at udvikle

produktionsmulighederne, og andre udgifter. Derfor bør der for det første sondres mellem drifts- og anlægsudgifter, idet en del af anlægsudgifterne – såfremt de gennemføres efter samfundsmæssige rentabilitetskriterier – vil styrke det fremtidige produktionsgrundlag. Men det er også relevant at udskille de dele af driftsudgifterne, der – som direkte udgifter på uddannelsesområdet – ligeledes styrker de fremtidige produktionsmuligheder gennem opbygning af menneskelig ressourcer.

Tabel 3.1.2								
Offentlige udgifter 2001-2008 i mio. kr. og på indeksform med 2001=100								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Hjemmestyret	----- Mio. kr. -----							
-driftsudgifter	4.600	4.488	4.511	4.569	4.818	4.744	4.922	5.189
-anlægsudgifter	838	685	675	637	492	700	1.011	974
-anlægsudgifter, korrigeret	669	566	582	577	479	719	857	974
Kommunerne								
-driftsudgifter	2.060	2.225	2.186	2.199	2.262	2.452	2.540	2.656
-anlægsudgifter	314	378	317	277	245	265	441	402
Hjemmestyret og kommunerne								
i alt								
-driftsudgifter	6.660	6.713	6.697	6.768	7.080	7.196	7.462	7.845
-anlægsudgifter, korrigeret	983	944	899	854	724	984	1.298	1.376
Hjemmestyret	----- Indeks 2001=100 -----							
-driftsudgifter	100	98	98	99	105	103	107	113
-anlægsudgifter, korrigeret	100	85	87	86	72	108	128	146
Kommunerne								
-driftsudgifter	100	108	106	107	110	119	123	129
-anlægsudgifter	100	120	101	88	78	84	141	128
Hjemmestyret og kommunerne								
i alt								
-driftsudgifter	100	101	101	102	106	108	112	118
-anlægsudgifter, korrigeret	100	96	91	87	74	100	132	140
Indeks for forbrugerpriserne	100	104	106	108	110	113	115	121

Anm.: 2001-2006 er regnskabstal. I 2007 er tallene for Hjemmestyret regnskabstal, mens tallene for Kommunerne er budgettal. 2008-tallene er budgettal for både Hjemmestyret og Kommunerne. Det er de korrigerede anlægsudgifter, der udtrykker de realiserede anlægsudgifter, idet der heri er justeret for uforbrugte midler i Anlægs- og renoveringsfonden. Det er desuden disse tal, der indgår i indeksberegningerne, og som er lagt til grund for tekstbemærkningerne.

Kilde: Grønlands Hjemmestyre.

I tabel 3.1.2 er det anført, hvordan drifts- og anlægsudgifterne har udviklet sig på de offentlige regnskaber og budgetter fra 2001 til 2008.

Tabel 3.1.2 viser udviklingen i såvel Hjemmestyrets som kommunernes drifts- og anlægsudgifter for perioden 2001-2008. Konstruktionen med Anlægs- og renoveringsfonden betyder, at det for Hjemmestyrets vedkommende er de korrigerede anlægsudgifter, der er relevante i en aktivitetsmæssig sammenhæng. Det bemærkes, at drifts- og anlægsudgifterne i tabel 3.1.2 er opgjort i løbende priser. Udviklingen i løbende priser kan sammenholdes med udviklingen i forbrugerpriserne, der også er anført i tabel 3.1.2.

Tabel 3.1.2 viser følgende centrale udviklingstendenser:

- at driftsudgifterne siden 2001 er steget nogenlunde som priserne,
- at anlægsudgifterne er øget ganske betydeligt i 2006 og 2007, og at der planlægges en fortsat stigning i 2008 efter en række år med fald i disse investeringer. Anlægsudgifterne planlægges således at stige med godt 75 mio. kr. i 2008, når der korrigeres for trækket på Anlægs- og renoveringsfonden. Det bør dog bemærkes, at de budgetterede kommunale anlægsinvesteringer meget ofte ligger betydeligt over det realiserede.

Omsvinget på DAU-saldoen skyldes på den baggrund især, at indtægterne er vokset langt mindre end driftsudgifterne, jf. afsnit 3.2. Den stærke vækst i de offentlige anlægsudgifter er den anden væsentlige årsag.

Ved vurderingen af udviklingen i de offentlige anlægsudgifter i relation til finanspolitikken må der tages hensyn til, at det kun er en del af investeringerne, der indgår i de offentlige regnskaber og budgetter. Dette skyldes bl.a., at de nettostyrede virksomheders anlægsinvesteringer kun delvist indgår. Hertil kommer, at offentligt ejede selskabers investeringer ikke indgår, ligesom de private erhvervsinvesteringer naturligvis heller ikke indgår. I relation til den samfundsøkonomiske udvikling og herunder til de kapacitetsmæssige problemstillinger er det naturligvis alle investeringer, og også øvrige efterspørgselskomponenter, der må inddrages. Den sparsomme statistik, ikke mindst for de erhvervmæssige investeringers vedkommende, gør det vanskeligt at vurdere om det høje niveau for den offentlige anlægsaktivitet i 2008 er holdbart. Det forventes, at opbygningen af det nye nationalregnskab vil tilvejebringe et langt bedre talmæssigt grundlag på disse områder.

Som det fremgår af kapitel 2, er der ved de givne strukturer et betydeligt kapacitetspres i økonomien, som det bl.a. fremgår af prisstigningerne og det fortsatte fald i ledigheden. Der er endvidere ikke udsigt

til, at dette kapacitetspres aftager – tværtimod. Hvis aluminiumsprojektet ved Manitsoq realiseres, er der overhængende risiko for en overophedning af økonomien med risiko for betydelige løn- og prisstigninger til følge.¹⁶ Det bliver en helt central opgave i den økonomiske politik at modvirke dette, da inflation vil sætte de offentlige finanser under yderligere pres via en udhuling af den reale værdi af bloktilskuddet.

Efter udvalgets vurdering er dette den afgørende udfordring for de kommende års finanspolitik – en udfordring der ikke bliver mindre af, at der som anført i relation til tabel 3.1.1 allerede kan ses et strukturelt finanspolitisk problem, selvom Hjemmestyrets økonomi endnu er velkonsolideret.

Både hjemmestyrets og kommunernes driftsudgifter er i årene 2006 til 2008 steget langt hurtigere end indtægterne og hurtigere, end de langsigtede vækstudsigter kan retfærdiggøre. Samtidig har både hjemmestyret og kommunerne øget anlægsaktiviteten, og det har ført til, at den økonomiske vækst i højere grad er drevet af de offentlige udgifter end af produktionsstigninger i den private sektor. En fortsættelse af denne udvikling er ikke holdbar, specielt set i lyset af, at den demografiske udvikling med en større og større ældrebefolkning i de næste 20 år vil lægge beslag på en stor del af de skatteindtægter, som kan genereres af nye aktiviteter inden for minedrift og metalraffinering.

En mere selv bærende økonomi forudsætter både en højnelse af uddannelsesniveaue, og at den private sektor kan generere så meget økonomisk vækst og dermed nye skatteindtægter, at der kan blive et økonomisk råderum til at udbygge den offentlige service. Derfor er der brug for en tæt opfølgning af de enkelte initiativer i uddannelsesplanen, så man sikrer, at den prisværdige store satsning på uddannelse kan føre til en høj grad af målopfyldelse. Men på de øvrige offentlige udgiftsområder synes der at være brug for en kraftig opbremsning i de offentlige aktiviteter, så der bliver ressourcer til at udnytte de vækstpotentialer, der er inden for råstofudnyttelse, metalraffinering og turisme. Det er derfor afgørende, at der via de kommende års finanslove og kommunale budgetter sker en mærkbar afdæmpning af de offentlige aktivitetsstigninger, eller at indtægterne øges. I modsat fald vil de senere års tendens til forværring af de offentlige finanser fortsætte, så der opstår et betydeligt strukturelt underskud på de offentlige finanser.

På grund af vellykkede prissikringer har de høje internationale oliepriser indtil nu ramt Grønland langt mindre end de fleste lande, men specielt i 2010 kan der forventes store energiprisstigninger, og dermed

---

¹⁶ Hertil kommer, at en række mineralprojekter kan blive realiseret, jf. kapitel 1.

også stigninger i både erhvervslivets omkostninger og forbrugerpriserne. Disse prisstigninger vil blive en udfordring for erhvervenes tilpasningsevne, og de vil alt andet lige føre til en begrænsning af familiernes forbrugsmuligheder og en afdæmpning i den samlede økonomiske aktivitet og dermed også i skatteindtægterne til det offentlige. Nye aktiviteter inden for råstofsektoren vil i de næste par år kunne bidrage til at undgå et fald i den samlede økonomiske aktivitet i landet, men man må under alle omstændigheder tilpasse hele samfundsøkonomien til et højere energiprisniveau.

I den forbindelse kan det overvejes at øge energipriserne allerede i 2009. Det vil kunne give både erhvervsliv og forbrugere incitament til at tilpasse sig til mere energibesparende løsninger, og det vil derudover kunne skabe grundlag for at opbygge en buffer, der kan tage toppen af prisstigningerne i de følgende år. Dette forslag skal også ses på baggrund af, at landets oliepriser ligger helt i bund blandt de olieimporterende lande.

3.2 Hjemmestyrets økonomi

Regnskab 2007

Landskassens regnskab for 2007 viste et underskud på 267 mio. kr. Resultatet blev dermed 126 mio. kr. bedre end budgetteret, idet der var budgetteret med et underskud på 393 mio. kr.

Den økonomiske fremgang i den private sektor fortsatte i 2007. Der var således øget aktivitet inden for både mineraludvindingssektoren, turismeerhvervet samtidig med, at aktivitetsniveauet i bygge- og anlægssektoren har været højt, især i Nuuk.

Den høje økonomiske aktivitet i den private sektor bidrog til, at indtægterne fra såvel direkte og indirekte skatter var højere end budgetteret. Hertil kommer, at de lovbundne udgifter var lavere end budgetteret.

Landskassens samlede resultat for perioden 2001-2007 samt budget for 2008 fremgår af *tabel 3.2.1*.

Tabel 3.2.1								
Landskassens resultat 2001-2008, mio. kr.								
	R2001	R2002	R2003	R2004	R2005	R2006	R2007	FL2008
Indtægter	5.442	5.377	5.387	5.365	5.585	5.484	5.658	5.863
Driftsudgifter	-4.600	-4.488	-4.513	-4.569	-4.818	-4.744	-4.922	-5.189
- heraf tilskud	-1.777	-1.612	-1.586	-1.589	-1.671	-1.529	-1.525	-1.579
- heraf lovbundne	-730	-738	-738	-739	-744	-750	-788	-917
Anlægsudgifter	-838	-685	-674	-637	-492	-700	-1.003	-974
DAU-saldo	5	204	200	160	274	40	-267	-300
DAU i pct. af BNP	0,1	2,2	2,1	1,6	2,7	0,4	-2,4	-2,5

Kilde: Grønlands Hjemmestyre. Diverse regnskaber for Landskassen i perioden 2001-2007. Hjemmestyrets Finanslov for 2008.

Finansloven for 2008

Finansloven for 2008 budgetterer med indtægter på 5.863 mio. kr. og udgifter på 6.163 mio. kr., og dermed et DAU-underskud på 300 mio. kr.

Bloktilskuddet fra staten udgør 3.289 mio. kr. eller ca. 56 pct. af de samlede indtægter, og er dermed klart den største indtægtskilde for Hjemmestyret, *jf. tabel 3.2.2*. De budgetterede indtægter fra de direkte skatter – dvs. landsskat, særlig landsskat og selskabsskat – er med 834 mio. kr. den næststørste indtægtspost, mens indtægterne fra de indirekte skatter – herunder især indførselsafgifter – bidrager med 820 mio. kr. Alt i alt udgør Hjemmestyrets indtægter fra skatter og afgifter dermed ca. 28 pct. af de samlede indtægter.

Udover ovennævnte er der indtægter på 122 mio. kr. afledt af fiskeriaftalerne med EU. Endelig er der budgetteret med øvrige indtægter på 799 mio. kr. De øvrige indtægter dækker over en lang række forskelligartede indtægstyper – herunder blandt andet Grønlands andel af Nationalbankens overskud, Hjemmestyrets nettorenteindtægter, partnerskabsaftalen med EU, udbytter fra de hjemmestyreejede virksomheder, AEB-bidrag¹⁷, kapitalafkast (husleje) af udlejningsboliger samt afdrag og terminsrenter vedr. boliglån.

¹⁷ Arbejdsgivernes erhvervsuddannelsesbidrag.

Tabel 3.2.2					
Fordeling af Hjemmestyrets indtægter og udgifter på Finansloven for 2008					
Indtægter	Mio.kr.	Pct.	Udgifter	Mio.kr.	Pct.
Bloktilskud fra staten	3.289	56,1	Driftsudgifter	2.694	43,7
Direkte skatter	834	14,2	Bloktilskud til kommuner	778	12,6
Indirekte skatter	820	14,0	Lovbundne udgifter	917	14,9
Fiskeriaftaler med EU	122	2,1	Tilskud	801	13,0
Øvrige indtægter	799	13,6	Anlægsudgifter	974	15,8
Indtægter I alt	5.863	100,0	Udgifter I alt	6.163	100,0

Kilde: Grønlands Hjemmestyre. Hjemmestyrets finanslov for 2008.

Der er i 2008 budgetteret med udgifter på i alt 6.163 mio. kr. Driftsudgifterne – herunder blandt andet lønudgifter til de ansatte i Hjemmestyret – er den største udgiftspost.¹⁸ Driftsudgifterne udgør således 2.694 mio. kr. eller ca. 44 pct. af de samlede udgifter. Hjemmestyret yder et bloktilskud til kommunerne på samlet 778 mio. kr., mens udgifterne til tilskud – eksklusive bloktilskud til kommuner – er på 801 mio. kr. Tilskudsbevillingerne indeholder blandt andet Hjemmestyrets udgifter til servicekontrakter mv. De lovbundne udgifter, der primært dækker over en række overførselsindkomster såsom ældrepension, førtidspension, boligsikring, børnetilskud og stipendier, er budgetteret til 917 mio. kr. Endelig er der på anlægsområdet afsat 974 mio. kr. på Finansloven for 2008.

I *boks 3.2.1* er givet en summarisk gennemgang af Hjemmestyrets væsentligste prioriteringer i Finansloven for 2008.

Boks 3.2.1 Hjemmestyrets prioriteringer på Finanslov 2008

Stærkt øget uddannelsesindsats. Landsstyret har lagt en overordnet retningslinje for at få uddannet en del af de mere end 26.000 personer i den potentielle arbejdsstyrke, der i dag ikke har en uddannelse eller kvalifikationer, der efterspørges på arbejdsmarkedet. Landsstyret har præsenteret et forslag om at øge rammerne til uddannelse og opkvalificering med op til 400 mio. kr. årligt frem mod 2012.

Mobilitet. Landsstyret har afsat 3,8 mio. kr. årligt til indførelse af en mobilitetsfremmende ydelse samt 25 mio. kr. til opførelse af nye boliger i tilflytterkommunerne.

Energiforsyning. Investeringer i vandkraft er prioriteret højt fra Finanslov 2007. Der er afsat 600 mio. kr. til udlån til vandkraftværker i 2007-2009. Midlerne bevilges i form af anlægsudlån, der tilbagebetales med renter og afdrag.

Børn og unge-området. Forudsætningen for en god tilværelse og et godt arbejdsliv er en tryk opvækst. I dag udsættes alt for mange børn for omsorgssvigt og misrøgt af deres forældre. Der er i perioden 2007-2009 afsat 5 mio. kr. årligt til at gennemføre særlige initiativer overfor omsorgssvigtede børn. I Finansloven for 2007 afsættes yderligere 1,7 mio. kr. i 2007, hvilket stiger til 3,6 mio. kr. i 2008 og 4,3 mio. kr. i 2009.

Alderspension. Landsstyret har afsat 63 mio. kr. årligt til en forøgelse af alderspensionen for at forbedre vilkårene for alderspensionisterne. Reguleringen træder i kraft med virkning fra 2. halvår 2007, hvorfor der i 2007 er afsat 31,5 mio. kr.

¹⁸ Driftsudgifter er i dette afsnit defineret som udgifter på driftsbevillingerne.

Budgetoverslagsårene 2009-2011

I budgetoverslagsårene budgetteres med DAU-overskud på henholdsvis 201 mio. kr. i 2009, 105 mio. kr. i 2010 og 54 mio. kr. i 2011, jf. tabel 3.2.3.

Udviklingen i DAU-saldoen afspejler primært forløbet i anlægsudgifterne. Det forudsatte fald i anlægsudgifterne skal ses i sammenhæng med, at der ikke budgetteres med udlån til Nukissiorfiit efter 2008. Landsstyret foreslår således, at Nukissiorfiit fra 1. januar 2009 omdannes til et aktieselskab, og at Nukissiorfiit herefter selv finansierer sine anlægsinvesteringer ved at optage lån på det private marked. Fra 2009 nedbringes landskassens tilgodehavender fra Nukissiorfiit og afdragene på tidligere års anlægsudlån indtægtsføres i landskassen. Omdannelse af Nukissiorfiit vil dermed medføre en midlertidig forbedring af DAU-saldoen.

Der budgetteres med stort set uændrede driftsudgifter i årene 2008-2011. Det dækker på den ene side over øgede udgifter som følge af en øget prioritering af uddannelsesområdet og på den anden side et fald i udgifterne inden for infrastruktur.

De budgetterede indtægter er ligeledes stort set uændrede i løbet af budgetoverslagsårene, jf. tabel 3.2.3.

	FL2008	BO2009	BO2010	BO2011
Indtægter	5.863	5.891	5.797	5.772
Driftsudgifter	-5.189	-5.129	-5.188	-5.222
- heraf tilskud	-1.579	-1.509	-1.495	-1.476
- heraf lovbundne	-917	-949	-949	-955
Anlægsudgifter	-974	-562	-503	-496
DAU-saldo	-300	201	105	54

Kilde: Grønlands Hjemmestyre. Hjemmestyrets Finanslov for 2008.

3.3 Kommunernes økonomi

Bloktilskudsforhandlinger

Hjemmestyret og kommunerne indgår hvert år en bloktilskudsftale for det efterfølgende år. Finansloven for 2007 indeholdt besparelser, der udmøntes i det kommunale bloktilskud. Besparelserne

udgør 26,5 mio. kr. i 2007, 52,5 mio. kr. i 2008 og 65,7 mio. kr. fra 2009 og indgår som en del af finansieringen af den øgede uddannelsesindsats. Det giver anledning til et faldende bloktilskud i de kommende år.

Bloktilskudsforhandlingerne for 2008 resulterede i et bloktilskud til kommunerne på 778 mio. kr. På finansloven for 2008 er bloktilskuddet i 2009 budgetteret til 759 mio. kr. Bloktilskudsforhandlingerne for 2009 er ikke afsluttet på nuværende tidspunkt.

De kommunale regnskaber og budgetter for perioden 1999-2008 er sammenfattet i *tabel 3.3.1*.

Tabel 3.3.1										
De kommunale regnskaber og budgetter 1999-2009, mio. kr.										
	R1999	R2000	R2001	R2002	R2003	R2004	R2005	R2006	B2007	B2008
Indtægter	2.055	2.160	2.305	2.466	2.485	2.449	2.518	2.866	2.801	2.901
Driftsudgifter	-1.789	-1.880	-2.060	-2.225	-2.186	-2.199	-2.262	-2.452	-2.540	-2.656
Anlægsudgifter	-211	-211	-314	-378	-317	-277	-245	-265	-441	-402
(=-underskud)	55	69	-69	-137	-18	-27	11	149	-181	-157

Kilde: Grønlands Hjemmestyre. Hjemmestyrets Finanslov for 2008.

Der budgetteres med et samlet underskud på 157 mio. kr. i kommunerne i 2008. Kommunerne budgetterede også i 2007 med et underskud. Grønlands 18 kommuner er meget forskellige hvad angår størrelse, indbyggertal og indkomstgrundlag, så overskuddet/underskuddet kan variere betydeligt mellem de enkelte kommuner.

Der er dermed kommuner, som må trække på kassebeholdningen eller optage lån, hvilket kan være en rimelig finansieringskilde i forbindelse med større anlægsarbejder. Finansieringsformen er imidlertid problematisk, hvis lånene skal dække de løbende driftsudgifter. Som det fremgår af det samlede kommunale budget for 2008, er der budgetteret med en stigning i driftsudgifterne, mens anlægsudgifterne budgetteres lidt lavere end i 2007.

Udviklingen i kommunernes administrative udgifter

Kommunernes administrative udgifter er i alt steget med knap 115 mio. kr. eller 29 pct. fra 1998 til 2006 svarende til gennemsnitligt ca. 3¼ pct. om året. Det er især i de større kommuner, hvor der også har været den største befolkningstilvækst, at der har været de største stigninger i udgifterne. Nuuk

kommune har således haft stigninger svarende til ca. 3,6 pct. om året, mens Sisimiut og Ilulissat har haft stigninger på hhv. 5,8 og 4,6 pct. om året, *jf. tabel 3.3.2.*

Det skal bemærkes, at der i mange kommuner har været en opbremsning i udgifterne i 2003 og 2004. Denne udvikling er i et vist omfang fastholdt i 2005 og 2006. Udvalget fremhæver betydningen af at fastholde denne udvikling.

I den sammenhæng kan det påpeges, at der med den grønlandske strukturreform, som træder i kraft 1. maj 2009, overdrages en række opgaver fra hjemmestyret til 4 nye storkommuner. Kommunerne vil dermed i fremtiden få større betydning for de samfundsøkonomiske forhold. Blandt hovedformålene med reformen er at reducere kommunernes administrative udgifter.

Tabel 3.3.2											
Kommunernes administrative udgifter 1998-2006, 1.000 kr.											
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Udgifts- vækst 98-06	Befolknings- vækst 98-06
Nanortalik	17.258	18.978	18.183	18.791	18.893	19.380	20.161	21.489	21.926	27,0	-10,5
Qaqortoq	29.576	31.070	29.447	30.115	30.716	34.045	29.151	29.623	31.319	5,9	0,1
Narsaq	16.715	15.915	17.365	16.042	18.197	17.258	16.408	18.085	18.243	9,1	-3,4
Ivittuut	1.751	1.846	1.592	1.697	1.668	1.687	999	1.989	2.510	43,3	7,1
Paamiut	14.425	14.565	16.198	17.390	17.191	17.135	17.320	18.244	17.259	19,6	-12,6
Nuuk	93.164	105.590	113.802	132.861	146.880	136.942	123.171	121.618	123.724	32,8	12,1
Maniitsoq	24.572	26.047	25.680	28.241	28.638	30.724	30.103	30.508	31.833	29,5	-8,4
Sisimiut	34.445	36.871	36.585	38.759	43.825	46.312	47.908	48.509	54.022	56,8	12,8
Kangaatsiaq	11.574	12.429	14.767	14.024	15.008	12.629	13.134	12.828	14.780	27,7	-2,6
Aasiaat	23.953	22.489	27.718	31.087	30.334	31.231	29.146	28.712	27.719	15,7	-6,2
Qasiqiannguit	14.261	14.145	16.717	16.207	14.542	15.117	14.129	13.770	13.755	-3,5	-15,8
Ilulissat	26.943	27.844	28.022	34.751	37.839	37.232	34.405	37.382	38.543	43,1	8,0
Qeqertarsuaq	9.359	8.156	9.967	9.981	10.845	9.682	10.094	9.708	10.481	12,0	-8,3
Uummannaq	20.022	21.720	22.370	23.870	22.390	21.733	23.508	23.464	23.389	16,8	-10,0
Upernavik	22.193	25.739	29.070	29.908	27.403	25.795	26.264	29.501	33.597	51,4	4,5
Qaanaaq	8.039	9.262	8.029	9.276	9.365	11.291	11.406	12.987	11.198	39,3	-0,6
Ammassalik	16.927	16.788	17.391	20.124	19.405	22.795	20.842	21.577	22.766	34,5	3,3
Ittoqqortoormiit	5.016	5.585	5.011	5.716	5.518	5.978	6.570	6.015	6.608	31,7	4,0
I alt	390.193	415.040	437.914	478.840	498.656	496.966	474.720	488.009	503.670	29,1	1,7

Kilde: KANUKOKA's regnskabsoversigt.

3.4 Statslige udgifter vedrørende Grønland

Statens samlede udgifter vedrørende Grønland udgør ca. 4,1 mia. kr. i 2007, hvilket er en stigning på omkring 0,1 mia. kr. i forhold til 2006, *jf. tabel 3.4.1*. Udover bloktilskuddet på ca. 3,2 mia. kr. afholder staten også udgifter i forbindelse med statslige institutioner og myndigheders varetagelse af opgaver i Grønland. I 2007 vurderes disse udgifter at udgøre omkring 850 mio. kr. Den største post på 350 mio. kr. vedrører Fiskeriinspektionen mv. under forsvaret. Herudover er der blandt andet udgifter i forbindelse med politi, retsvæsen og kriminalforsorg på 210 mio. kr., mens der til energi-, miljø- og råstofaktiviteter anvendes ca. 100 mio. kr.

Faldet i udgifter til energi-, miljø- og råstofaktiviteter fra 2003 til 2004 skyldes, at sektorprogrammet vedrørende miljø- og energiforbedrende renovering i Grønland på 50 mio. kr. årligt var begrænset til fireårsperioden 2000-2003.

	R2000	R2001	R2002	R2003	R2004	R2005	R2006	B2007
(1) Bloktilskud til Grønland	2.725	2.793	2.877	2.952	3.006	3.022	3.070	3.152
(2) Sektorprogram for erhverv og uddannelse	-	-	-	-	-	50	50	50
(3) Driftsudgifter og øvrige tilskud i alt	628	638	643	678	604	612	822	847
Fiskeriinspektion mv. under								
Forsvarsministeriet	270	272	262	270	228	236	369	357
Politi, retsvæsen og kriminalforsorg	156	156	169	171	199	191	220	211
Energi-, miljø- og råstofaktiviteter	120	116	111	122	78	93	94	97
Statens Luftfartsvæsen og Meteorologisk institut	38	46	49	43	45	33	45	46
Dansk Polarcenter, arktisk forskning og forskningsrådene	31	30	31	33	27	23	58	100
Øvrige	14	17	22	38	28	35	35	38
(4) Anlægsudgifter i alt	1	11	2	0	0	6	2	1
Samlede udgifter (1+2+3+4)	3.355	3.443	3.522	3.630	3.611	3.690	3.943	4.051
Anm.: For perioden 2000 til 2006 er opgørelsen baseret på regnskabstal. For 2007 er der tale om budgettal baseret på Finansloven for 2007.								
Kilde: Opgørelsen er udarbejdet på grundlag af materiale fra ministerierne. Der er i et vist omfang tale om skønnede tal.								

I forbindelse med bloktilskudsaftalen for 2005 blev 50 mio. kr. årligt i perioden 2005-07 omprioriteret fra bloktilskuddet til et sektorprogram for uddannelse og erhvervsudvikling. Med sektorprogrammet følger hjemmestyret og staten op på anbefalingerne fra Fællesudvalget for erhvervsudvikling i Grønland

og den grønlandske selvstyrekommission. Sektorprogrammet skal bidrage til at fremme fornyelse og vækst i Grønlands erhvervsliv for at understøtte målet om en mere selv bærende økonomi.

Folketinget vedtog den 29. maj 2007 lov om tilskud til Grønlands Hjemmestyre for 2008 og 2009. Loven indebærer, at statens tilskud til Grønland fastholdes realt uændret i den 2-årige periode, ligesom der fortsat omprioriteres 50 mio. kr. årligt til sektorprogram for uddannelse og erhvervsudvikling.

Bloktilskuddet fra staten udgør godt 56 pct. af hjemmestyrets samlede indtægter, og dets betydning for den grønlandske økonomi er således overordentlig stor. Bloktilskuddet indebærer, at hjemmestyret kan afholde udgifter uden at skulle skaffe tilsvarende indtægter. For den danske stats vedkommende er der modsvarende tale om statslige udgifter. Det vil sige, at bloktilskuddet betyder, at staten hvert år må skaffe sig tilsvarende indtægter. Bloktilskuddet indebærer derfor, at det danske skatte- og afgiftstryk er højere, end det ellers ville være, og er således en omkostning for de danske borgere.

Kapitel 4. Bolig- og byggeforhold

4.1 Indledning og sammenfatning

Bolig- og byggeforhold var hovedtemaet i 1998-rapporten fra Det rådgivende Udvalg. Der er to hovedårsager til, at udvalget igen har valgt at tage dette emne op. For det første er der i de forløbne år gennemført en række tiltag, der har øget egenbetalingen af boligomkostningerne for især den bedrestillede del af befolkningen med henblik på at skabe et mere fleksibelt boligmarked med større direkte ansvar for den enkelte. For det andet må det nu lægges til grund, at det er meget sandsynligt, at Grønland kan blive hjemsted for storskalaproduktion af aluminium og en række råstofudvindingsprojekter, der kan være boligkrævende.

Såfremt det aktuelle aluminiumsprojekt bliver realiseret, er det af Landstyret indstillet, at aluminiumsmelteren placeres i Maniitsoq. En aluminiumsproduktion af den størrelsesorden (omkring 360.000 tons pr. år), der planlægges af Hjemmestyret og Alcoa, vil i driftsfasen fra 2014 skabe omkring 650 nye arbejdspladser alene i Maniitsoq. I anlægsfasen frem til 2014 vil beskæftigelsesvirkningen være betydeligt større. I Maniitsoq forventes det, at der på højdepunktet skal beskæftiges over 2000 i tilknytning til anlægget af smelteren og til opførelsen af en ny bydel med godt 450 nye boliger.¹⁹ I tilknytning til opførelsen af vandkraftværkerne forventes nu et arbejdskraftbehov på over 2000 i de fleste anlægsår. Langt hovedparten af arbejdskraften i anlægsfasen vil skulle komme udefra, ligesom den helt overvejende indkvartering vil skulle ske i midlertidige barakbyer, som det også var tilfældet, da Alcoa opførte et tilsvarende anlæg i Reyðarfjörður i Østisland.

I femåret 2002-06 blev der i gennemsnit opført knap 230 boliger om året i hele Grønland.²⁰ Omkring 450 nye permanente boliger i Maniitsoq svarer således til næsten to års normal boligproduktion målt efter antal færdiggjorte boliger, hvad der med de eksisterende finansieringsregler og hertil knyttede subsidier vil udløse store krav til de offentlige finanser, der i forvejen er pressede. I relation hertil kan der i en samfundsøkonomisk sammenhæng ikke ses bort fra, at arbejdspladser i aluminiumsindustrien er højtlønnede. Dette følger alene af, at kontinuerlig produktion er nødvendig, idet produktionsstop vil

---

¹⁹ Med opførelsesomkostninger på i gennemsnit 1½ mio. kr. til boliger, svarer dette til boliginvesteringer på 675 mio. kr.

²⁰ I årene 2004-07 blev der i gennemsnit givet tilsagn om boligfinansiering til 380 boliger. I 2007 blev der alene givet boligfinansieringstilsagn til 569 boliger. Derfor må det også forventes, at antallet af færdiggjorte boliger i årene fremover vil stige ret betydeligt.

ødelægge produktionsapparatet i smelteren. For at sikre kontinuerlig drift skal der være en fælles interesse mellem arbejdsgiver og arbejdstagere om at undgå arbejdsuro – og hovedmidlet hertil er gode arbejdsvilkår, herunder høj løn. Såfremt de gældende subsidieringsregler fastholdes i et forløb, hvor der etableres aluminiumsproduktion, vil det blive en realitet, at mange med høje indkomster tillige vil modtage betydelige tilskud til deres boligforbrug.

Aluminiumsprojektet er så stort i relation til Grønlands økonomi, at det også af denne grund må anbefales at gennemføre justeringer af ikke mindst finansieringsreglerne for at lette presset på de offentlige finanser, jf. også kapitel 3. Størrelsesordenen af projektet illustreres af, at investeringerne i alene aluminiumsmelteren og den hertil hørende elforsyning via vandkraftanlæg skønnes at blive mellem 19 og 23 mia. kr., hvilket svarer til ca. 2 gange bruttonationalproduktet.

Såfremt hjemmehørende skal sikres den størst mulige andel af de fra aluminiumsprojektet kommende arbejdspladser, er det essentielt, at opførelsen af det nødvendige antal permanente boliger i Maniitsoq påbegyndes så hurtigt som muligt, idet det dog må sikres, at der ikke bliver tale om slumbyggeri, men om boliger der også vil være attraktive i et fremadrettet perspektiv. Også af denne grund er det nødvendigt, at de langsigtede boligpolitiske sigtelinjer fastlægges så hurtigt som muligt, så befolkningen ved, hvad der også på dette område forestår.

Det er disse overvejelser, der ligger til grund for udvalgets beslutning om igen at beskrive og analysere bolig- og byggeforhold i et fremadrettet perspektiv.

I afsnit 4.2 gives en oversigt over udviklingen i boligmassen siden 1990 med fokus på udviklingen i ejerformer, idet de forskellige ejerformer stiller meget forskellige krav til de offentlige finanser. Herefter gennemgås i afsnit 4.3 de gældende finansieringsregler for de fire boligformer: kommunalt udlejningsbyggeri, byggeri af andelsboliger, 10/40/50 boliger og medbyggerhuse. De hertil knyttede krav til offentlige bevillinger/långivning analyseres, ligesom der også fokuseres på den subsidiering af boligforbruget, der er knyttet hertil. I det afsluttende afsnit 4.4 fremsætter udvalget en række anbefalinger med henblik på at reducere kravene til de offentlige finanser af boligbyggeri på baggrund af ikke mindst det pres på de offentlige finanser, der må forudses for de kommende år med udsigt til betydelige infrastrukturinvesteringer i tilknytning til bl.a. aluminiumsprojektet.²¹

---

²¹ Der er i bilag 4.1 en mere uddybende gennemgang af det i afsnit 4.2 og 4.3 anførte.

4.2 Udviklingen siden 1990 - boligmassen

Forbedringen af boligstandarden er fortsat. Antallet af beboere pr. bolig er således faldet fra 3,2 primo 1990 til 2,6 primo 2007. Denne udvikling har ikke mindst været markant i bygderne, hvor der over samme tidsrum indtraf et fald fra 4,1 til 2,7 beboere pr. bolig. I byerne var de tilsvarende tal 3,0 og 2,5. Samtidig hermed er boligernes gennemsnitlige størrelse som målt ved m² steget noget siden 1990 – fra 63,7 m² til 65,5 m² – når der ses bort fra de godt 12 pct. boliger, hvor oplysninger herom ikke foreligger.

Det kraftige fald i antallet af beboere pr. bolig i bygderne kommer også til udtryk ved, at befolkningen fortsat koncentrerer sig i byerne. Mens 80 pct. af befolkningen boede i byer primo 1990, var byandelen steget til 83 pct. primo 2007, mens bygdeandelen omvendt faldt fra 20 pct. til 17 pct. Det er især de tre største byer – og ikke mindst Nuuk med næsten 20 pct. – der har oplevet en befolkningsvækst siden 1990. På landsplan steg befolkningen kun med 2 pct. fra 1990 til 2007.

Hjemmestyret og kommunerne er meget dominerende som ejere på boligmarkedet. I byerne er således 2/3 af boligerne stadig ejet af Hjemmestyret eller kommunerne, heraf med 42 pct. til Hjemmestyret og 24 pct. til kommunerne.

Hjemmestyrets andel vil dog fremover falde af flere grunde. Den væsentligste bliver givetvis, at Hjemmestyret siden 1992 ikke længere har opført udlejningsboliger og indtil videre ikke planlægger en ændring heraf. Hertil kommer, at en række boliger vil overgå fra lejer til ejer.

Lejer til ejer ordningen har kunnet benyttes siden 2002. I årene 2002-07 er 123 af Hjemmestyrets boliger, heraf 106 i enfamiliehuse, 11 i tofamiliehuse og 6 i én etageejendom, overgået fra lejer til ejer. Endnu har denne ordning således ikke haft større indflydelse på Hjemmestyrets dominerede ejerrolle på boligmarkedet, idet Hjemmestyret primo 2007 ejede 7.900 boliger, heraf 7.700 i byerne.

Det er vanskeligt at forudsige denne ordnings betydning fremover. På den ene side har en revision af ordningen ved Landstingsforordning nr. 12 fra 19. nov. 2007, der trådte i kraft primo 2008, gjort det lettere for lejere i såvel Hjemmestyrets som kommunernes etageejendomme at overtage deres bolig som ejere. På den anden side tyder de hidtidige tal på, at interessen i og mulighederne for at overgå fra lejer til ejer især har været udtalt for lejere i en- og tofamiliehuse. De nye regler indebærer for det første, at såvel Landsstyret som kommunalbestyrelserne på forhånd skal udtage de ejendomme (herunder evt.

enfamilie- og tofamiliehuse), der ikke kan overgå til privat ejerskab. For det andet skal Landsstyret eller kommunalbestyrelsen iværksætte en opdeling af en ikke udelukket ejendom i selvstændige ejerlejligheder samt bistå med at stifte en ejerforening og udarbejdelse af ejerforeningsvedtægter, såfremt blot en lejer med tilstrækkelig økonomi anmoder om at købe sin lejlighed i en ejendom med to eller flere lejemål. Efter de hidtidige regler skulle 75 pct. af lejerne i en af Hjemmestyret ejet etagebolig ønske at overtage deres bolig, før en overgang fra lejer til ejer var mulig. Dette har givetvis været medvirkende til, at der under de hidtidige regler kun er overgået en af Hjemmestyrets etageejendomme – en ejendom i Nuuk med 6 boliger – fra lejer til ejer.

Siden 1991 har udlejningsejendomme med mindst 6 boliger kunnet overgå til en andelsboligforening. Efter denne ordning er der overgået 107 af Hjemmestyrets boliger til en andelsboligforening – disse ejendomme har alle været beliggende i Nuuk. Denne ordning har således heller ikke endnu haft den store betydning for Hjemmestyrets dominerende rolle som ejer på boligmarkedet.

Det er Landstyrets politik at lade dets udlejningsboliger og kommunernes udlejningsboliger overgå til privat eje i form af enten andelsboliger eller efter lejer til ejer ordningen. Lejere, der overtager deres bolig, har således ret til et 20-årigt rente- og afdragsfrit lån fra enten Hjemmestyret eller kommunen til 40 pct. af købsprisen, der efterfølgende afdrages over en 15-årig periode til Nationalbankens diskonto plus 3 procentpoint. Hertil kommer, at lejere i ejendomme med 3 eller flere lejemål, der har en anciennitet på 5 år og derover, får et nedslag i købsprisen svarende til antal anciennitetsår, dog maksimalt for 35 år. En lejer med en anciennitet på f.eks. 25 år, får således et nedslag på 25 pct. Det er i bilag 4.1 under en række forudsætninger beregnet, at subsidierne tilknyttet disse to ordninger udgør mellem 27,2 af købsprisen (når der ikke er mulighed for et anciennitetsbestemt nedslag) og 52,7 pct. (ved det maksimale anciennitetsbestemte nedslag på 35 pct.). Det er enten Hjemmestyret eller kommunen, der yder disse tilskud, afhængigt af hvem der er ejer af ejendommen/boligen.

Efter den nye forordning vedrørende andelsboliger (Landstingsforordning nr. 5 af 21. maj 2008) yder Hjemmestyret eller kommunen et rente- og afdragsfrit overtagelseslån på 50 pct. af købssummen, der fortsat fastsættes på basis af ejendommens teknisk-økonomiske værdi. Såfremt den overtagne andelsboligforening opfylder forordningens regler om vedligehold m.v. og ikke opløses, løber disse lån videre. Subsidieringsandelen til husstande, der overtager deres lejebolig som andelsbolig fra enten Hjemmestyret eller kommunen er således 50 pct. af finansieringsomkostningerne. Såfremt den teknisk-økonomiske værdi er lavere end markedsværdien, er subsidieringen højere. Det vil især være af

betydning i relation til velbeliggende ejendomme i Nuuk, Sisimiut, Ilulissat og Qaqortoq og kan blive af betydning i Maniitsoq.

4.3 Byggeriet og subsidieringen heraf

Som anført i afsnit 4.2 er der i de senere år gennemført en række initiativer, der sigter på at øge den private ejerandel i boligmassen. Parallelt hermed er der imidlertid også gennemført ændringer i finansieringsregler m.v., der har sigtet på at øge egenbetalingsandelen for den bedrestillede del af befolkningen. Som det vil fremgå af det efterfølgende, er der også indbygget en række mekanismer i de gældende finansieringsregler, der påvirker subsidieringen af boligbyggeriet over tid.

I tabel 4.3.1 er det vist, hvor mange boliger, der er givet finansieringstilsagn til i årene 2004-07 samt fordelingen heraf på boligformer eller finansieringsformer.

Tabel 4.3.1					
Tilsagn til boliger efter finansieringsform i årene 2004-2007. Antal boliger					
	Kommunale udlejningsboliger	Selvbyggersæt^a	10/40/50 byggeri	Andelsboliger	I alt
2004	31	91 ^b	90	77	289
2005	81	42	141	58	322
2006	47	70	201	24	342
2007	66	54	411	38	569

a. Inkl. kommunale byggesæt.
b. Nogle af disse sæt blev bevilget i 2003, men blev først leveret i 2004.
Kilde: Departementet for Infrastruktur og Miljø.

Offentligt udlejningsbyggeri har i årene siden 1992 alene været forestået af kommunerne. Tilsagnene til kommunale udlejningsboliger i fireårsperioden 2004-07 udgør 15 pct. af de samlede tilsagn, mens tilsagn til privat boligbyggeri i form af selvbyggersæt (nu medbyggersæt), 10/40/50-byggeri og andelsboliger udgør 85 pct. Såfremt dette fordelingsmønster fastholdes eller udbygges fremover, vil det offentlige ejerandel i boligmassen falde. Grundet boligernes lange levetid, der afspejler sig i, at den årlige boligproduktion er beskeden i forhold til boligmassen, er dette en langsommelig og langvarig proces.

Offentligt udlejningsbyggeri – subsidieringen

Som anført opføres offentligt udlejningsbyggeri nu kun af kommunerne. I den gældende landstingsforordning nr. 11 af 19. nov. 2007, der trådte i kraft primo 2008, er Hjemmestyrets tilskud til opførelse af kommunale udlejningsejendomme bestemt af følgende kvadratmetertilskud:

- 9.700 kr. pr. m² i intervallet 0 - 60 m²
- 8.500 kr. pr. m² i intervallet 61 - 85 m²
- 8.000 kr. pr. m² i intervallet 86 – 110 m²
- Ingen tilskud over 110 m²

Heraf følger, at Hjemmestyrets tilskudsandel til en bolig aftager med boligens størrelse. Da tilskuddene pr. m² endvidere er nominelt fastlåste, falder Hjemmestyrets tilskudsandel endvidere med opførelsesomkostningerne pr. m². Kommunen finansierer den resterende del af opførelsesomkostningerne ved kommunalt udlejningsbyggeri.

De nye regler betyder for det første, at kommunernes finansieringsandel stiger med boligens størrelse, og for det andet, at en stadig større andel af finansieringen af kommunale udlejningsejendomme vil påhvile kommunerne, såfremt opførelsesomkostningerne stiger. I Nuuk regnes der med, at opførelsesomkostningerne pr. m² nu typisk ligger mellem 17.000 og 19.000 kr. og på kysten normalt noget lavere. Hjemmestyrets tilskudsandel er derfor allerede nu selv ved boligstørrelser på 65 m² en hel del under de 60 pct., som Hjemmestyret tidligere ydede. Dette gælder i hvert fald i Nuuk. Kommunerne har således fået et større medansvar for deres udlejningsbyggeri.

Huslejen i Hjemmestyrets og kommunernes udlejningsejendomme er fastsat, så følgende fire komponenter skal dækkes:

- 1) et beregnet kapitalafkast, jf. nedenfor,
- 2) driftsudgifter inkl. administrationsbidrag, heri er ikke inkluderet forbrugsudgifter,
- 3) hensættelser til hærværksudgifter,
- 4) henlæggelser til udskiftning af installationer mv.

Kapitalafkastet beregnes som 1½ pct. af opførelsessummen, der dog i relation til kapitalafkastberegningen minimalt sættes til 7.000 kr. pr. m² og til maksimalt 15.000 kr. pr. m².

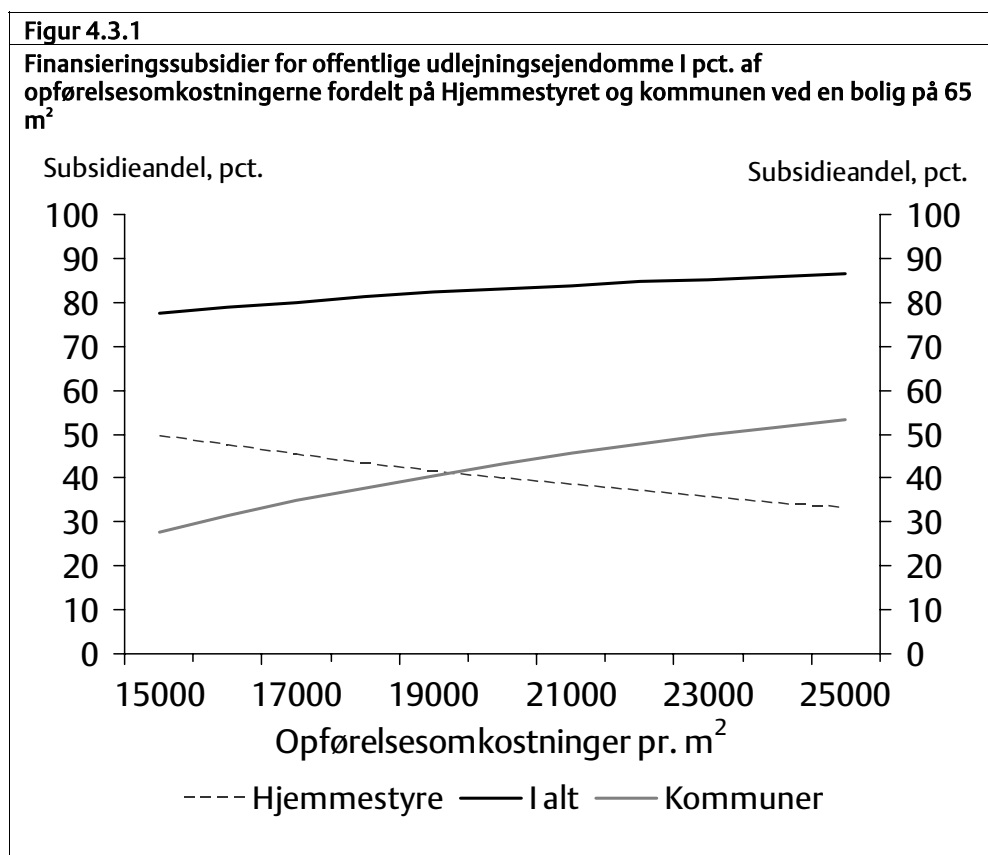
I figur 4.3.1 er det vist, hvor store subsidierne er til kommunale udlejningsejendomme i pct. af opførelsesomkostningerne fra reglerne for fastsættelse af kapitalafkastet, når det antages, at markedsrenten er 6 pct.²² Det følger af reglerne, at de samlede subsidieringsandele fra Hjemmestyret og kommunerne er uafhængig af boligstørrelse, idet kommunerne finansierer den del af opførelsesprisen,

---

²² Beregningsreglerne fremgår af bilag 4.1.

som ikke dækkes af tilskud fra Hjemmestyret. Fordelingen af subsidierne på Hjemmestyret og kommunerne varierer derimod med boligstørrelsen. I figur 4.3.1 er fordelingen mellem Hjemmestyret og kommunerne vist for en boligstørrelse på 65 m². Som følge af, at opførelsesomkostninger udover 15.000 kr. pr. m² ikke resulterer i højere kapitalafkast, tiltager den samlede subsidieringsandel med opførelsesomkostningerne pr. m². Den samlede subsidieringsandel stiger således fra 77 pct. ved opførelsesomkostninger på 15.000 kr. pr. m² til 86 pct. ved opførelsesomkostninger på 25.000 kr. pr. m², jf. figur 4.3.1. Maksimumsgrænsen på 15.000 kr. pr. m² i beregningen af kapitalafkast betyder bl.a., at subsidieringen over tid vil stige for en given boligstørrelse, såfremt opførelsesomkostningerne stiger.

10/40/50-byggeri²³

Hjemmestyret og kommunerne finansierer hver 20 pct. af lånegrundlaget for 10/40/50-byggeri. Disse lån skal først forrentes og afdrages efter 20 år. Tilbagebetalingsperioden er 15 år, og renten er i

²³ Her og i øvrigt i rapporten er benyttet betegnelsen 10/40/50, selv om betegnelsen siden 2007 rettere burde være 20/20/60, idet Hjemmestyret og kommunerne hver finansierer 20 pct. af lånegrundlaget. De resterende 60 pct. af finansieringen af lånegrundlaget og evt. differencebeløb mellem opførelsessummen og lånegrundlaget finansieres nu af realkreditinstitutter og/eller pengeinstitutter samt af eget indskud fra boligtageren. Der er således ikke længere krav om, at boligtageren selv skal finansiere mindst 10 pct.

tilbagebetalingsperioden Nationalbankens diskonto plus 3 pct. Det er altså samme låneform, som anvendes ved de offentlige lån i relation til fra ejer til lejer ordningen. Der er derfor også tilknyttet samme subsidiering hertil.

Lånegrundlaget for offentlige lån fra Hjemmestyret og kommunerne til 10/40/50-byggeri beregnes nu således:

Boligareal til og med 65 m².....: maksimalt 15.500 kr. pr. m²

Boligareal mellem 66-110 m²....: maksimalt 10.500 kr. pr. m²

Boligareal over 110 m² ..... : 0 kr. pr. m²

På basis heraf beregnes boligens maksimale lånegrundlag. Såfremt den faktiske opførelsessum er mindre end dette beløb, fastsættes boligens lånegrundlag dog til opførelsessummen.

Da opførelsesomkostningerne typisk overstiger det maksimale lånegrundlag, bliver den effektive låneprocent fra både Hjemmestyre og kommune mindre end 20 pct. I Nuuk regnes der eksempelvis med, at opførelsesomkostningerne typisk er mellem 17.000 og 19.000 kr. pr. m².²⁴ I tabel 4.3.2 er det vist, hvordan den maksimale effektive belåningsprocent er fra lån til 10/40/50-byggeri fra såvel Hjemmestyret og kommunen ved forskellige boligstørrelser og opførelsesomkostninger pr. m², nemlig hhv. 15.000, 20.000 og 25.000 kr. pr. m².

Tabel 4.3.2												
Effektive maksimale låneprocenter og effektive subsidieandele fra Hjemmestyre/kommune ved 10/40/50 byggeri ved alternative opførelsesomkostninger pr. m² og boligstørrelser												
	Opførelsesomkostninger pr. m²											
	15.000 kr.				20.000 kr.				25.000 kr.			
	65m²	85m²	110m²	130m²	65m²	85m²	110m²	130m²	65m²	85m²	110m²	130m²
Opførelsesomkostninger ^a	975	1.275	1.650	1.950	1.300	1.700	2.200	2.600	1.625	2.125	2.750	3.250
Lånegrundlag ^a	975	1.185	1.447,5	1.447,5	1.007,5	1.217,5	1.480	1.480	1.007,5	1.217,5	1.480	1.480
Maksimalt offentlige lån ^a	195,0	237,0	289,5	289,5	201,5	243,5	296,0	296,0	201,5	243,5	296,0	296,0
Effektiv maks.låneprocent	20,0	18,6	17,5	14,8	15,5	14,3	13,5	11,4	12,4	11,5	10,8	9,1
Effektiv subsidieandel ^b	13,6	12,6	11,9	10,1	10,5	9,7	9,1	7,7	8,4	7,8	7,3	6,2

a. Opgjort i 1.000 kr.
b. Den effektive subsidieandel er beregnet ud fra den effektive maks.låneprocent, idet diskontoen er forudsat at være 3 procent og markedsrenten 6 pct., hvorfor lånerenten er lig markedsrenten. Af tabel 4.2.6 i bilag 4.1 fremgår, at subsidieandelen i dette tilfælde er 67,9 pct.

²⁴ Der er eksempler på, at salgsprisen for sådanne boliger har oversteget 25.000 kr. pr. m².

Den effektive låneandel fra det offentlige (Hjemmestyret og kommunen) og den effektive subsidieringsgrad for 10/40/50-byggeri er således det dobbelte af den sats, der er anført i de to sidste rækker i tabel 4.3.2. En 10/40/50-bolig på 110 m², hvor opførelsesomkostningerne er 20.000 kr. pr. m², får således i alt samlede offentlige lån på 2*13,5 pct.=27 pct. og dermed samlede subsidier svarende til 2*9,1 pct.=18,2 pct. af opførelsesudgifterne.

Tabel 4.3.2 viser således principielt samme forhold, som karakteriserede Hjemmestyrets lån til kommunalt udlejningsbyggeri. Hjemmestyrets (og i relation til 10/40/50-byggeri) også kommunens lån aftager såvel med boligens størrelse som med opførelsesomkostningerne pr. m². Det betyder endvidere, at såvel Hjemmestyret som kommunens låneandel og dermed subsidieringen af 10/40/50 byggeri vil falde over tid, såfremt opførelsesomkostningerne og/eller boligernes størrelse stiger.

Andelsboliger

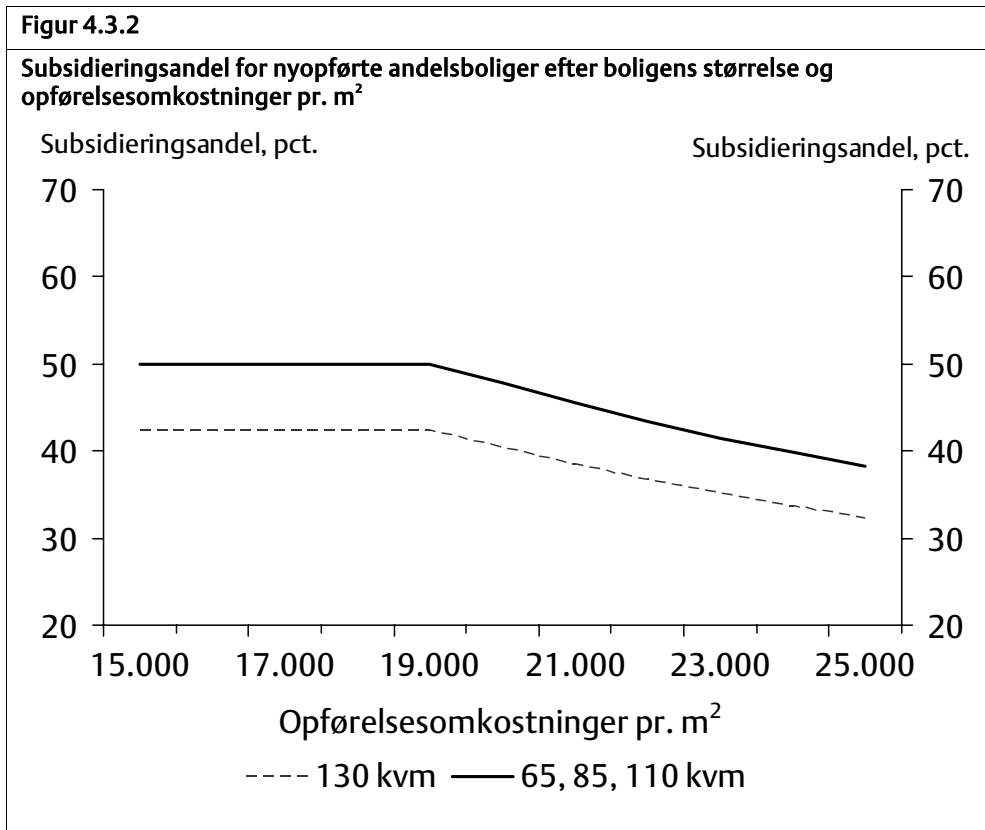
Efter vedtagelsen af Landstingsforordning nr. 5 af 21. maj 2008 yder Hjemmestyret og kommunen hver et rente- og afdragsfrit lån på 25 pct. af opførelsesudgifterne. Dette er også tilfældet, hvis ejendommen opføres af en privat bygherre, som umiddelbart efter opførelsen overdrager ejendommen til en andelsboligforening. Opførelsesudgifterne, som overstiger 19.100 kr. pr. m², indgår dog ikke i det lånegrundlag som de 25 pct. beregnes af, ligesom der kun kan medtages 110 m² i beregningen af lånegrundlaget. Pr. andelsbolig kan Hjemmestyret og kommunen derfor hver maksimalt yde lån på 525.250 kr. Det samlede maksimum for offentlige lån til andelsboliger er derfor 1.050.500 kr.

Andelshaverne skal indskyde mindst 5 pct. af opførelsesudgifterne i andelsboligforeningen, der skal tilvejebringe den resterende finansiering ved lån fra realkreditinstitutter og/eller pengeinstitutter.

Såfremt den overtagende andelsboligforening opfylder forordningens regler om vedligehold m.v. og ikke opløses, løber disse lån videre.

Subsidieringsandelen af finansieringsudgifterne er derfor for nyopførte andelsboliger nu 50 pct., såfremt beløbsgrænsen på 19.100 kr. pr. m² og størrelsesgrænsen på 110 m² overholdes. I figur 4.3.2 er det vist, hvordan subsidieringsandelen varierer med andelsboligens størrelse og opførelsesomkostningerne pr. m².

Subsidieringen til andelsboliger vil derfor også falde over tid, såfremt opførelsesomkostningerne og/eller boligernes størrelse stiger over tid.

Medbyggerboliger

Medbyggerboliger er den betegnelse, der nu benyttes til at betegne den boligform, som selv opføres af de pågældende. Den nye betegnelse er valgt for at fremhæve, at Landsstyret nu også kan yde rente- og afdragsfrie lån til dokumenterede udgifter til medbyggerassistance, instruktionsbistand og til montering af el-, vand- og varmeinstallationer. Denne udvidelse blev iværksat, idet en undersøgelse af 1.118 selvbyggersager fra årene 1990-2003 viste, at 191 eller godt 17 pct. af de hertil hørende byggesæt ikke var opført primo marts 2004.

Hjemmestyrets låneandel til medbyggerboliger bestemmes ud fra ansøgerhusstandens gennemsnitlige skattepligtige indkomst for de senest fem slutlignede år. Denne låneandel udgør maksimalt 95 pct., så længe husstandens således beregnede skattepligtige indkomst er under 195.000 kr. Ved en indkomst på 195.000 kr. nedsættes denne andel med 5 procentpoint, og så fremdeles hver gang indkomsten er 15.000 kr. højere. Fra og med en indkomst på 465.000 kr. kan der således ikke ydes rente- og afdragsfrie lån til medbyggerboliger. Disse lån nedskrives lineært over en 33-årig periode.

For medbyggerhuse vil subsidieringen også falde over tid, hvis ansøgerhusstandene indkomst stiger og overstiger grænsen på 195.000 kr.

Sammenligning af kravene til de offentlige finanser af tre boligformer

I tabel 4.3.3 er det sammenfattet, hvad en bolig på hhv. 85 m² og 110 m² til opførelsesomkostninger på 20.000 kr. pr. m² udløser af offentlige bevillinger/lån afhængig af boligform.

Tabel 4.3.3						
Offentlige tilskud/lån til tre boligformer						
	Kommunale udlejningsboliger		Andelsboliger		10/40/50 boliger	
	Tilskud pr. bolig, kr.	Pct. af opførelsesomkostninger	Lån pr. bolig, kr.	Pct. af opførelsesomkostninger	Lån pr. bolig, kr.	Pct. af opførelsesomkostninger
85 m²						
Lån fra						
Hjemmestyret	794.500	46,7	405.875	23,9	243.500	14,3
Lån fra						
kommunen	905.500	53,3	405.875	23,9	243.500	14,3
Offentlige lån	1.700.000	100,0	811.750	47,8	487.000	28,6
110m²						
Lån fra						
Hjemmestyret	994.500	45,2	525.250	23,9	296.000	13,5
Lån fra						
kommunen	1.202.500	54,8	525.250	23,9	296.000	13,5
Offentlige lån	2.200.000	100,0	1.050.500	47,8	592.000	26,9
a. Når de offentlige lån til andelsboliger i tabel 4.3.3 er mindre end 50 pct. skyldes det, at grænsen på 19.100 kr. pr. m ² er overskredet i tabel 4.3.3, idet det her er forudsat, at opførelsesomkostningerne er 20.000 kr. pr. m ² .						

Det fremgår af tabel 4.3.3, at der er et relativt fast forhold mellem de krav til offentlige bevillinger/lån, som hhv. kommunale udlejningsejendomme, andelsboliger og 10/40/50 boliger stiller. Kommunale udlejningsboliger stiller dobbelt så store krav til det offentlige som andelsboliger, der igen stiller næsten dobbelt så store krav som 10/40/50 boliger.

Stort set samme forhold gælder i relation til boligsubsidierne for de tre boligformer, jf. tabel 4.3.4. I tabel 4.3.4 er det som i tabel 4.3.3 forudsat, at opførelsesomkostningerne er 20.000 kr. pr. m², ligesom der er anvendt boligstørrelser på 85 og 110 m².

Ved fortolkningen af disse forholdstal bør det også inddrages, at kommunale udlejningsboliger typisk bygges mindre end såvel andelsboliger som 10/40/50 boliger. Landsstyret prioriterer således byggeri af

udlejningsboliger på mellem 65 og 85 m², mens de øvrige boligformer kun i få tilfælde bygges under 85 m².

Tabel 4.3.4			
Boligsubsidier til tre boligformer i pct. af opførelsesomkostningerne			
	Kommunale udlejningsboliger	Andelsboliger	10/40/50-boliger
85 m²			
Lån fra Hjemmestyret	39	23,9	9,7
Lån fra kommunen	44	23,9	9,7
Offentlige lån	83	47,8	19,4
110 m²			
Lån fra Hjemmestyret	38	23,9	9,1
Lån fra kommunen	46	23,9	9,1
Offentlige lån	83	47,8	18,2

4.4 Boligpolitiske anbefalinger

Boligforholdene er i flere henseender afgørende for befolkningens velfærd. Boligpolitikken kan derfor ikke alene ansues ud fra en økonomisk/finansieringsmæssig vinkel. I ovenstående gennemgang af de til de enkelte boligformer knyttede finansierings- og subsidieforhold er der til trods herfor primært anlagt økonomiske betragtninger. Dette er begrundet i, at udvalgets primære fokusområde er samfundsøkonomiske perspektiver. Det følger også heraf, at udvalgets analyse næppe kan stå alene, når boligpolitikken udformes og vedtages.

De følgende boligpolitiske anbefalinger med udgangspunkt i udvalgets primære fokusområde er baseret på følgende grundantagelser:

- at der fremover må forventes kapacitetspres, og at der sammenhængende hermed vil blive skabt en række attraktive jobmuligheder, jf. kapitel 2,
- at de offentlige finanser i en årrække vil være pressede samtidig med, at der vil være behov for en ret stram finanspolitik, jf. især kapitel 3,
- at boligpolitikken stadig skal være i overensstemmelse med socialpolitiske hensyn karakteriseret ved, at det først og fremmest skal være den bedrestillede del af befolkningen, der skal egenfinansiere en større del af eller hele deres boligforbrug.

Som det fremgik af tabel 4.3.3 og 4.3.4 stiller det kommunale udlejningsbyggeri – og Hjemmestyrets udlejningsbyggeri, hvis dette genoptages – klart de største krav til de offentlige finanser. For samme boligstørrelse udløser kommunalt udlejningsbyggeri ca. dobbelt så store offentlige bevillinger/lån som andelsboliger, der igen udløser næsten dobbelt så store offentlige lån som 10/40/50-byggeri, jf. tabel 4.3.3. Noget tilsvarende gælder for subsidieringen, idet kommunalt udlejningsbyggeri giver anledning til næsten dobbelt så store subsidier som andelsboliger, der igen er mere end dobbelt så subsidiekrævende som 10/40/50-byggeri, jf. tabel 4.3.4. I vurderingen heraf bør inddrages, at kommunale udlejningsboliger typisk er mindre end boliger i de to andre anførte boligkategorier. Således er det Landsstyrets politik at prioritere udlejningsboliger mellem 65 m² og 85 m² for også at øge boligudbudet. Dette hensyn kommer også til udtryk i boligbevillingerne på finansloven for 2008.²⁵ Der er som noget nyt oprettet en speciel underkonto for Nuuk på knap 50 mio. kr. til boligbyggeri af både udlejnings-, andels- og 10/40/50-boliger. I jo højere grad kommunalbestyrelsen i Nuuk prioriterer 10/40/50-byggeri og byggeri af andelsboliger frem for udlejningsbyggeri, jo flere boliger er det muligt at opføre.

For et givet antal boliger vil presset på de offentlige finanser aftage, såfremt 10/40/50-byggeriets andel øges. Dette vil også være tilfældet, såfremt byggeriet af andelsboliger øges, hvis alternativet er kommunalt udlejningsbyggeri.

Boks 4.4.1

Boligsikringsordningen

Boligsikring kan kun ydes til lejere, der er omfattet af Landstingsforordningen om leje af boliger. Der kan således ikke ydes boligsikring til medlemmer af en andelsboligforening.

Boligsikringen afhænger af husstandens samlede skattepligtige indkomst, antal børn, antal værelser, huslejen og egenandelen heraf, der varierer med husstandens samlede skattepligtige indkomst og antal børn. Antal børn medregnes kun, hvis de er under 18 år.

Boligsikring bortfalder, hvis antallet af værelser overstiger antallet af faste beboere med mere end 1 værelse, og hvis den samlede skattepligtige indkomst overstiger et børneafhængigt grænsebeløb, der varierer fra 180.000 kr. for husstande uden børn til 444.000 kr. for husstande med 6 el. flere børn.

Egenandelen varierer fra 2-98 procent afhængigt af husstandens samlede skattepligtige indkomst og antal børn under 18 år.

Boligsikringen beregnes som (1-egenandelen) * huslejen, uden forbrugsafgifter. Boligsikringen kan ikke være under 1.200 kr. og ikke over 60.000 kr. pr. år.

40 pct. af udgifterne til boligsikring udredes af kommunen, mens Landskassen afholder 60 pct. af disse udgifter.

Kilde: Landstingsforordning nr. 3 af 31. maj 2001 om boligsikring i lejeboliger med senere ændringer.

²⁵ Se finanslov 2008, side 602.

Boligsikringsordningen betyder – se boks 4.4.1 – at de bedrestilledes huslejebetaling er større end husstande, der har lave indkomster. Men grundet reglerne for beregningen af kapitalafkastelementet i huslejen ydes der alligevel betydelige subsidier til bedrestilledes boligforbrug i offentlige udlejningsboliger. Dette er naturligvis kun et reelt problem, såfremt bedrestillede faktisk bor i offentlige udlejningsboliger. Det er ofte tilfældet i relation til personaleboliger, idet berettigede til personaleboliger har fast arbejde med sædvanligvis en stabil og relativ høj indkomst.

Bedrestilledes egenbetaling kan evt. øges ved, at kapitalafkastet for disse husstande øges og dermed gives et incitament til at bidrage mere til eget boligforbrug ved at flytte til en anden boligform. Og selv om sådanne husstande ikke flytter, vil presset på de offentlige finanser aftage, idet husstanden så selv skal betale en højere husleje for deres lejlighed.

I relation til medbyggerboliger er Hjemmestyrets låneandel afhængig af husstandens gennemsnitlige skattepligtige indkomst for de senest fem slutlignede år. Mekanismen i denne ordning kunne også bringes i anvendelse i relation til kapitalafkastberegningen for offentlige udlejningsejendomme. Fordelen ved at bruge en flerårig periode frem for alene et enkelt år er, at samspilsproblemet i form af høje sammensatte betalingsprocenter (til skat og højere husleje) derved bliver reduceret. Nærmere beregninger bør dog gennemføres, inden f.eks. en femårig periode vælges, ligesom det bør overvejes, om kapitalafkastprocenten skal fastfryses på f.eks. 6 pct., når denne grænse nås. Endelig bør andre mekanismer også overvejes. F.eks. kan der tages udgangspunkt i, at der er forskellige boligtyper inden for det offentlige udlejningsbyggeri: 1) særligt reserverede boliger samt personaleboliger i enfamilie- og tofamiliehuse. Denne boligtype bebos af husstande, der uden videre bør kunne betale deres eget boligforbrug, 2) personaleboliger, der i langt de fleste tilfælde bebos af den bedrestillede del af befolkningen.²⁶ Her kunne det være relevant at sondre mellem eksisterende lejere og nye lejere. For eksisterende lejere kunne den ovenfor skitserede tilpasningsmodel for kapitalafkastprocenten anvendes, mens der for nye lejere i personaleboliger som for lejere i særligt reserverede boliger straks kunne anvendes den langsigtede sats for kapitalafkastet, f.eks. 6 pct.²⁷, og 3) øvrige offentlige udlejningsboliger, hvor den ovenfor skitserede tilpasningsmodel kunne anvendes.

---

²⁶ Der antages at være i alt 3.000 personaleboliger, heraf omkring 1.300 i Nuuk.

²⁷ Lejeforordningens § 33 giver mulighed for, at kapitalafkastelementet i huslejen for lejere i private boliger kan sættes til 6 pct., jf. Vejledning i beregning af husleje. Udlejning af privat udlejningsbyggeri til personer. Hertil kommer evt. en finansieringspræmie på halvdelen af diskontoen.

Det bør endvidere overvejes, om den øvre grænse for kapitalafkastprocenten skal være 6, herunder om den evt. skal være ens for alle boligtyper.

Uanset hvilken af de to ovenfor skitserede mekanismer eller kombinationer heraf samt andre muligheder der i givet fald gennemføres, er det udvalgets opfattelse, at grænsen på 15.000 kr. pr. m² for kapitalafkastberegningen bør fjernes. De evt. socialpolitiske hensyn, der kunne ligge i denne grænse bør varetages af boligsikringsordningen, der netop gælder for offentlige udlejningsejendomme. Afskaffelsen af det indkomstuafhængige boligbørnetilskud fra og med 2002 var netop udtryk for, at det var mere målrettet at varetage socialpolitiske hensyn i relation til boligforbruget over boligsikringsordningen.

Uanset om de heraf omfattede husstande bliver boende eller ej, vil presset på de offentlige finanser aftage. Enten ved at de flytter til en andelsbolig eller til en 10/40/50-bolig eller bliver boende med en højere huslejebetaling.

For såvel andelsboliger som for 10/40/50-byggeri er der i de gældende finansieringsregler for offentlige lån og dermed i de hertil knyttede subsidier allerede indbygget mekanismer, der over tid vil reducere det offentliges involvering, såfremt – hvad udvalget lægger til grund – opførelsesomkostningerne og boligernes størrelse over tid stiger.

For andelsboliger er denne omkostningsgrænse 19.100 kr. pr. m², mens der for 10/40/50-byggeri er en øvre grænse på 15.500 kr. pr. m² for de første 65 m² og en grænse på 10.500 kr. pr. m² for de næste 45 m². Til boligareal over 110 m² ydes der ikke offentlige lån, hverken til andelsboliger eller til 10/40/50 byggeri. Udvalget anbefaler, at den automatiske reduktion af offentlige lån og den hertil knyttede subsidiering, der ligger heri fastholdes, idet det evt. kan overvejes, om det offentliges involvering derudover skal begrænses.

I relation til medbyggerordningen anbefaler udvalget, at kravet om, at der ikke står passende boliger til rådighed i bygder og yderdistrikter, fastholdes som en nødvendig forudsætning for lånebevilling.

På finansloven for 2008 er der afsat 220 mio. kr. til nybyggeri inden for boligprogrammet, heraf godt 50 mio. kr. til medbyggerboliger m.v. inden for boligprogrammet for bygder og yderdistrikter. Der er således afsat 170 mio. kr. til de tre byggeformer: kommunalt udlejningsbyggeri, andelsboliger og

10/40/50-byggeri. Knap 50 mio. kr. af disse 170 mio. kr. er som anført bevilliget som en samlet ramme til Nuuk. Af de resterende 120 mio. kr. medgår endvidere 30 mio. kr. til erstatningsbyggeri.

Udvalget har beregnet de øgede krav til det offentlige bevillinger/långivning, der følger af de nuværende regler, og også den hermed knyttede subsidiering af boligforbruget, der under en række forudsætninger vil blive en konsekvens af den stigning i boligbyggeriet, der vil blive en følge af realiseringen af aluminiumsprojektet. Udvalget har baseret disse beregninger på det grundlag herfor, der fremgår af NIRAS-rapporten.²⁸

Forsigtigt vurderet beregnes det i NIRAS-rapporten, at der som følge af aluminiumsprojektet skal bygges godt 450 boliger i Maniitsoq i årene 2010-2016, jf.:

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	I alt
50	75	75	75	75	75	37	462

I beregningerne af kravene til de offentlige finanser under forudsætning af, at aluminiumsprojektet realiseres, er det antaget, at der i forhold til udgangsforløbet sker en reduktion af boligbyggeriet i øvrigt med halvdelen af de i Maniitsoq opførte boliger. Denne reduktionsfaktor på en 1/2 er baseret på, at det er målsætningen, at beskæftigelsen i driftsfasen for aluminiumsværket skal ske med primært intern arbejdskraft, jf. NIRAS-rapporten, hvilket vil lette presset på boligmarkedet i den øvrige del af landet.

Det fremgår af disse beregninger, at bevillingerne/lånebeløbene til de tre boligformer kommunalt udlejningsbyggeri, andelsboliger og 10/40/50 byggeri skal øges med 29 mio. kr. eller med 15 pct. pr. år i årene 2011-2015, hvor det er antaget, at der bygges 75 boliger i Maniitsoq. Subsidiebeløbene vil i samme årrække stige med 24 mio. kr. eller med 15 pct. pr. år.

Der er naturligvis knyttet en række usikkerhedslementer til disse beregninger, idet de antagne beregningsforudsætninger ikke fuldt ud holder, se nærmere om beregningsforudsætninger m.v. i afsnit 4.5 i bilag 4.1. Den største usikkerhed er givetvis knyttet til størrelsen af reduktionsfaktoren. Under de anvendte forudsætninger med samme fordeling på boligformer samt på størrelsesgrupper i Maniitsoq

²⁸ NIRAS Greenland A/S 2007. Økonomiske konsekvenser af etablering af aluminiumsindustri i Grønland. Analyser af kapaciteten. For: Greenland Development A/S. November 2007.

som i resten af landet vil de ovenfor anførte beløbsstørrelser og procenter bliver fordoblet, hvis reduktionsfaktoren er 0, ligesom de vil blive halveret, hvis reduktionsfaktoren bliver $\frac{3}{4}$.

For såvel byggeri af andelsboliger som for 10/40/50 boliger gælder, at Hjemmestyrets lån er begrænset af absolutte beløb pr. m². For andelsboliger er denne grænse 19.100 kr. pr. m², mens der for 10/40/50-byggeri er en øvre grænse på 15.500 kr. pr. m² for de første 65 m² og en grænse på 10.500 kr. pr. m² for de næste 45 m². Til boligareal over 110 m² ydes der ikke offentlige lån, hverken til andelsboliger eller til 10/40/50 byggeri.

For at illustrere, hvad fastholdelse af disse grænser betyder, såfremt – hvad der må regnes med – at byggeomkostningerne over tid stiger pr. m², er det beregnet, hvordan kravene til de offentlige finanser reduceres, såfremt lånebeløbene og dermed subsidierne til disse to boligformer realt set blev halveret.

Beregningerne viser, se nærmere herom i afsnit 4.5 i bilag 4.1, at dette for 2010 og fremefter betyder, at det offentlige lånebehov reduceres med 65 mio. kr. eller med 34 pct., ligesom subsidierne reduceres med 54 mio. kr. eller med 34 pct.

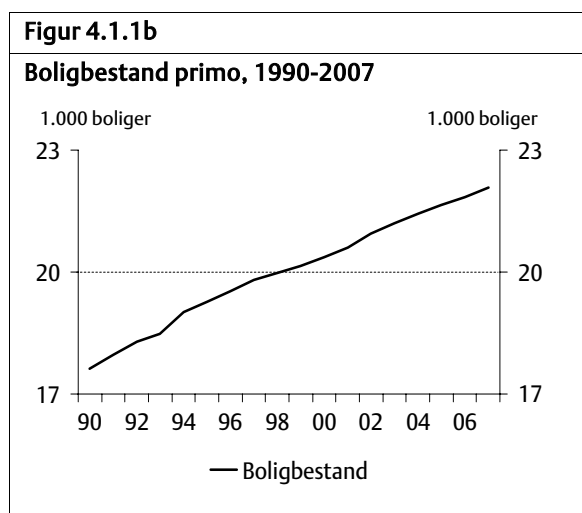
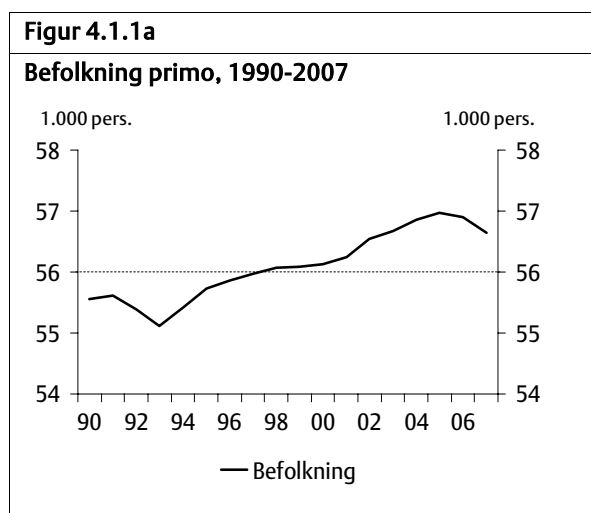
Det fremgår heraf, at de øgede krav til de offentlige finanser som følge af aluminiumsprojektet kan modvirkes ved en reduktion af lånebeløbene til byggeri af andelsboliger og 10/40/50 byggeri. Dette kan ske ved enten en stramning af finansieringsreglerne for andelsboliger og/eller reglerne for 10/40/50 byggeri eller ved den reduktion, som følger af den forventede udvikling i opførelsesomkostninger og boligstørrelser, idet der også bør inddrages de ovenfor anførte tiltag i relation til offentligt udlejningsbyggeri. Det kræver naturligvis yderligere beregninger, hvori også må indgå det tidsmæssige forløb for reduktionen af den offentlige långivning til privat boligbyggeri.

Bilag 4.1 Bolig- og byggeforhold

4.1 Befolkning og boligbestand siden 1990

Fra primo 1990 til primo 2007 steg antallet af indbyggere med godt 1000 fra 55.558 til 56.648. Befolkningstallet nåede et foreløbigt maksimum med 56.969 primo 2005. Der har således i de seneste to statistikdækkede år været en tilbagegang på 321 indbyggere.²⁹ Boligbestanden ekskl. alderdomshjem og kollegier blev fra primo 1990 til primo 2007 øget fra 17.622 til 22.075 boliger.

Figur 4.1.1a og 4.1.1b viser, hvorledes udviklingen er forløbet gennem hele den betragtede periode fra primo 1990.

Kilde: Grønlands Statistik.

Set over hele den i figur 4.1.1 betragtede periode er antallet af beboere pr. bolig således faldet fra 3,2 til 2,6. Dette betegner en forlængelse af tendensen fra 1965 til 1990, hvor dette forhold faldt fra 5,3 til 3,2. Dette forhold giver af flere grunde dog kun et utilstrækkeligt indtryk af udviklingen i boligstandarden. For det første er den naturlige boligenhed husstanden eller familien og ikke den enkelte person. En vigtig årsag til, at der i dag er færre indbyggere pr. bolig end i 1990, er, at husstande og familier i dag ofte er mindre end i 1990. For det andet indgår der mange flere elementer i boligstandarden end blot det relative antal boliger. Boligens størrelse som målt i antal værelser og m², installationsforhold,

²⁹ Primo 2008 var befolkningstallet 56.462. Befolkningstallet er dermed faldet med 186 personer i 2007.

vedligeholdelsesstandard, isoleringsgrad, omgivelser, udsigt, trafikforhold m.m. er således alle væsentlige kvalitetsindikatorer.³⁰

I en grønlandsk sammenhæng må de betydelige geografiske og økonomiske afstande mellem byer, bygder og øvrige beboelser også inddrages. Boligpolitikken i Grønland må også inddrage, at en befolkning på ca. 56.500 er spredt over en kystlinie på mange tusinde km., på 18 byer med mellem 529 (Illoqqortoormiut) og 14.719 (Nuuk by) indbyggere³¹ samt på 57 beboede bygder med op til 533 indbyggere (Kangerlussuaq), hvilket medfører hyppige flytninger, da pendling sjældent er mulig. Dette nødvendiggør en vis overdækning med boliger grundet den periode, der normalt går fra en bolig fraflyttes til den igen bebos, selv om der ikke er overflødige boliger. Samlet betyder dette bl.a., at boligindikatorer under ét ofte vil overvurdere boligforsyningen. Dertil kommer, at boligbestandens geografiske fordeling kan betyde, at boliger i nogle byer og bygder står tomme. Ledige eller overflødige boliger i Paamiut kan således ikke anvendes til at opfylde behovet for boliger for befolkningen i Nuuk eller Maniitsoq.

Dette er baggrunden for, at sammenhængen mellem befolkning og boligstandard i det følgende også belyses for forskellige opdelinger. Foruden en opdeling på byer og bygder ses der også på situationen i Grønlands befolkningsmæssigt største kommuner (før kommunesammenlægningerne). Beslutningen om, at et evt. kommende aluminiumsværk placeres i Maniitsoq, gør, at Maniitsoq inddrages særskilt.

Tabel 4.1.2				
Befolkning og boligbestand primo 1990-2007 i byer og bygder				
	1990	1995	2000	2007
Befolkningen i byerne	44.357	45.146	45.714	47.000
Boligbestanden i byerne	14.901	16.191	16.929	18.466
Befolkningen i bygderne	11.201	10.586	10.410	9.648
Boligbestanden i bygderne	2.721	3.077	3.446	3.609

Kilde: Grønlands Statistik.

Tabel 4.1.2-4.1.3 viser, hvordan udviklingen har været i befolkningstal og boligbestand i hhv. byer og bygder siden primo 1990. Tabel 4.1.2 viser, at tendensen til, at befolkningen koncentrerer sig i byerne er

³⁰ Boligmassens kvalitetsindikatorer blev senest belyst af Grønlands Statistik i Levevilkårsundersøgelsen 1994. Visse indikatorer i relation til boligmassen er også belyst i SLICA-undersøgelsen.

³¹ Den mindste by er dog formelt set Ivittuut, der kun har 11 indbyggere. Hertil kommer dog det mandskab, der er ansat på den danske flådebase, men som imidlertid ikke indregnes i de grønlandske befolkningsopgørelser.

fortsat i perioden efter 1990. Mens 80 pct. af befolkningen boede i byer primo 1990, var byandelen steget til 83 pct. primo 2007, mens bygdeandelen omvendt faldt fra 20 pct. til 17 pct.

Tabel 4.1.3 viser, at befolkningsstigningen især har fundet sted i kommunerne med de tre største byer med hhv. 19 pct. i Nuuk kommune, med 10 pct. i Sisimiut kommune³² og med 9 pct. i Ilulissat kommune fra primo 1990 til primo 2007 mod 2 pct. på landsplan. Et faldende befolkningstal – med 13 pct. fra primo 1990 til primo 2007 - har været en realitet for Maniitsoq kommune, som er valgt til hjemsted for det aktuelle aluminiumsprojekt. Baggrunden for denne udvikling i Maniitsoq har bl.a. været, at byens fiskefabrik blev lukket. Den faldende befolkningsudvikling ser dog nu ud til – også før realiseringen af aluminiumsprojektet – at være stoppet bl.a. på grund af etableringen af olivinbrudet og øvrige mineralaktiviteter med hertil følgende afledede virkninger i kommunen.

Tabel 4.1.3				
Befolkning og boligbestand primo 1990-2007 i fire kommuner				
	1990	1995	2000	2007
Befolkningen i :				
Nuuk	12.687	13.148	13.838	15.047
Sisimiut	5.090	5.228	5.371	6.140
Ilulissat	4.568	4.497	4.663	4.996
Maniitsoq	4.075	3.892	3.725	3.545
Boligbestanden i:				
Nuuk	4.429	4.847	5.107	5.954
Sisimiut	1.689	1.773	1.879	2.038
Ilulissat	1.433	1.541	1.621	1.775
Maniitsoq	1.286	1.401	1.467	1.507

Kilde: Grønlands Statistik.

Den forskellige befolkningsudvikling i byer og bygder har bl.a. betydet, at antallet af personer pr. bolig nu næsten er den samme i byer og bygder. Bortset fra Sisimiut har der i alle opdelinger i tabel 4.1.4 været et ikke ubetydeligt fald i antal personer pr. bolig fra primo 1990 til primo 2007.

³² Tabel 4.1.3 angiver befolkningsantallet i de pågældende kommuner. For Sisimiut er befolkningstallet, som det fremgår, steget med 21 pct. fra primo 1990 til 2007. Heraf hidrører dog 10½ pct. fra indlemmelsen af Kangerlussuaq pr. 1. jan. 2001 i Sisimiut kommune. Derfor er der kun anført en stigning på 10 pct. i teksten, selv om den i henhold til tabellen er på 20½ pct.

Tabel 4.1.4
Antal personer pr. bolig primo 1990-2007 i byer og bygder samt fire kommuner

	1990	1995	2000	2007
Grønland	3,2	2,9	2,8	2,6
Byer	3,0	2,8	2,7	2,5
Bygder	4,1	3,4	3,0	2,7
Nuuk kommune	2,9	2,7	2,7	2,5
Sisimiut kommune	3,0	2,9	2,9	3,0
Ilulissat kommune	3,2	2,9	2,9	2,8
Maniitsoq kommune	3,2	2,8	2,5	2,4

Kilde: Grønlands Statistik.

4.2 Boligbestandens aktuelle sammensætning

Boligbestandens aktuelle sammensætning som målt ved boligernes størrelse i m² og antal rum fremgår af tabel 4.2.1 og tabel 4.2.2. Det fremgår, at boligernes størrelse såvel efter antal m² som efter antal rum gennemsnitligt er øget fra 1990 til 2007, idet det endvidere kun er boliger på 90 m² og derover, der er blevet relativt flere af, ligesom boliger med 3 eller flere rum relativt har vundet frem siden 1990.

Tabel 4.2.1
Boligbestanden fordelt efter boligareal primo 2007

	Boligareal i kvadratmeter						I alt	Gennemsnitligt boligareal i m ²
	0-39	40-59	60-69	70-89	90+	Uoplyst		
Antal	2.912	4.291	4.304	4.520	3.325	2.723	22.075	
Pct. Fordeling	13,2	19,4	19,5	20,5	15,1	12,3	100,0	
Korrigeret pct. fordeling ^a	15,0	22,2	22,2	23,4	17,2		100,0	65,5
Korrigeret pct. fordeling i 1990 ^a	18,6	22,6	22,9	24,0	11,9		100,0	63,7

a. Der er set bort fra boliger med et uoplyst boligareal.
 Kilde: Grønlands Statistik. Tilgangen af boliger og boligbestand 2006. Boliger 2007:1. Nuuk og 1998-rapporten fra Det rådgivende Udvalg.

Tabel 4.2.2
Boligbestanden fordelt efter antal beboelsesrum primo 2007

	Antal beboelsesrum						Gennemsnitligt antal rum	
	1	2	3	4	5+	Uoplyst		Ialt
Antal	1.894	5.317	5.235	4.863	1.428	3.338	22.075	
Pct. Fordeling	8,6	24,1	23,7	22,0	6,5	15,1	100,0	
Korrigeret pct. fordeling ^a	10,1	28,4	27,9	26,0	7,6		100,0	2,9
Korrigeret pct. fordeling i 1990 ^a	12,6	28,9	26,5	25,2	6,8		100,0	2,9

a. Der er set bort fra boliger med et uoplyst antal beboelsesrum.
Kilde: Grønlands Statistik. Tilgangen af boliger og boligbestand 2006. Boliger 2007:1. Nuuk og 1998-rapporten fra Det rådgivende Udvalg.

Tabel 4.2.3
Boligbestanden fordelt efter boligtype primo 1990 og 2007

2007	Boligbestand fordelt efter boligtype				
	Enfamiliehuse	Rækkehuse	Etageboliger	Uoplyst	Ialt
Bver:					
Antal	6.020	2.755	9.675	16	18.466
Pct. fordeling	32,6	14,9	52,4	0,1	100
Bvader:					
Antal	3.320	258	23	8	3.609
Pct. fordeling	92,0	7,1	0,6	0,2	100
I alt:					
Antal	9.340	3.013	9.698	24	22.075
Pct. fordeling	42,3	13,6	43,9	0,1	100
1990					
Bver:					
Antal	5.015	1.662	8.222	2	14.901
Pct. fordeling	33,7	11,2	55,2	0,0	100
Bvader:					
Antal	2.507	191	16	7	2.721
Pct. fordeling	92,1	7,0	0,6	0,3	100
I alt:					
Antal	7.522	1.853	8.238	9	17.622
Pct. fordeling	42,7	10,5	46,7	0,1	100

Anm.: Boliger i kollegier og alderdomshjem er ikke medtaget.
Kilde: Grønlands Statistik.

Tabel 4.2.3 viser, hvordan boligbestanden fra primo 1990 og primo 2007 var fordelt på enfamiliehuse, rækkehuse og etageboliger både i byer, bygder og for hele Grønland. Tabellen viser, at boligformen

rækkehuse er vundet frem i byerne. Det gælder ikke mindst i Nuuk.³³ For bygderne er enfamiliehuse i form af især BSU-huse, selvbygger- og medbyggerhuse stadig den helt dominerende boligform.

Tabel 4.2.4
Boligbestanden fordelt efter ejerforhold primo 2007

	Byer		Bygder		Hele Grønland	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Hjemmestyreejet	7.710	41,8	183	5,1	7.893	35,8
Kommunalt ejet	4.480	24,3	787	21,8	5.267	23,9
Privat ejet ^a	4.318	23,4	2.125	58,9	6.443	29,2
Statsejet	136	0,7	47	1,3	183	0,8
Uoplyst	1.822	9,9	467	12,9	2.289	10,4
I alt	18.466	100	3.609	100	22.075	100

Anm.: Boliger i kollegier og alderdomshjem er ikke medtaget.
a. Her definition af privat ejede boliger: 10/40/50 boliger, andelsboliger, selv- og medbyggerboliger, BSU-boliger og øvrige ustøttede boliger.
Kilde: Grønlands Statistik.

Som det fremgår af tabel 4.2.4, er offentligt ejerskab stadig meget dominerende på boligmarkedet i byerne. I de senere år er der dog taget en række initiativer til at reducere denne dominans. Lejere i Hjemmestyrets og kommunernes udlejningsejendomme fik i 2002 mulighed for at overtage deres bolig som enten ejerbolig (énfamiliehuse) eller ejerlejlighed (i tofamiliehuse eller etageejendomme) under en række betingelser. Lejere i Hjemmestyrets etageejendomme kunne således kun overtage deres bolig som ejerlejlighed, såfremt mindst 75 pct. af lejerne ønskede at overtage deres bolig. Dette er givetvis en vigtig årsag til, at det – bortset fra ét tilfælde med en etageejendom i Nuuk med 6 boliger – kun er boliger i en- eller tofamiliehuse ejet af Hjemmestyret, der er overdraget til privat ejerskab, jf. tabel 4.2.5.³⁴

Som det fremgår af tabel 4.2.5 er der hidtil kun overgået 123 boliger fra lejer til ejer, heraf 106 i form af enfamiliehuse. I alt 72 af de 123 boliger, der er overgået fra lejer til ejer, er beliggende i de tre største byer. Det fremgår af tabel 4.2.5, at der er overgået 11 boliger i tofamiliehuse fra lejer til ejer, idet det i tofamiliehuse er tilstrækkeligt, at blot en af lejerne ønsker at overgå fra lejer til ejer. Kvantitativt har overgangen af 123 boliger i Hjemmestyrets udlejningsejendomme ikke betydet meget for boligmassens fordeling efter ejerform, jf. tabel 4.2.4.

³³ I en femårig periode 2002-06 var ca. 1/3 af de færdiggjorte boliger i Nuuk beliggende i rækkehuse. (udregnet pba. stigning i boligbestanden)

³⁴ I tofamiliehuse har overgang til ejerstatus for en lejer – som i enfamiliehuse – været mulig lige siden introduktionen af fra lejer til ejer i 2002.

Tabel 4.2.5				
Antal boliger overgået fra lejer til ejer siden 2002				
	Enfamiliehuse	Tofamiliehuse	Etageejendomme	I alt
Grønland:				
2002	7	5		12
2003	18	2		20
2004	35	1		36
2005	19	2		21
2006	20	1	6 ^a	27
2007	6			6
I alt	106^b	11	6	123^b
Tre største byer:				
2002	4	2		6
2003	8			8
2004	23			23
2005	11	2	6 ^a	19
2006	9	1		10
2007	6			6
I alt	61	5	6	72
a. Alle 6 boliger er således overgået til ejerlejligheder i den pågældende etageejendom med 6 boliger.				
b. Inkl. én bolig med uoplyst tilsagnsår.				
Kilde: Departementet for Infrastruktur og Miljø.				

For lejere i kommunale udlejningsejendomme var der ikke krav om, at overdragelse kun kunne finde sted, såfremt antallet af lejere, der ønskede at blive ejere af deres bolig oversteg en vis procentgrænse. En sådan overgang var mulig, såfremt blot en lejer ønskede dette – og kommunen så også gik med hertil.

Med Landstingsforordning nr. 12 fra 19. nov. 2007, der trådte i kraft primo 2008, blev grænsen på 75 pct. i relation til Hjemmestyrets udlejningsejendomme fjernet, ligesom en række praktiske forhold blev lettet for lejere i både Hjemmestyrets og kommunernes udlejningsejendomme. For det første skal såvel Landsstyret som kommunalbestyrelserne på forhånd udtage de ejendomme (herunder evt. enfamiliehuse og tofamiliehuse), der ikke kan overgå til privat ejerskab. For det andet skal Landstyret eller kommunalbestyrelsen iværksætte en opdeling af en ikke udelukket ejendom i evt. selvstændige ejerlejligheder samt bistå med at stifte en ejerforening og udarbejdelse af ejerforeningsvedtægter, såfremt blot en lejer med tilstrækkelig økonomi anmoder om at købe sin lejlighed i en ejendom med to eller flere lejemål.

For at fremme overgangen fra lejer til ejer er der endvidere knyttet ikke ubetydelige offentlige subsidier til overdragelse af boliger i Hjemmestyrets og kommunernes ejerskab til boligernes lejere.

Ved overdragelse til direkte ejerskab yder enten Hjemmestyret eller kommunen således et 20-årigt rente- og afdragsfrit lån til 40 pct. af købsprisen, der efterfølgende amortiseres som et 15-årigt annuitetslån forrentet med Nationalbankens diskonto plus 3 procentpoint.³⁵ I tabel 4.2.6 er det beregnet, hvad værdien af et sådant lån er pr. kr. afhængigt af diskontoen ved udløbet af den rente- og afdragsfrie periode og markedsrenten, som i beregningerne er anvendt som tidspræferencerente i diskonteringen. Det fremgår af tabel 4.2.6, at såfremt diskontoen er 3 pct. p.a. ved udløbet af den rente- og afdragsfrie periode og markedsrenten 6 pct. p.a., og lånerenten derfor er den samme som markedsrenten, så bliver subsidieandelen pr. lånt kr. 67,9 pct. Det fremgår endvidere af tabel 4.2.6, at subsidieandelen naturligvis aftager med diskontoen/lånerenten, når markedsrenten fastholdes, hvorimod subsidieandelen falder med markedsrenten/diskonteringsrenten for fastholdt lånerente, idet fordelene ved, at ydelserne på lånet først kommer efter 20 år, så bliver mindre.

Tabel 4.2.6					
Subsidieandel tilknyttet rente- og afdragsfrie lån fra Hjemmestyret/kommunerne ved overgang af boliger fra lejebolig til ejerbolig afhængig af diskonto og markedsrente					
	Diskonto pct. p.a.				
Diskonto	2	3	4	5	6
Markedsrente pct. p.a.					
8 pct.	0,816	0,803	0,790	0,777	0,763
7 pct.	0,765	0,749	0,733	0,716	0,698
6 pct.	0,700	0,679	0,658	0,636	0,613
5 pct.	0,614	0,587	0,560	0,532	0,503
4 pct.	0,501	0,467	0,432	0,395	0,358

Anm.: Det er i beregningerne forudsat jf. appendiks 1, at lånet ikke indfries. Lånet løber således i 35 år, indtil det er betalt. Bemærk, at lånerenten fastsættes til diskontoen plus 3 procentpoint. Hvis diskontoen er 3 pct. og markedsrenten er 6 pct., bliver der således overensstemmelse mellem lånerenten og markedsrenten.

Subsidieandelen bliver derfor i dette tilfælde lig 27,2 pct. ($0,4 \cdot 67,9$ pct.) af købesummen, når enten Hjemmestyret eller kommunen yder det pågældende rente- og afdragsfrie lån på 40 pct. af købesummen, jf. kolonnen med ingen anciennitet i tabel 4.2.7.

³⁵ Det er Nationalbankens diskonto ved udløbet af den 20-årige periode med rente- og afdragsfrihed, der lægges til grund. Og selv om Nationalbankens diskonto efterfølgende ændres, fastholdes den én gang fastholdte rentesats i den efterfølgende 15-årige periode.

Til lejere i ejendomme med 3 eller flere lejemål, der har en anciennitet på mindst 5 år, ydes der endvidere et nedslag i købesummen på mellem 5 og 35 pct.³⁶ I tabel 4.2.7 er det under forskellige forudsætninger vist, hvad den effektive tilskudsandel er som følge af kombinationen af rente- og afdragsfrie lån og evt. anciennitetsbestemte tilskud for en 4 rums bolig på 110 m². Som det fremgår, kan tilskudsandelen variere fra 27,2 pct. til 52,7 pct. af købssummen i det pågældende tilfælde.

Tabel 4.2.7					
Subsidieandele som følge af rente og afdragsfrie lån og anciennitetsbestemte tilskud ved overgang af 4 rums boliger på 110 m² i etageejendomme med 3 eller flere lejemål fra lejebolig til ejerbolig.					
	Anciennitet (år)				
	0	5	15	25	35
Prisnedslag, pct.	0	5	15	25	35
Købspris pr.m²:					
7.500 kr.	0,272	0,308	0,454	0,527	0,527
10.000 kr.	0,272	0,308	0,454	0,527	0,527
12.500 kr.	0,272	0,308	0,454	0,507	0,507
15.000 kr.	0,272	0,308	0,454	0,468	0,468

Anm.: Diskontoen er i tabel 4.2.7 forudsat at være 3 pct., hvorfor lånerenten er 6 pct. Markedsrenten er også forudsat at være 6 pct. Subsidieandelen på 0,272 fremkommer som låneandelen (0,4) ganget med subsidieandelen på 0,679 fra tabel 4.3.6. Med et anciennitetsbestemt tilskud på 35 pct., bliver subsidieandelen $0,35 + 0,65 \cdot 0,40 \cdot 0,679 = 0,527$, når de absolutte grænser for det anciennitetsbestemte tilskud ikke overskrides, jf. sidste kolonne.

Siden 1991 har lejere via andelsboligforeninger også kunnet overtage udlejningsejendomme fra Hjemmestyret og kommunerne. Indtil vedtagelsen af landstingsforordning nr. 5 af 21. maj 2008, der trådte i kraft 1. juli 2008 ydede Hjemmestyret eller kommunen et rente- og afdragsfrie lån på 2/3 af købesummen, der i øvrigt blev fastsat ud fra ejendommens teknisk-økonomiske værdi.³⁷ Denne favorable låneform skal ses i sammenhæng med, at disse låns hovedstol bliver indeksreguleret efter udviklingen i byggeomkostningsindekset.

Mens boliger i lejer til ejer ordningen overdrages til markedsværdien, overdrages udlejningsejendomme til andelsboligforeninger til ejendommens teknisk-økonomiske værdi. Dette kan for især velbeliggende ejendomme indebære et betydeligt subsidielement til andelsboligforeninger. Hertil kommer, at værdien

³⁶ Nedslaget i købsprisen er dog underlagt følgende absolutte grænser: 225.000 kr. for 1 og 2 rums boliger, 335.000 kr. for 3 rums boliger, 445.000 kr. for 4 rums boliger og 555.000 kr. for 5 rums boliger og 665.000 kr. for boliger med 6 eller flere rum.

Når nedslaget overstiger 50.000 kr. indsættes et konjunkturpant, der har prioritet efter Hjemmestyrets eller kommunens lån. Konjunkturpantet nedskrives med 1/10 hvert år og afregistreres efter nedskrivningsperiodens udløb. Konjunkturpantet forfalder til betaling ved ejerskifte bortset fra ejerskifte i forbindelse med dødsfald, separation eller skilsmisse.

³⁷Den tekniske økonomiske værdi er fastsat som genanskaffelsesprisen fratrukket fradrag for nødvendige vedligeholdelsesudgifter og afskrivninger fastsat efter bestemte levetider, se Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 9 af 12. maj 2003 om teknisk-økonomisk vurdering af Hjemmestyrets og kommunernes udlejningsboliger.

af arealtildelingen ikke indgår i overdragelsessummen, når denne baseres på den teknisk-økonomiske værdi.

I tabel 4.2.8 er det vist, hvor mange af Hjemmestyrets udlejningsejendomme, der siden 1991 er overgået til en andelsboligforening. Der er i alt overgået 14 ejendomme med 107 boliger, hvoraf 4 endnu bebos af husstande på almindelige lejevilkår. Den kvantitative betydning, som overgangen af udlejningsejendomme til andelsboliger indtil videre har haft på boligmassens fordeling efter ejerform, er derfor også meget begrænset, jf. tabel 4.2.4.

Tabel 4.2.8										
Boliger i Hjemmestyrets etageudlejningsejendomme, der siden 1991 er overgået til andelsboliger										
	Ejendomme med følgende boliger							I alt ejendomme	I alt boliger	I alt lejere
	6	7	8	9	10	11	12			
1992	1							1	6	
1993	1							1	6	
2001	1							1	6	
2002	1	1	2			1		5	40	1
2003							1	1	12	3
2004	1	1	1		1			4	31	
2005	1							1	6	
I alt	6	2	3		1	1	1	14	107	4

Anm.: Kun ejendomme med mindst 6 boliger kunne i henhold til Landstingsforordning nr.1 af 31. oktober 1991 om andelsboliger overgå til andelsboligforeninger. Sådanne overgange har hidtil alene fundet sted i Nuuk.

Efter vedtagelsen af Landstingsforordning nr. 5 af 21. maj 2008 yder Hjemmestyret eller kommunen et rente- eller afdragsfrit overtagelseslån på 50 pct. af købssummen, der fortsat fastsættes på basis af ejendommens teknisk-økonomiske værdi. Såfremt den overtagende andelsboligforening opfylder forordningens regler om vedligehold m.v. og ikke opløses, løber disse lån videre – og uden at hovedstolen reguleres.³⁸

³⁸Købssummen øges med 2 pct. til dækning af udgifter til andelsboligforeningens udgifter til især teknisk, økonomisk, juridisk og finansiel rådgivning, administration, finansielle omkostninger, udfærdigelse af skøde og pantebrev samt stempelafgifter, forinden enten Hjemmestyrets og kommunens lånebeløb beregnes.

Lejere i offentlige udlejningsejendomme, dog ikke lejere i en- og tofamiliehuse samt i en række andre særlige ejendomstyper, har ret til at overtage deres boliger som andelsboliger, såfremt mindst 55 pct. af lejerne i den pågældende udlejningsejendom ønsker dette.³⁹ Når der indgår et sådant minimumskrav i relation til overgang af lejerboliger til andelsboliger, hænger det sammen med, at Hjemmestyret eller kommunen skal udrede boligafgiften til andelsboligforeningen for de, der fortsætter som alm. lejere i den pågældende ejendom, og hvor lejen fortsat fastsættes efter reglerne for udlejningsejendomme, som fortsat opkræves af Hjemmestyret eller kommunen.⁴⁰

Subsidieringsandelen til husstande, der overtager deres lejerbolig som andelsbolig fra enten Hjemmestyret eller kommunen er således 50 pct. af finansieringsomkostningerne. Såfremt den teknisk-økonomiske værdi er lavere end markedsværdien, er subsidieringen til medlemmerne af andelsboligforeningen højere.

Tidligere, især i 1950'erne og 1960'erne, blev der opført relativt mange boligstøttehuse (BSU-huse). Boligstøttehuse var håndværksopførte huse, hvortil der blev ydet tilskud til de lån, som blev ydet af Hjemmestyret. Den hertil knyttede subsidierede låneform har ikke været anvendt siden midten af 1990'erne, idet muligheden for opførelse af selvbygger- eller medbyggerhuse har gjort denne finansieringsform uinteressant grundet høje håndværkerudgifter.

Der er dog stadig mulighed for denne finansieringsform til erhvervelse af eksisterende enfamilieboliger, jf. Landstingsforordning nr. 11 af 19. nov. 2007. Lån til erhvervelse af eksisterende enfamilieboliger ydes i givet fald kun til ansøgere med en ikke for lav indkomst. Lånene forrentes med 6 pct. p.a. og afdrages over maksimalt 20 år. Landstyret yder som udgangspunkt et tilskud på 30 pct. af ydelserne på disse lån. For hvert hjemmeboende barn under 18 år øges tilskudsprocenten med 7,5 procentpoint, idet der dog maksimalt kan ydes tilskud for 6 børn.

---

³⁹ En forudsætning for, at lejere via en andelsboligforening kan overtage deres bolig i en ejendom ejet af enten Hjemmestyret eller kommunen som andelsbolig er bl.a., at andelshaverne selv indskyder mindst 5 pct. af den samlede købspris i andelsboligforeningen. Den resterende andel af finansieringen af købsprisen skal andelsboligforeningen tilvejebringe.

⁴⁰ I lejeforordningen er der dog indsat en bestemmelse, der gør, at boligafgiften for lejere i en andelsboligforening, der ikke selv er medlem af andelsboligforeningen, kan forhøjes. I § 33, stk. 5 i lejeforordningen er det således anført, at: "Lejens størrelse kan ændres ved tekstanmærkning på den årlige Landstingsfinanslov".

4.3 Nybyggeri: finansieringsformer, boligudgifter og subsidier

Nybyggeriet i den seneste femårsperiode, som der foreligger tal for, er fordelt efter ejerformer og finansieringsformer i tabel 4.3.1. Tallene i tabel 4.3.1 vedrører det færdiggjorte byggeri bestemt ved, at ibrugtagningstilladelse er udstedt.

Tabel 4.3.1		
Nybyggeriet af boliger efter ejerforhold og finansieringsform i femåret 2002-06		
	Antal boliger	Pct. fordeling af antal boliger
Efter ejerforhold:		
- Grønlands Hjemmestyre	308	27,0
- Kommunerne	134	11,8
- Private	698	61,2
Efter finansieringsform:		
- Andelsboliger	311	27,3
- 60/40 + 80/20 ^a	192	16,8
- 10/40/50 ordningen ^b	166	14,6
- Privat	138	12,1
- Selvbyggersæt	125	11,0
- Kommunale byggesæt	93	8,2
- Andet ^c	115	10,1
Efter byggested:		
- Nuuk kommune	526	46,1
- Sisimiut kommune	119	10,4
- Ilulissat kommune	120	10,5
- Maniitsoq kommune	22	1,9
- I øvrigt	353	30,9
<p>a. I årene 1992-94 finansierede Hjemmestyret 80 pct. og kommunerne 20 pct., mens disse andele var hhv. 60 pct. og 40 pct. i årene 1990-91 og 1995-2002. Derfor betegnelserne 80/20 og 60/40. Efter 2002 har Hjemmestyrets andel været afhængig af boligens størrelse og opførelsesomkostningerne pr. m², jf. afsnit 4.3. Betegnelsen 60/40 er dog bibeholdt, hvilket også skal ses i sammenhæng med, at Hjemmestyrets andel er omkring 60 pct. ved opførelsesomkostninger mellem 15.000 og 16.000 pr. m².</p> <p>b. Betegnelsen hidrører fra, at 10 pct. af finansieringen tilvejebringes ved ejerens indskud, at Hjemmestyret og kommunerne finansierer 40 pct., mens de resterende 50 pct. finansieres via realkreditinstitutioner og pengeinstitutter, jf. afsnit 4.3.</p> <p>c. Personaleboliger (7), forsøgsbyggeri (12) og uoplyst (96), herunder 94 fra Hjemmestyret og 2 fra kommunerne.</p>		
Kilde: Grønlands Statistik 2007. Tilgangen af boliger og boligbestand 2006. Boliger 2007:1. Nuuk.		

I tabel 4.3.2 er det vist, hvor mange boliger, der er givet finansieringstilsagn til i årene 2004-07 samt fordelingen heraf på boligformer. I årene 2004-06 har antallet af færdiggjorte boliger været hhv. 231, 194 og 225. Det fremgår heraf, at det ud fra tilsagnsstatistikken må forventes, at antallet af færdiggjorte boliger efter 2006 må forventes at stige ikke ubetydeligt i forhold til niveauet i tabel 4.3.2. Det fremgår

af tabel 4.3.2, at stigningen i antallet af tilsagn til boliger siden 2005 kan henføres til de stigende tilsagn til 10/40/50 byggeri.

Tabel 4.3.2					
Tilsagn til boliger efter finansieringsform i årene 2004-2007. Antal boliger					
	Kommunale udlejningsboliger		10/40/50 byggeri	Andelsboliger	I alt
		Selvbyggersæt^a			
2004	31	91 ^b	90	77	289
2005	81	42	141	58	322
2006	47	70	201	24	342
2007	66	54	411	38	569
Heraf fra de fire største byer:					
2007	26	2	402	38	468

a. Inkl. kommunale byggesæt.
b. Nogle af disse sæt blev bevilget i 2003, men blev først leveret i 2004.
Kilde: Departementet for Infrastruktur og Miljø.

Offentligt udlejningsbyggeri

Offentligt udlejningsbyggeri er finansieret af Hjemmestyret og kommunerne. Hjemmestyrets byggeri er alene finansieret af Hjemmestyret, mens kommunalt udlejningsbyggeri også delvist er finansieret af Hjemmestyret. I de senere år har Hjemmestyret ikke opført udlejningsejendomme, jf. også tabel 4.3.2.⁴¹ Hjemmestyrets og kommunernes finansieringsandele ved opførelse af kommunale udlejningsejendomme har varieret noget siden 1990. I årene 1992-94 finansierede Hjemmestyret 80 pct., mens denne andel var 60 pct. i årene 1990-91 og 1995-2002. Fra og med 2003 har Hjemmestyrets finansieringsandel været afhængig af boligstørrelse og opførelsesomkostningerne pr. m². I den nugældende landstingsforordning nr. 11 af 19. nov. 2007, der trådte i kraft primo 2008, er Hjemmestyret tilskud til opførelse af kommunale udlejningsejendomme bestemt af følgende kvadratmeter tilskud:⁴²

9.700 kr. pr. m² i intervallet 0 - 60 m²

8.500 kr. pr. m² i intervallet 61 - 85 m²

⁴¹ Hjemmestyret erhvervede i 2004 6 boliger i Nuuk til Sundhedsvæsenet og i 2006 6 boliger i Qaqortoq til kollegieformål i allerede opførte boligudlejningsejendomme. Desuden kan anføres, at Hjemmestyret i efteråret 2007 erhvervede det tidligere hotel Nuuk til kollegieformål samt for en midlertidig periode som patienthotel for DIH.

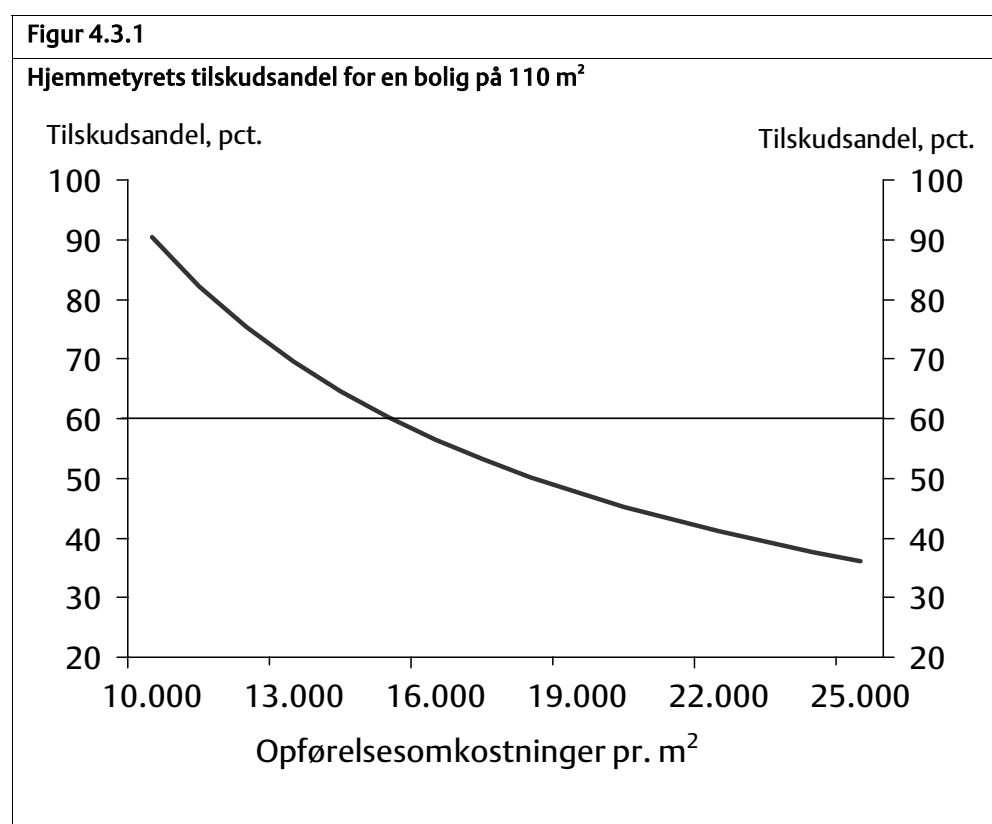
⁴² Det er en nødvendig betingelse for tilskud fra Hjemmestyret til kommunale udlejningsboliger, at disse boliger opfylder visse størrelseskrav i m² stigende med antallet af rum i de enkelte boliger: 20-45 m² for 1-1½ rums boliger, 45-60 m² for 2 rums boliger, 60-85 m² for 3 rums boliger, 85-110 m² for 4 rums boliger og min. 95 m² for boliger med 5 eller flere rum. I årene 2003-07 ydede hjemmestyret også tilskud i intervallet 111 - 130 m² med 7.500 kr. pr. m².

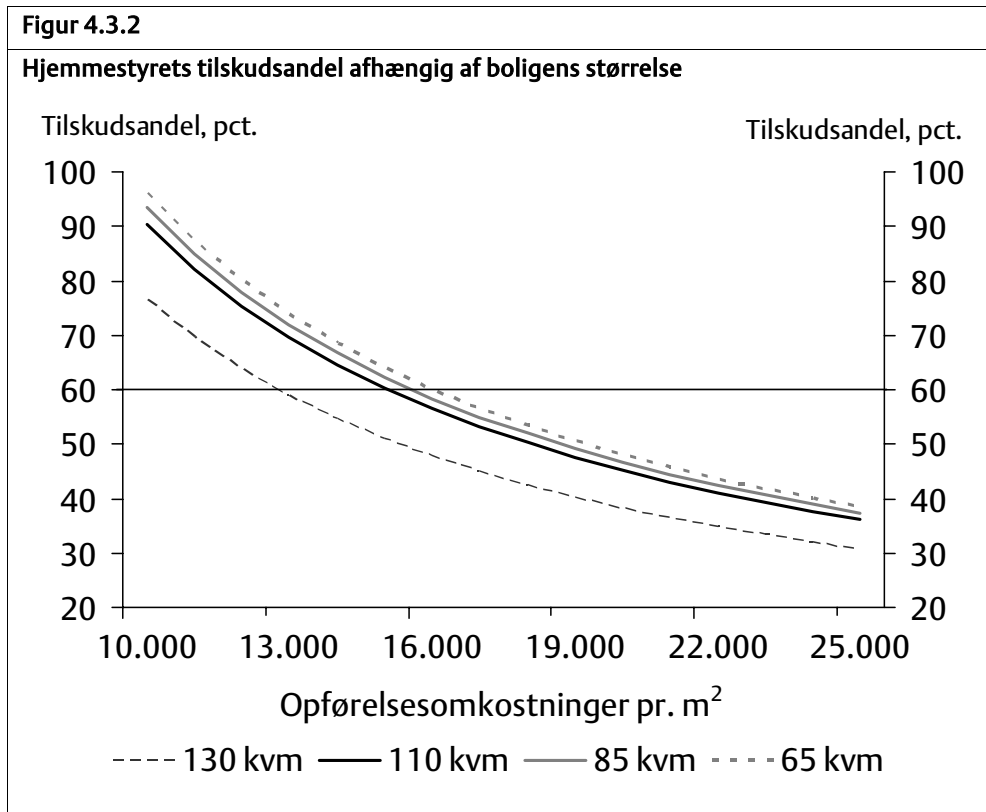
8.000 kr. pr. m² i intervallet 86 – 110 m²

Ingen tilskud over 110 m²

I figur 4.3.1 er det vist, hvordan Hjemmestyrets tilskudsandel i pct. varierer med opførelsesomkostningerne pr. m² for en bolig på netop 110 m², der opfylder kravene til antal rum. Tilskudsandelen aftager med opførelsesomkostningerne og passerer 60 pct. ved opførelsesomkostninger på mellem 15.000 og 16.000 kr. pr. m². I Nuuk regnes der med, at opførelsesomkostningerne pr. m² nu typisk ligger mellem 17.000 og 19.000 kr. og på kysten normalt noget lavere.

I figur 4.3.2 er det vist, hvordan Hjemmestyrets tilskudsandel også varierer med boligernes størrelse i m².

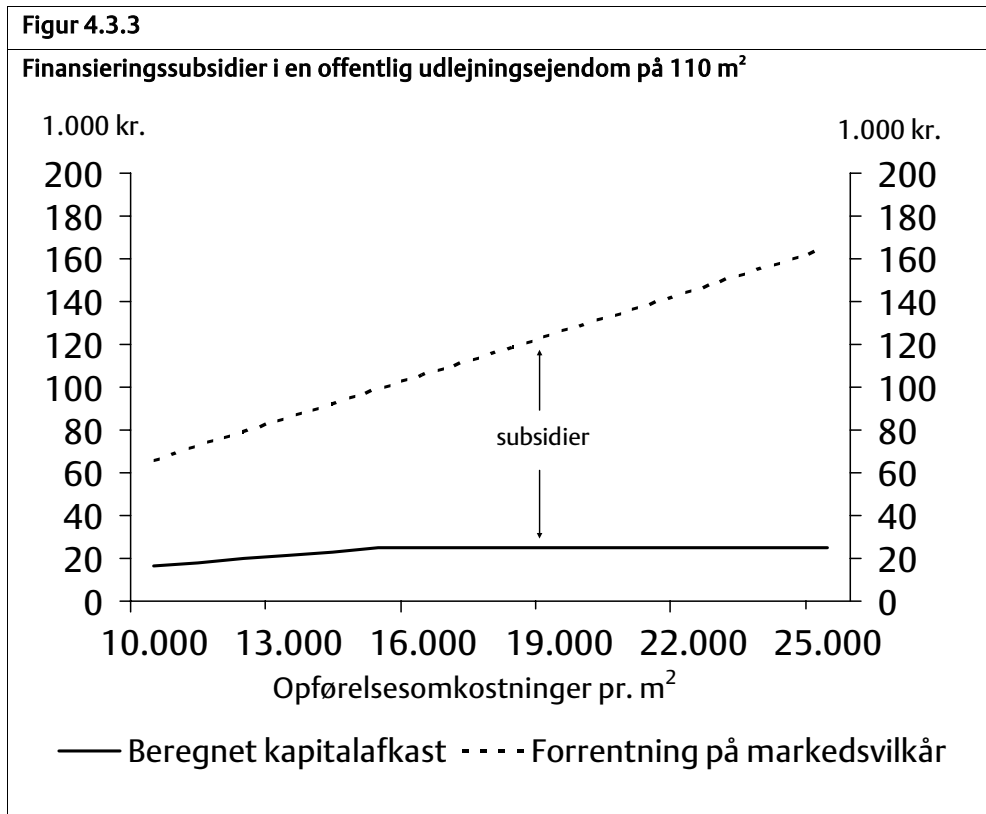

Huslejen i Hjemmestyrets og kommunernes udlejningsejendomme er fastsat således, at følgende fire komponenter skal dækkes:

- 5) et beregnet kapitalafkast, jf. nedenfor,
- 6) driftsudgifter inkl. administrationsbidrag, heri er ikke inkluderet forbrugsudgifter,
- 7) hensættelser til hæværksudgifter,
- 8) henlæggelser til udskiftning af installationer mv.

Kapitalafkastet beregnes som 1½ pct. af opførelsessummen, der dog minimalt i relation til kapitalafkastberegningen sættes til 7.000 kr. pr. m² og til maksimalt 15.000 kr. pr. m². Subsidierne til bruttohuslejerne i de offentlige udlejningsejendomme hidrører således fra de anførte regler til bestemmelsen af kapitalafkastet.⁴³ I figur 4.3.3 er det vist, hvordan disse subsidier afhænger af opførelsesomkostningerne for en bolig på 110 m², når det antages, at markedsrenten er 6 pct. p.a.

⁴³ Dette forudsætter, at henlæggelserne er tilstrækkelig store til at opretholde boligernes kvalitet i deres levetid. Dette har hidtil ikke været tilfældet.

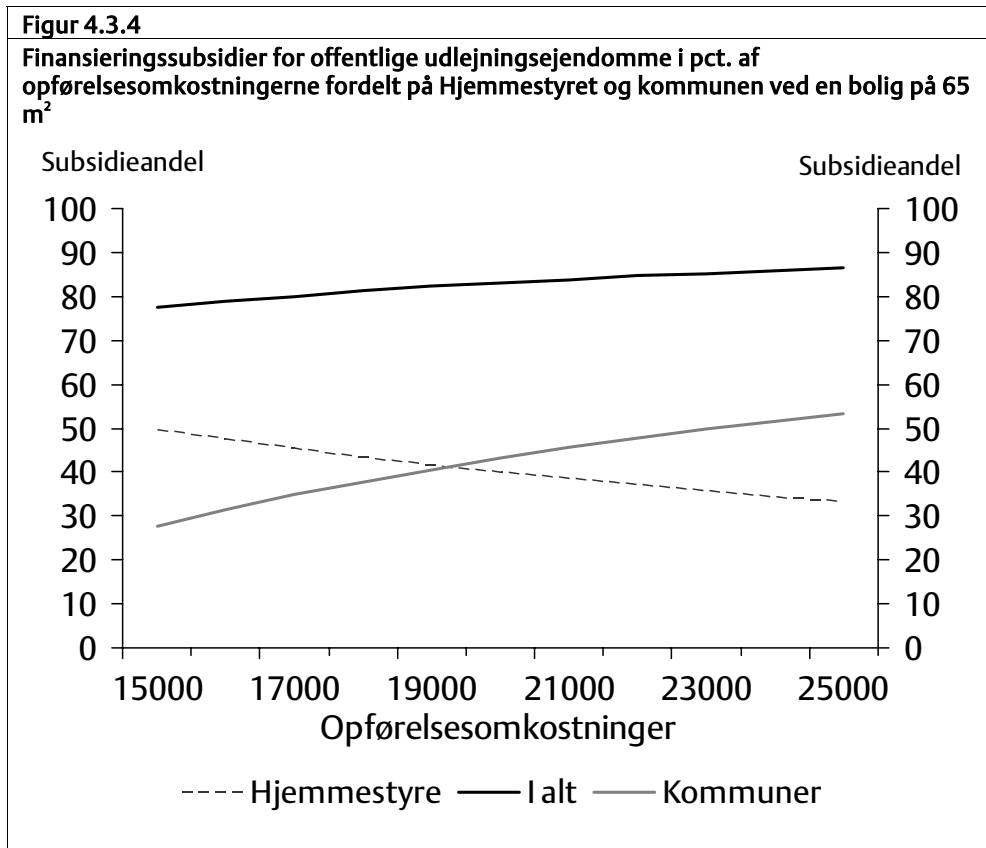

Husstande med lave indkomster kan endvidere få boligsikring til den rene husleje.⁴⁴

I figur 4.3.4 er det vist, hvor store subsidierne er til kommunale udlejningsejendomme i pct. af opførelsesomkostningerne fra reglerne for fastsættelse af kapitalafkastet, når det antages, at markedsrenten er 6 pct.⁴⁵ Det følger af reglerne, at de samlede subsidieringsandele fra Hjemmestyret og kommunerne er uafhængig af boligstørrelse, idet kommunerne finansierer den del af opførelsesprisen, som ikke dækkes af tilskud fra Hjemmestyret. Fordelingen af subsidierne på Hjemmestyret og kommunerne varierer derimod med boligstørrelsen. I figur 4.3.4 er fordelingen mellem Hjemmestyret og kommunerne vist for en boligstørrelse på 65 m². Som følge af, at opførelsesomkostninger udover 15.000 kr. pr. m² ikke resulterer i højere kapitalafkast, tiltager den samlede subsidieringsandel med opførelsesomkostningerne pr. m². Den samlede subsidieringsandel stiger således fra 77 pct. opførelsesomkostninger på 15.000 kr. pr. m² til 86 pct. ved opførelsesomkostninger på 25.000 kr. pr. m², jf. figur 4.3.4.

⁴⁴ Udgifter til el, vand, varme, renovation, tømning af septiktank og tilkørsel af vand, som afholdes direkte af lejer, indgår ikke i det huslejebegreb, der anvendes i beregningen af boligsikring.

⁴⁵ Beregningsreglerne fremgår af appendiks 2.

10/40/50-byggeri⁴⁶

10/40/50-byggeri er betegnelsen for den finansieringsform, som Hjemmestyret introducerede i 1998 til finansiering af nybyggede private enfamiliehuse og til renovering af ældre enfamiliehuse. Med virkning fra 1. juli 2002 blev 10/40/50-finansieringsformen udvidet til al privat boligbyggeri. Byggeriet efter 10/40/50 ordningen skulle finansieres ved, at ejeren selv indskyder 10 pct. af byggesummen, mens Hjemmestyret og kommunen hver finansierede 20 pct. af byggesummen ved et rente- og afdragsfrit lån, der oprindeligt skulle tilbagebetales efter 15 år som et 10-årigt annuitetslån med en rente på Nationalbankens diskonto plus 3 pct. Den resterende del af byggesummen på 50 pct. skulle finansieres ved 15-årige annuitetslån fra enten realkreditinstitutter eller pengeinstitutter. Denne finansieringsform er stadig gældende, dog med en række modifikationer.

Lånene til Hjemmestyret og kommunerne skal nu først forrentes og afdrages efter 20 år, og nu over en 15-årig periode som annuitetslån, hvor renten fastsættes til Nationalbankens diskonto plus 3

⁴⁶ Her og i øvrigt i rapporten er benyttet betegnelsen 10/40/50, selv om betegnelsen siden 2007 rettere burde være 20/20/60, idet Hjemmestyret og kommunerne hver finansierer 20 pct. af lånegrundlaget. De resterende 60 pct. af finansieringen af lånegrundlaget og evt. differencebeløb mellem opførelsessummen og lånegrundlaget finansieres nu af realkreditinstitutter og/eller pengeinstitutter samt af eget indskud fra boligtageren. Der er således ikke længere krav om, at boligtageren selv skal finansiere mindst 10 pct.

procentpoint. Derudover er de effektive låneandele fra Hjemmestyret og kommunerne ikke længere 20 pct., idet der kun ydes disse låneandele af lånegrundlaget, der begrænses på to måder. For det første begrænses lånegrundlaget af øvre grænser for opførelsesomkostninger pr. m², der endvidere er arealbestede og tillige bortfalder, når boligarealet er over 110 m². Lånegrundlaget for offentlige lån beregnes nu således:

Boligareal til og med 65 m².....: maksimalt 15.500 kr. pr. m²

Boligareal mellem 66-110 m²....: maksimalt 10.500 kr. pr. m²

Boligareal over 110 m² ..... : 0 kr. pr. m²

På basis heraf beregnes boligens lånegrundlag. Såfremt den faktiske opførelsessum er mindre end dette beløb, fastsættes boligens lånegrundlag dog til opførelsessummen.

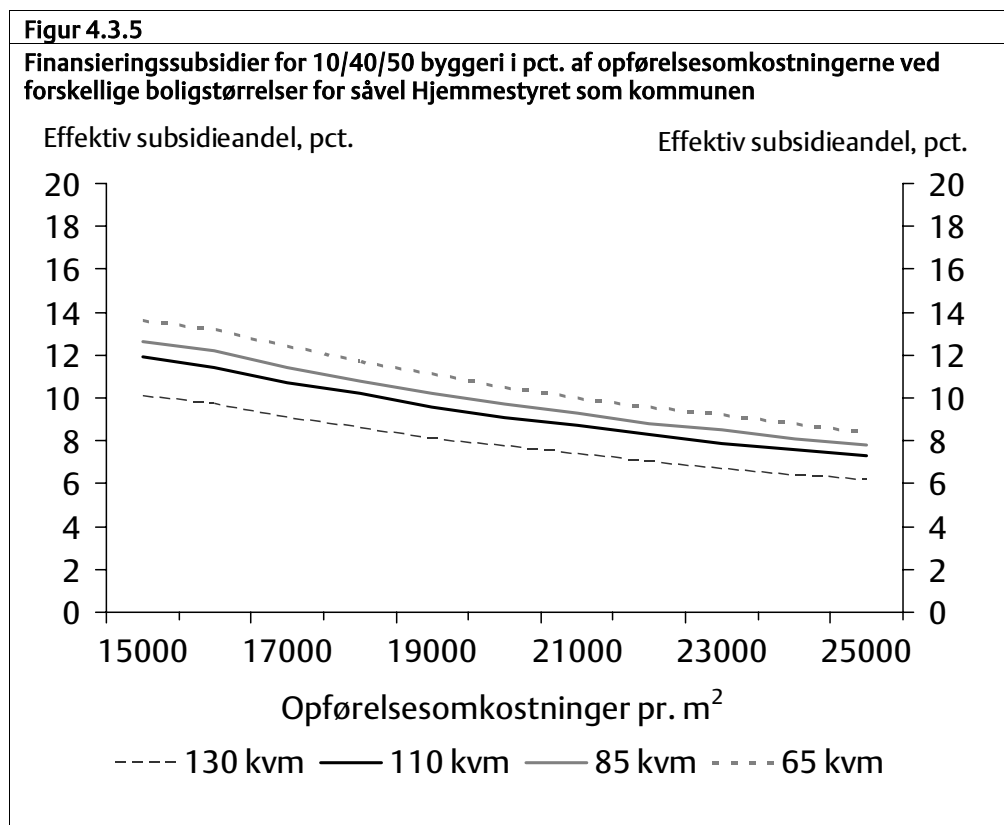
Da opførelsesomkostningerne typisk overstiger lånegrundlaget, bliver den effektive låneprocent fra både Hjemmestyre og kommune mindre end 20 pct. I Nuuk regnes der eksempelvis med, at opførelsesomkostningerne typisk er mellem 17.000 og 19.000 kr. pr. m².⁴⁷ I tabel 4.3.3 er det vist, hvordan den effektive belåningsprocent er fra lån til 10/40/50-byggeri fra såvel Hjemmestyret og kommunen ved forskellige boligstørrelser og opførelsesomkostninger pr. m², nemlig hhv. 15.000, 20.000 og 25.000 kr. pr. m².

Tabel 4.3.3												
Effektive maksimale låneprocenter og effektive subsidieandele fra Hjemmestyre/kommune ved 10/40/50 byggeri ved alternative opførelsesomkostninger pr. m² og boligstørrelser												
	Opførelsesomkostninger pr. m²											
	15.000 kr.				20.000 kr.				25.000 kr.			
	65m²	85m²	110m²	130m²	65m²	85m²	110m²	130m²	65m²	85m²	110m²	130m²
Opførelsesomkostninger ^a	975	1.275	1.650	1.950	1.300	1.700	2.200	2.600	1.625	2.125	2.750	3.250
Lånegrundlag ^a	975	1.185	1.447,5	1.447,5	1.007,5	1.217,5	1.480	1.480	1.007,5	1.217,5	1.480	1.480
Maksimalt offentligt lån ^a	195,0	237,0	289,5	289,5	201,5	243,5	296,0	296,0	201,5	243,5	296,0	296,0
Effektiv maks.												
Låneprocent	20,0	18,6	17,5	14,8	15,5	14,3	13,5	11,4	12,4	11,5	10,8	9,1
Effektiv subsidieandel ^b	13,6	12,6	11,9	10,1	10,5	9,7	9,1	7,7	8,4	7,8	7,3	6,2

a. Opgjort i 1.000 kr.
b. Den effektive subsidieandel er beregnet ud fra den effektive maks.låneprocent, idet diskontoen er forudsat at være 3 procent og markedsrenten 6 pct., hvorfor lånerenten er lig markedsrenten. Af tabel 4.2.6 fremgår, at subsidieandelen I dette tilfælde er 67,9 pct.

⁴⁷ Der er eksempler på, at salgsprisen for sådanne boliger har oversteget 25.000 kr. pr. m².

De samlede lån fra Hjemmestyret og kommunen og dermed de samlede subsidier til 10/40/50-byggeri bliver således det dobbelte af den sats, der er anført i sidste række i tabel 4.3.3. En 10/40/50-bolig på 110 m², hvor opførelsesomkostningerne er 20.000 kr. pr. m², får således i alt samlede subsidier svarende til 2*9,1 pct.=18,2 pct. af opførelsesudgifterne.⁴⁸

Andelsboliger

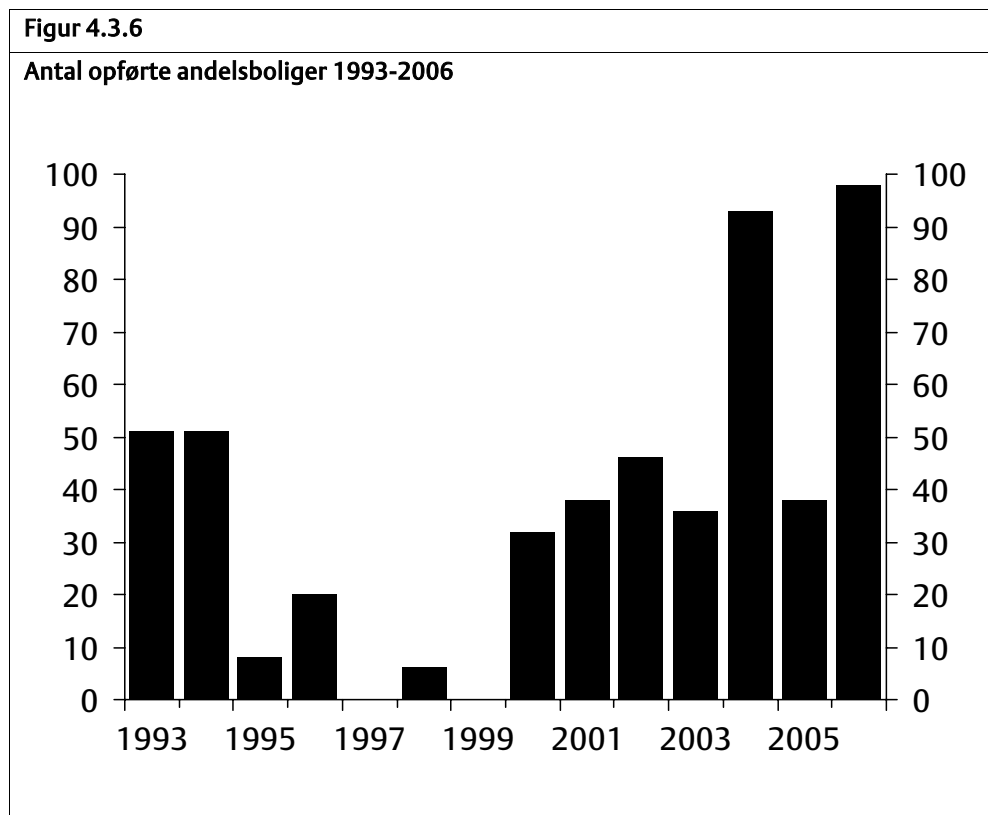
Siden 1990 har det været muligt at opføre andelsboliger med støtte fra det offentlige. Hjemmestyret og kommunerne kunne hver især yde andelsboligforeningen et rente- og afdragsfrit lån på 1/3 af de samlede opførelsesudgifter. Disse favorable lånevilkår skal ses i sammenhæng med, at disse låns hovedstol bliver indeksreguleret efter byggeomkostningsindekset.

De enkelte medlemmer af foreningen skulle selv indskyde 7 pct. af opførelsesudgifterne, mens andelsforeningen skulle finansiere de resterende 26 1/3 pct. gennem låntagning i kreditforeninger eller banker.

⁴⁸ Såfremt enten Hjemmestyret eller kommunen ikke har mulighed for at yde lån til 10/40/50-byggeri, kan den anden part yde hele lånet.

Byggeriet af andelsboliger udviklede sig ret ujævn, jf. figur 4.3.6. En del af denne variation kan henføres til, at de rente- og afdragsfrie lånebeløb fra Hjemmestyret og kommunerne har været underlagt en absolut grænse som bestemt af både boligens størrelse og opførelsesudgifterne pr. m².

De samlede lån fra Hjemmestyret og kommunen kunne således højst udgøre 2/3 af opførelsesudgifterne op til 15.000 kr. pr. m² og op til et areal på 105 m². De samlede lån var således begrænset til $2/3 \cdot 105 \cdot 15.000$ kr. = 1.050.000 kr. Medlemmerne af en andelsboligforening og andelsboligforeningen, der påtænkte at opføre andelsboliger på 105 m², der kostede 18.000 kr. pr. m² og dermed i alt 1.890.000 kr., skulle finansiere det resterende beløb på 840.000 kr. svarende til 44,4 pct. Da andelsboligforeningen i henhold til den hidtidige forordning kun måtte optage lån svarende til maksimalt 6.000 kr. pr. m², skulle andelsboligforeningernes medlemmer i eksemplet foretage et indskud på 2.000 kr. pr. m² svarende til 210.000 kr. eller til 11,1 pct. af de samlede opførelsesomkostninger. Og dette stoppede i flere tilfælde andelsboligprojekter, der ofte efterfølgende blev ændret til 10/40/50-byggeri. Dette var blandt årsagerne til gennemførelsen af den nye forordning for andelsboliger under Landstingets 2008-forårssamling.

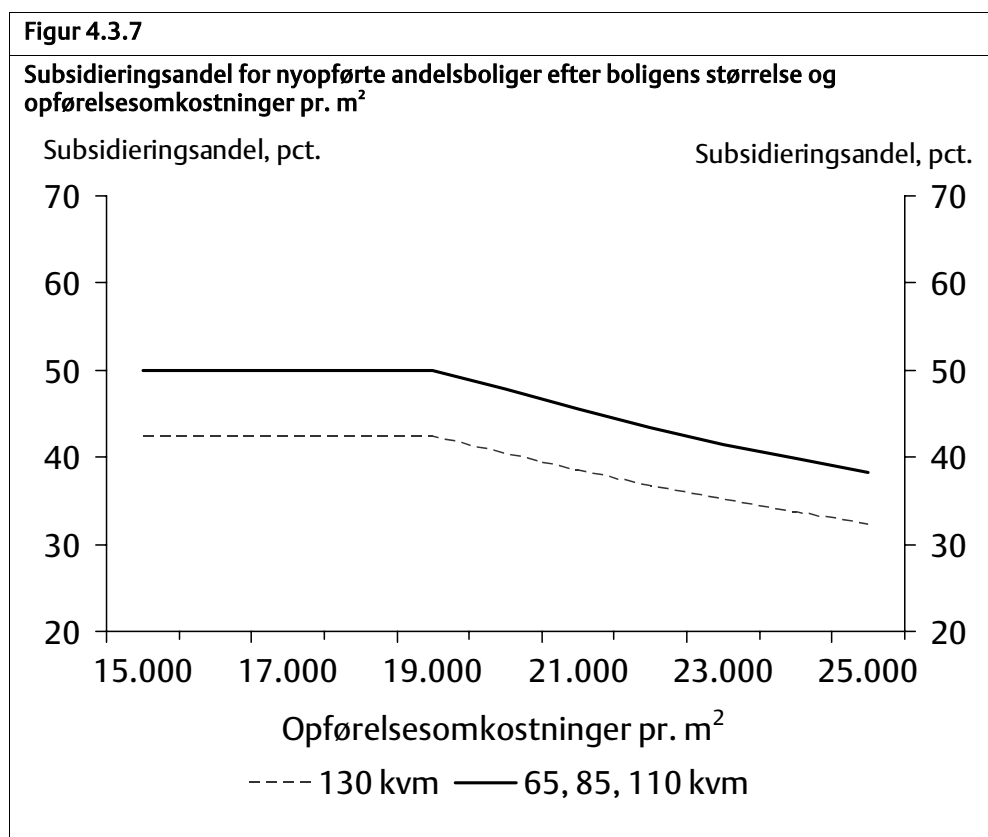

Kilde: Grønlands Statistik, Statistikbanken.

Efter vedtagelsen af Landstingsforordning nr. 5 af 21. maj 2008 yder Hjemmestyret og kommunen hver et rente- og afdragsfrit lån på 25 pct. af opførelsesudgifterne. Dette er også tilfældet, hvis ejendommen opføres af en privat bygherre, som umiddelbart efter opførelsen overdrager ejendommen til en andelsboligforening. Opførelsesudgifterne, som overstiger 19.100 kr. pr. m², indgår dog ikke i det lånegrundlag som de 25 pct. beregnes af, ligesom der kun kan medtages 110 m² i beregningen af lånegrundlaget. Pr. andelsbolig kan Hjemmestyret og kommunen derfor hver maksimalt yde lån på 525.250 kr. Det samlede maksimum for offentlige lån til andelsboliger er derfor 1.050.500 kr.

Andelshaverne skal indskyde mindst 5 pct. af opførelsesudgifterne i andelsboligforeningen, der skal tilvejebringe den resterende finansiering ved lån fra realkreditinstitutter og/eller pengeinstitutter.

Såfremt andelsboligforeningen opfylder forordningens regler om vedligehold m.v. og ikke opløses løber disse lån videre – og uden at hovedstolen reguleres.

Subsidieringsandelen af finansieringsudgifterne er derfor for nyopførte andelsboliger nu 50 pct., såfremt beløbsgrænsen på 19.100 kr. pr. m² og størrelsesgrænsen på 110 m² overholdes. I figur 4.3.7 er det vist, hvordan subsidieringsandelen varierer med andelsboligens størrelse og

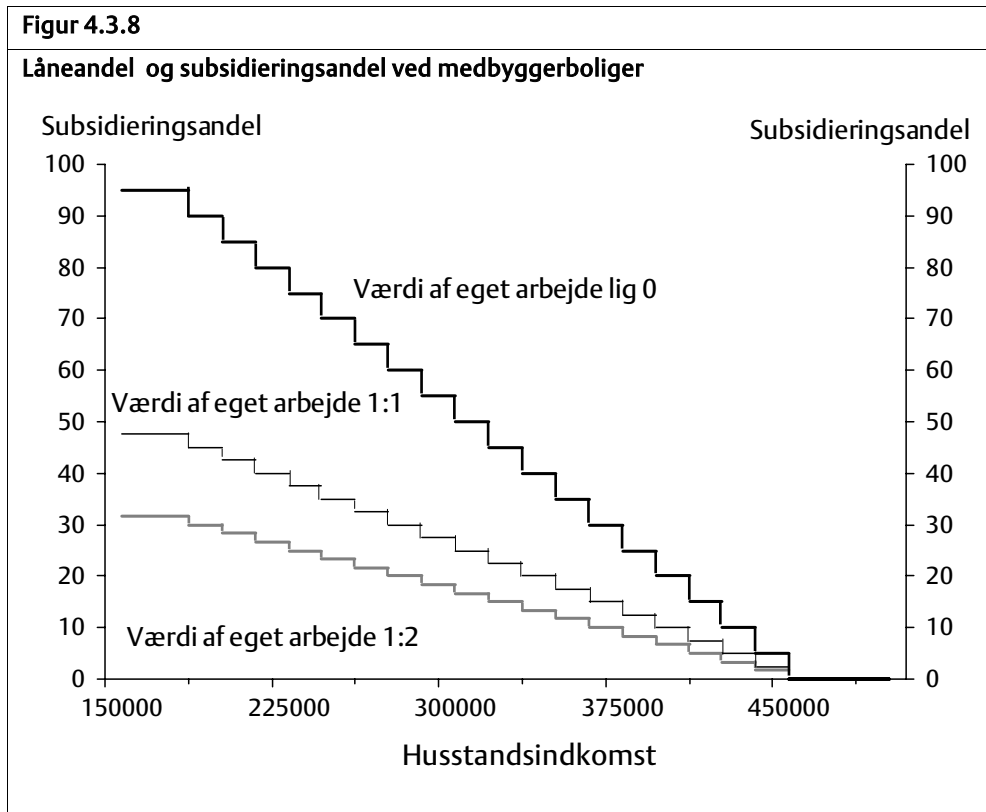

opførelsesomkostningerne pr. m². Subsidieringen til medlemmerne af en andelsboligforening kan være større, i det omfang værdien af arealtildelingen ikke er inddraget af andre involveret i bygningen og evt. salget af den pågældende boligejendom.

Medbyggerboliger

Medbyggerboliger er den betegnelse, der nu benyttes til at betegne den boligform, som selv opføres af de pågældende. Den nye betegnelse er valgt for at fremhæve, at Landsstyret nu også kan yde rente- og afdragsfrie lån til dokumenterede udgifter til medbyggerassistance, instruktionsbistand og til montering af el-, vand- og varmeinstallationer. Denne udvidelse blev iværksat, idet en undersøgelse af 1.118 selvbyggersager fra årene 1990-2003 viste, at 191 eller godt 17 pct. af de hertil hørende byggesæt ikke var opført primo marts 2004.

Hjemmestyrets låneandel til medbyggerboliger bestemmes ud fra ansøgerhusstandens gennemsnitlige skattepligtige indkomst for de senest fem slutlignede år. Denne låneandel udgør maksimalt 95 pct., så længe husstandens således beregnede skattepligtige indkomst er under 195.000. Ved en indkomst på 195.000 nedsættes denne andel med 5 procentpoint, og så fremdeles hver gang indkomsten er 15.000 kr. højere. Fra og med en indkomst på 465.000 kan der således ikke ydes rente- og afdragsfrie lån til medbyggerboliger. Disse lån nedskrives lineært over en 33-årig periode. I figur 4.3.8 er det vist, hvordan Hjemmestyrets finansieringsdel varierer med husstandsindkomsten. Denne andel svarer også til subsidieringsandelen, såfremt værdi af eget arbejde ikke medregnes og ejeren bebor boligen i de første 33 år. I figur 4.3.8 er det også vist, hvorledes subsidieringsandelen udvikler sig, hvis værdien af eget arbejde hhv. sættes til samme og det dobbelte beløb af udgifterne til medbyggersættet.

Andet boligbyggeri

Udover boliger opført som kommunale udlejningsejendomme, som andelsboliger, som private boliger under 10/40/50-ordningen eller som selvbygger-/medbyggerboliger inkl. kommunale byggesætsboliger, opføres der nogle få boliger på særlige vilkår, f.eks. forsøgsbyggeri. Der er endvidere eksempler på, at der ikke er søgt støtte til opførelse af personaleboliger under 10/40/50-ordningen.

4.4 Sammenligning af kravene til de offentlige finanser af tre boligformer

I tabel 4.4.1 er det sammenfattet, hvilke krav til de offentlige finanser de tre boligformer kommunale udlejningsboliger, andelsboliger og 10/40/50 boliger stiller til de offentlige finanser. Der er i tabel 4.4.1 anført beregninger ved opførelsesomkostninger på hhv. 15.000 kr., 20.000 kr. og 25.000 kr. pr. m², ligesom beregningerne er gennemført for tre boligstørrelser 65 m², 85 m² og 110 m² for de tre boligformer. Endelig er kravene til de offentlige finanser beregnet såvel som bevillinger/lånebeløb som for subsidier.

I fortolkningen af lånekravene bør det have for øje, at kommende afdrag på de i 20 år rente- og afdragsfrie lån til det offentlige f.s.v.a. andelsboliger og 10/40/50 boliger ikke er fratrukket. Dette er

begrundet med, at disse afdrag først kommer om 20 år og at disse afdrag i de første år er relativt lave grundet annuitetslåneformen. F.s.v.a. subsidierne skal de som anført forstås som de tilbagediskonterede subsidier, hvor der for kommunale udlejningsejendomme er regnet med en 40-årig periode, mens der for andelsboliger og 10/40/50 boliger er regnet med hele låneperioden for de offentlige lån på 20 + 15 = 35 år.

Tabel 4.4.1						
Maksimale offentlige tilskud/lån og subsidieringsandele efter finansieringsform, boligens størrelse i m² og opførelsesomkostninger pr. m²						
Opførelsesomkostninger pr. m²						
15.000 kr.		20.000 kr.		25.000 kr.		
Tilskud/lån, kr.	Subsidieandele, pct.	Tilskud/lån, kr.	Subsidieandele, pct.	Tilskud/lån, kr.	Subsidieandele, pct.	
Kommunale udlejningsejendomme						
65 m²						
Hjemmestyret	624.500	49,6	624.500	39,9	624.500	33,2
Kommune	350.500	27,8	675.500	43,2	1.000.500	53,2
I alt	975.000	77,4	1.300.000	83,1	1.625.000	86,5
85 m²						
Hjemmestyret	794.500	48,2	794.500	38,8	794.500	32,3
Kommune	480.500	29,2	905.500	44,2	1.330.500	54,1
I alt	1.275.000	77,4	1.700.000	83,1	2.125.000	86,5
110 m²						
Hjemmestyret	994.500	46,7	994.500	37,6	994.500	31,3
Kommune	655.500	30,8	1.205.500	45,5	1.755.500	55,2
I alt	1.650.000	77,4	2.200.000	83,1	2.750.000	86,5
Andelsboliger						
65 m²						
Hjemmestyret	243.750	25,0	310.375	23,9	310.375	19,1
Kommune	243.750	25,0	310.375	23,9	310.375	19,1
I alt	487.500	50,0	620.750	47,8	620.750	38,2
85 m²						
Hjemmestyret	318.750	25,0	405.875	23,9	405.875	19,1
Kommune	318.750	25,0	405.875	23,9	405.875	19,1
I alt	637.500	50,0	811.750	47,8	811.750	38,2
110 m²						
Hjemmestyret	412.500	25,0	525.250	23,9	525.250	19,1
Kommune	412.500	25,0	525.250	23,9	525.250	19,1
I alt	825.000	50,0	1.050.500	47,8	1.050.500	38,2
10/40/50 byggeri						

65 m ²					
Hjemmestyret	195.000	13,6	201.500	10,5	201.500
Kommune	195.000	13,6	201.500	10,5	201.500
I alt	390.000	27,2	403.000	21,0	403.000
85 m ²					
Hjemmestyret	237.000	12,6	243.500	9,7	243.500
Kommune	237.000	12,6	243.500	9,7	243.500
I alt	474.000	25,2	487.000	19,5	487.000
110 m ²					
Hjemmestyret	289.500	11,9	296.000	9,1	296.000
Kommune	289.500	11,9	296.000	9,1	296.000
I alt	579.000	23,8	592.000	18,3	592.000

De hovedkarakteristika f.s.v.a. lånebeløb og subsidier, der karakteriserer Hjemmestyrets politik fremgår meget tydeligt af tallene i tabel 4.4.1:

- 1) Der gives de største relative subsidier til medbyggersæt og derefter til kommunale udlejningsboliger. Herefter kommer andelsboliger og til sidst boliger finansieret efter 10/40/50 ordningen.
- 2) Subsidierne aftager med boligernes størrelse ved privat boligbyggeri (byggeri af andelsboliger og 10/40/50 boliger), for andelsboliger dog først når øvregrænsen for lån fra Hjemmestyret og kommunen ved 110 m² passerer (effekten heraf fremgår dog ikke af tabel 4.4.1, idet største boligstørrelse her er på netop 110 m²).
- 3) Den andel, der kan opnås i lån fra Hjemmestyret og kommunerne til privat boligbyggeri, aftager med opførelsesomkostningernes størrelse. For andelsboliger ved opførelsesomkostninger over 19.100 pr. m² og ved 10/40/50 byggeri ved såvel 10.500 kr. og 15.500 kr. pr. m².
- 4) For kommunale udlejningsejendomme gælder endvidere, at Hjemmestyrets tilskudsandel aftager med boligens størrelse i m² og med opførelsesomkostningerne pr. m². Det omvendte gælder for kommunen, idet kommunen finansierer den resterende del. Det er også de relative tilskudsandele, der fordeler subsidierne mellem Hjemmestyret og kommunen ved kommunalt udlejningsbyggeri. Hjemmestyret har altså udformet tilskudsreglerne for kommunalt udlejningsbyggeri således, at kommunerne selv må finansiere de ekstra tilskud og hertil hørende subsidieandele, såfremt de af Hjemmestyret fastsatte øvre grænser for tilskud fra Hjemmestyret overskrides. Det fremgår endvidere af tabel 4.4.1, at de offentlige subsidier til kommunale

udlejningsboliger stiger med opførelsesomkostningerne. Det hænger sammen med, at der i beregningerne for kapitalafkastet anvendes en øvre grænse på 15.000 kr. pr. m².

4.5 Fremtidige krav til de offentlige finanser ved den gældende boligpolitik

På basis af de gældende låne- og subsidieringsregler til boligbyggeri har udvalget for årene 2009-20 som udgangspunkt simuleret de krav til de offentlige finanser, som et byggeri af det nuværende omfang stiller – det såkaldte udgangsforløb. Med udgangspunkt heri beregnes forskellige alternative forløb.

Simuleringen af udgangsforløbet er baseret på følgende antagelser:

- at tilskuds-/lånebevillingerne i 2009 og 2010 vil være som anført i disse budgetoverslagsår i finanslov 2008, og at niveauet herfor i 2010 fastholdes realt fremover,
- at opførelsesomkostningerne realt vil være 20.000 kr. pr. m² i alle årene 2009-2020,
- at fordelingen på de tre boligformer efter antal i alle årene 2009-2020 vil være: kommunalt udlejningsbyggeri 15 pct., andelsboliger 30 pct. og 10/40/50 byggeri 55 pct.,
- at bevillingerne til boliger i bygder og yderdistrikter vil blive fastholdt på niveauet i finanslov 2008 med godt 50 mio. kr. Denne antagelse betyder i realiteten, at beregningerne kun vedrører de øvrige anførte tre boligformer,
- at fordelingen på de tre i beregningerne anvendte boligstørrelser på 65, 85 og 110 pr. m² vil være: 40, 40, 20 pct. for kommunalt udlejningsbyggeri og 33 $\frac{1}{3}$, 33 $\frac{1}{3}$ og 33 $\frac{1}{3}$ pct. for såvel andelsboliger som for 10/40/50 byggeri.

Det må som anført i kapitel 2 forventes, at aluminiumsprojektet vil blive realiseret. Det betyder, at der skal bygges en ny bydel i Maniitsoq. Udvalget har baseret sig på de tal herfor, der fremgår af NIRAS-rapporten.⁴⁹ Forsigtigt vurderet beregnes det i NIRAS-rapporten, at der som følge af aluminiumsprojektet skal bygges godt 450 boliger i Maniitsoq i årene 2010-2016, jf.:

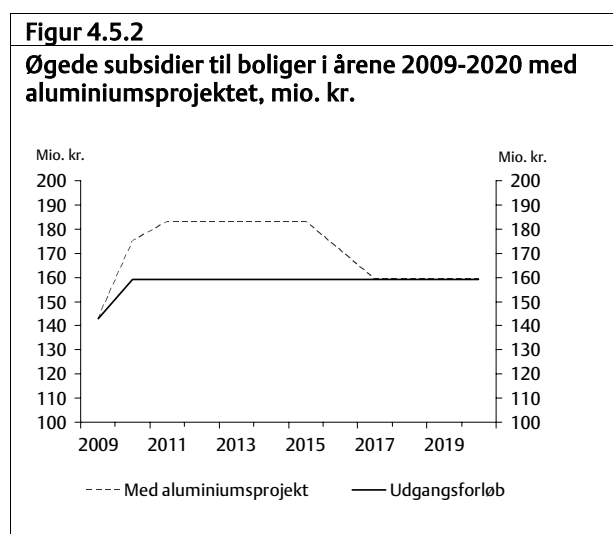
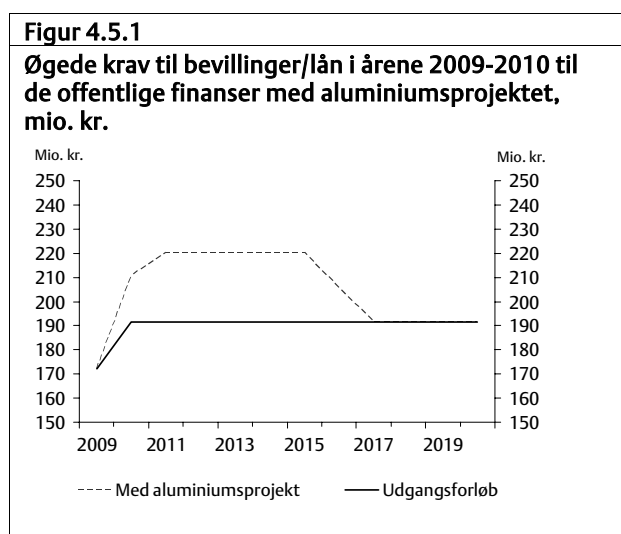
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	I alt
50	75	75	75	75	75	37	462

⁴⁹ NIRAS Greenland A/S 2007. Økonomiske konsekvenser af etablering af aluminiumsindustri i Grønland. Analyser af kapaciteten. For: Greenland Development A/S.

For disse boliger er der regnet med samme fordeling på boligformer og størrelse som anvendt for boligerne i udgangsførløbet.

I beregningerne af kravene til de offentlige finanser under forudsætning af, at aluminiumsprojektet realiseres, er det antaget, at der i forhold til udgangsførløbet sker en reduktion af boligbyggeriet i øvrigt med halvdelen af de i Maniitsoq opførte boliger. Denne reduktionsfaktor på en $\frac{1}{2}$ er baseret på, at det er målsætningen, at beskæftigelsen i driftsfasen for aluminiumsværket skal ske med primært intern arbejdskraft, jf. NIRAS-rapporten.

I figur 4.5.1 og 4.5.2 er vist de ekstra krav til de offentlige finanser målt ved hhv. bevillinger/lånebeløb og subsidier, der vil være en konsekvens heraf. Det fremgår af figur 4.5.1, at bevillingerne/lånebeløbene skal øges med 29 mio. kr. eller med 15 pct. pr. år til de tre boligformer i årene 2011-2015, hvor det er antaget, at der bygges 75 boliger i Maniitsoq. Subsidiebeløbene vil i samme årrække stige med 24 mio. kr. eller med 15 pct. pr. år.

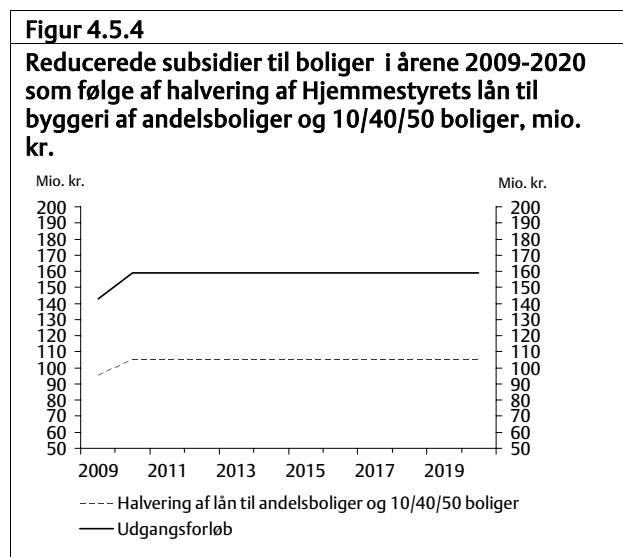
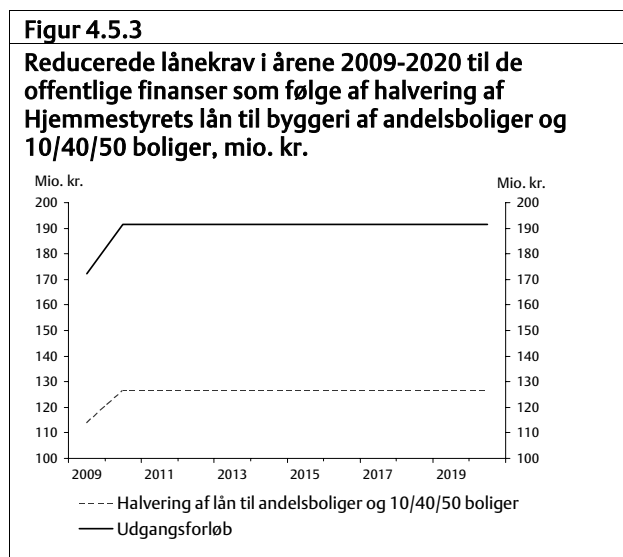

Der er naturligvis knyttet en række usikkerhedselementer til disse beregninger, idet de antagne beregningsforudsætninger ikke fuldt ud holder. Den største usikkerhed er givetvis knyttet til størrelsen af reduktionsfaktoren. Under de anførte forudsætninger med samme fordeling på boligformer samt på størrelsesgrupper i Maniitsoq som i resten af landet vil de ovenfor anførte beløbsstørrelser og procenter blive fordoblet, hvis reduktionsfaktoren er 0, ligesom de vil blive halveret, hvis reduktionsfaktoren bliver $\frac{3}{4}$.

For såvel byggeri af andelsboliger som for 10/40/50 boliger gælder, at Hjemmestyrets lån er begrænset af absolutte beløb pr. m². For andelsboliger er denne grænse 19.100 kr. pr. m², mens der for 10/40/50-byggeri er en øvre grænse på 15.500 kr. pr. m² for de første 65 m² og en grænse på 10.500 kr. pr. m² for de næste 45 m². Til boligareal over 110 m² ydes der ikke offentlige lån, hverken til andelsboliger eller til 10/40/50 byggeri.

For at illustrere, hvad fastholdelse af disse grænser betyder, såfremt – hvad der må regnes med – at byggeomkostningerne over tid stiger pr. m², er det beregnet, hvordan kravene til de offentlige finanser reduceres, såfremt lånebeløbene og dermed subsidierne til disse to boligformer realt set blev halveret.

Det fremgår af figur 4.5.3 og 4.5.4, at dette for 2010 og fremefter betyder, at det offentlige lånebehov reduceres med 65 mio. kr. eller med 34 pct., ligesom subsidierne reduceres med 54 mio. kr. eller med 34 pct.

Appendiks 1

Subsidieandelen pr. lånt kr. i tabel 4.2.6 er beregnet således:

Ydelsen, a , på et efterbetalt annuitetslån med en pålydende rente på r pct. og en løbetid på n er:

$$a = \frac{r}{1 - (1 + r)^{-n}}$$

Beregningerne er gennemført med året som periodeenhed, hvorfor r er renten p.a., og n er løbetiden i år. Såfremt diskontoen f.eks. er 3 pct. p.a., er $r = 0,06$, og n er for lånet i tabel 4.2.6 15 år.

Er markedsrenten eller diskonteringsrenten/tidspræferencefaktoren rm , bliver byrden af ydelserne a , der forfalder ultimo år 21,22,...,35:

$$A = \sum_{i=21}^{35} \frac{a}{(1 + rm)^i}$$

Det er dog valgt at henføre årsydelsen til midten af årene, idet årsydelsen vil blive fordelt over årets 12 måneder.

Derfor er byrden af ydelserne i tabel 4.2.6 beregnet ved:

$$B = \sum_{i=1}^{21} \frac{a}{(1 + rm)^{i-1/2}}$$

Subsidieandelen pr. kr. er derfor beregnet til:

$$C = 1 - B$$

Appendiks 2

Hjemmestyrets og kommunernes subsidieandel pr. lånt kr. i figur 4.3.4 er beregnet således, idet der er forudsat en tidshorizont på 40 år i disse beregninger.

Hvis der igen subsidier var, vil det gælde, at det stående lån blev tilbagebetalt efter 40 år, jf.:

$$\sum_{i=1}^{40} \frac{0,06}{(1,06)^i} + \frac{1}{(1,06)^{40}} = 1$$

Efter gældende regler er byrden af kapitalafkastet ved en tidspreferecerente på 6 pct. p.a. ved opførelsesomkostninger, kost = 15.000,16.000,...,25.000 kr. pr. m²:

$$A = \sum_{i=1}^{40} \frac{0,015 \frac{15.000}{kost}}{1,06^i}$$

Den samlede subsidiering pr. kr. er derfor $1 - A$.

Hvis Hjemmestyrets låneandel benævnes b ($0 < b \leq 1$), bliver kommunens låneandel $1-b$. Hjemmestyrets og kommunens subsidiering pr lånt kr. er derfor under de givne antagelser:

$$\text{Hjemmestyret: } B = b \cdot (1 - A)$$

$$\text{Kommunen: } C = (1 - b) \cdot (1 - A)$$

Kapitel 5. Det demografiske udgiftspres

5.1 Indledning og sammenfatning

I lighed med mange andre lande vil Grønland over de næste årtier få væsentlig flere ældre, mens antallet af erhvervsaktive ikke vil vokse i samme omfang. Befolkningsfremskrivninger viser, at antallet af ældre mindst vil blive fordoblet i løbet af de næste 25-30 år. Hvis levealderen fortsætter med at stige, vil antallet blive endnu større. Flere ældre betyder stigende udgifter til alderspensioner, ældrepleje, medicin, sundhedsydelse mv. og lægger dermed et opadgående pres på de offentlige serviceudgifter. Da den grønlandske befolkning yderligere er karakteriseret ved meget store årgange født i 1960'erne, vil det stigende udgiftspres først for alvor vise sig på mellemlangt sigt, efterhånden som disse generationer når pensionsalderen.

Over de næste 5-10 år vil befolkningsudviklingen derimod trække i retning af et vigende offentligt udgiftspres i Grønland. Det hænger blandt andet sammen med udsigten til færre skolepligtige børn, ligesom den foranstående forhøjelse af grænsen for alderspension har potentiale til at kunne aflaste de offentlige udgifter. Dette forudsætter, at effektiviseringspotentialet på skoleområdet bliver realiseret, og at forhøjelsen af aldersgrænsen ikke som tidligere medfører en ekstraordinær tilgang til førtidspension.

Beregninger viser, at den aktuelle tendens til et vigende offentligt udgiftspres de næste 5-10 år bliver afløst af en 15-20-årig periode med et klart opadgående udgiftspres. Samlet set vil befolkningsudviklingen indebære, at de offentlige serviceudgifter ved uændret serviceniveau stiger med op mod 10-12 pct. af BNP frem mod 2035 sammenlignet med i dag. Målt i forhold til disponibelt BNI svarer det til 7-9 pct. I det omfang det lykkes at forbedre sundhedstilstanden i den grønlandske befolkning, vil udgiftspreset kunne aftage noget – formentlig i størrelsesordenen 1 pct. af BNP. En forbedring af sundhedstilstanden vil således ikke ændre afgørende på udsigten til et betydeligt stigende udgiftspres, da sunde ældre også vil modtage alderspensioner mv. i længere tid.

Udfordringen for de offentlige finanser er således ganske betydelig. Hvis det fx antages, at det stigende udgiftspres frem mod 2040 fordeles jævnt på alle årene fra 2007 til 2040, ville det i gennemsnit indebære et højere niveau i de årlige offentlige udgifter på ca. 3 pct. af disponibel BNI i forhold til udgifterne i dag.

Finansieringen af dette højere udgiftsniveau kan ske gennem overskud på de offentlige finanser og en styrkelse af den offentlige nettoformue. Det største udgiftspres kommer fra stigende alderspensioner. Mulighederne for at reducere noget af dette udgiftspres gennem yderligere udbygning af arbejdsmarkedspensioner – inden for rammerne af det grønlandske aftalesystem – bør i den forbindelse undersøges nærmere. Undersøgelser i Danmark har vist, at arbejdsmarkedspensioner kun fortrænger anden opsparing i størrelsesordenen 15-20 pct. Hvis disse erfaringer kan overføres til Grønland, er der et betydeligt potentiale for fremtidig aflastning af de offentlige udgifter.

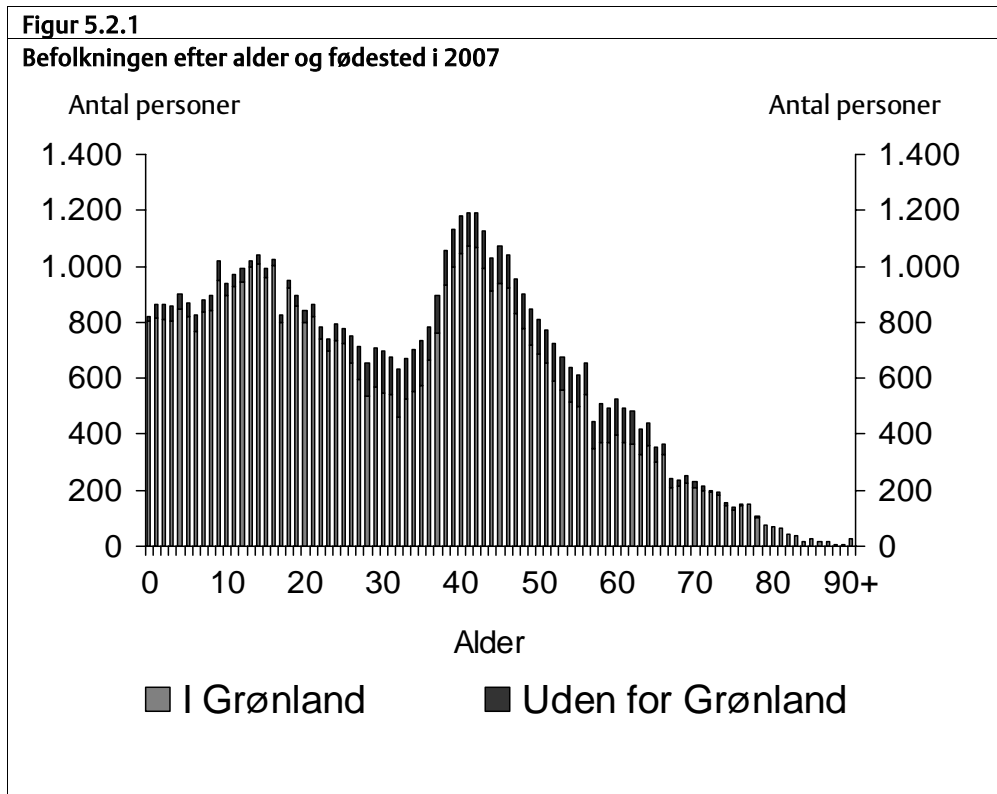
Det skal understreges, at der med beregningerne af det demografiske udgiftspres ikke er foretaget en vurdering af, om finanspolitikken i Grønland er holdbar. Der er således ikke inddraget en vurdering af udviklingen i de offentlige indtægter, eller behovet for skatte- eller udgiftstilpasninger for at sikre, at niveauet for den offentlige nettogæld er stabilt på langt sigt. Denne fremgangsmåde er valgt, fordi der netop i disse år er ekstraordinær stor usikkerhed knyttet til udviklingen i skatteindtægterne i så lang en periode, som er nødvendig i beregninger af finanspolitisk holdbarhed. Det er eksempelvis endnu uafklaret om Alcoa-aluminiumsprojektet realiseres, ligesom det er uklart, hvor mange af de meget betydelige miniprojekter, der realiseres med heraf følgende koncessionsindtægter mv. Derimod står det klart, at alderssammensætningen i den nu hjemmehørende befolkning vil ændres ganske betragteligt de kommende år med heraf følgende konsekvenser for de offentlige udgifter.

5.2 Den demografiske udvikling

Udviklingen i de offentlige udgifter er i høj grad betinget af den demografiske udvikling. Det gælder i særdeleshed ved større forskydninger i befolkningens aldersmæssige sammensætning og skal ses i sammenhæng med, at børn, unge og ældre har et relativt større træk på de offentlige serviceudgifter end den øvrige del af befolkningen. Den grønlandske befolkning er i dag kendetegnet ved store årgange, der er født i 1960'erne, og som nu er i 40'erne. Udviklingen i befolkningen vil derfor med sikkerhed indebære, at der i de kommende årtier vil blive væsentligt flere ældre end i dag, jf. figur 5.2.1.⁵⁰

---

⁵⁰ Ældre vil i denne sammenhæng sige personer over grænsen for alderspension på 63 år i perioden 2000-2008, som hæves med ét år i henholdsvis 2009 og 2010, så den fra og med 2010 er 65 år.

Kilde: Grønlands Statistik

Befolkningen er også kendetegnet ved forholdsvis mange tilflyttede personer i de erhvervsaktive aldersgrupper. Disse personer er født uden for Grønland – først og fremmest i Danmark – og det typiske mønster har hidtil været, at de er rejst ud af Grønland senest ved pensioneringen. Der er således relativt få ældre, der er født uden for Grønland. Tilflyttede personer vil altså efter alt at dømme ikke bidrage nævneværdigt til det fremtidige træk på de offentlige serviceudgifter og overførslerne. Det er der taget højde for i de følgende fremskrivninger.

For at kunne skønne over omfanget af det fremtidige demografiske udgiftspres er det nødvendigt med en befolkningsfremskrivning, der rækker mindst 30 år frem. Grønlands Statistik offentliggør tiårige befolkningsfremskrivninger, og den seneste dækker perioden til 2016.⁵¹ Der er foretaget en fremskrivning af den grønlandske befolkning frem til og med 2040 med udgangspunkt i denne tiårige befolkningsfremskrivning. Forudsætningerne ved denne – forlængede – fremskrivning fremgår af boks 5.2.1.

⁵¹ Grønlands Statistik oplyser, at en ny befolkningsprognose er under udarbejdelse og forventes offentliggjort i august/september 2008. I forhold til tidligere prognoser ændres antagelserne omkring vandring, så indvandringen fremadrettet udgør et konstant antal, mens udvandringen beregnes ud fra en aldersbetinget udvandringssandsynlighed. Desuden justeres antagelserne omkring fertilitet og dødelighed.

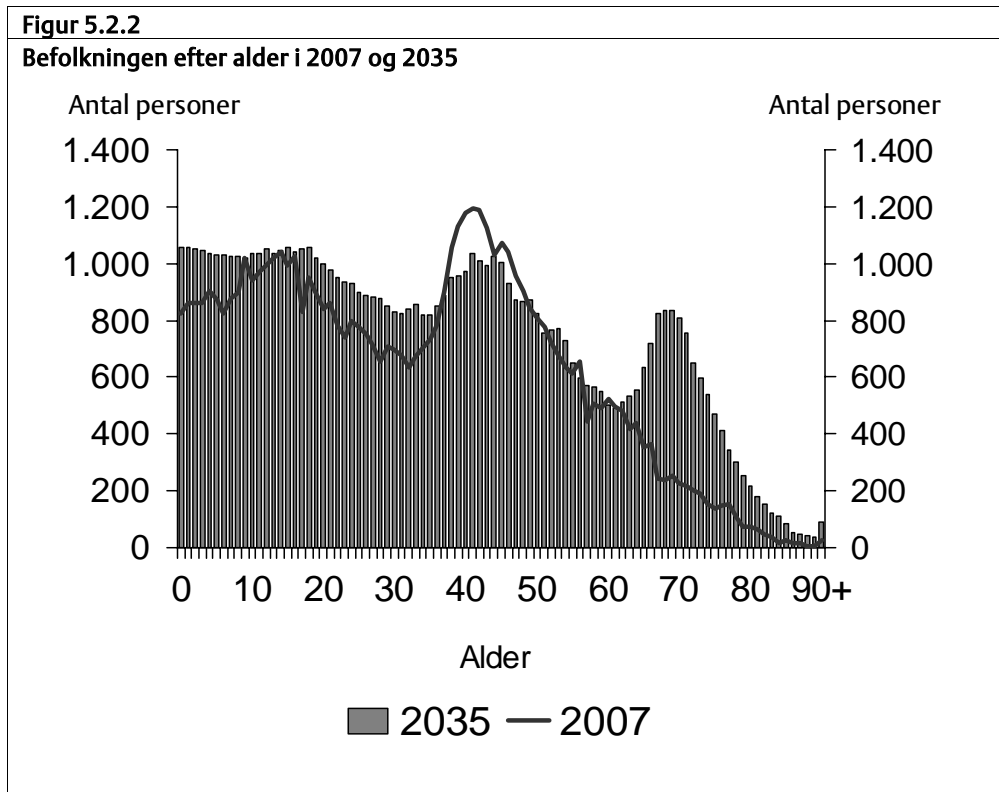
Boks 5.2.1
Forudsætninger ved befolkningsfremskrivning til 2040

- a) Grønlands Statistiks officielle tiårige befolkningsfremskrivning følges i perioden 2007-2016.
- b) Den aldersbetingede fertilitet antages at holde sig uændret i forhold til gennemsnittet for årene 2000-2004 i perioden 2017-2040.
- c) Der er foretaget to forskellige fremskrivninger ud fra nedenstående antagelser om dødeligheden:
  - i. Uændret aldersbetinget dødelighed i perioden 2017-2040 i forhold til gennemsnittet for årene 2000-2004.
  - ii. Faldende aldersbetinget dødelighed i perioden 2017-2040 til et dansk/nordisk niveau.
- d) Indvandringen antages at svare til udvandringen i perioden 2017-2040, således at nettoindvandringen/nettoudvandringen er 0 i alle aldersgrupper.
- e) For perioden 2017-2040 fremskrives kun befolkningen født i Grønland ud fra ovenstående antagelser, mens antallet af personer født uden for Grønland holdes uændret svarende til niveauet og aldersfordelingen i 2016.

Anm: Se bilag 5.1 for en nærmere gennemgang af forudsætningerne ved de to befolkningsfremskrivninger.

Befolkningsfremskrivninger beror i sidste ende på de gjorte antagelser. I denne sammenhæng er der navnlig usikkerhed knyttet til størrelsen af nettoind(ud)vandringen og udviklingen i dødeligheden. Nettoind(ud)vandringen er antaget at være nul fra og med 2017, da der ikke vurderes at være grundlag for en systematisk nettoudvandring. Med hensyn til dødeligheden er der beregnet to forløb: Ét med uændret dødelighed og ét, hvor dødeligheden falder til et dansk/nordisk niveau. Det er vurderingen, at en fremskrivning med uændret dødelighed vil undervurdere befolkningsudviklingen, da dødeligheden historisk set har været faldende i Grønland, jf. bilag 5.1. Et forløb med fald i dødeligheden til et dansk/nordisk niveau i løbet af de næste årtier vurderes til gengæld at overvurdere befolkningsudviklingen. Den forventede levealder for grønlandske mænd og kvinder er over ti år kortere end i de nordiske lande under ét, og det er næppe realistisk, at dette efterslæb kan indhentes på en generation. De to fremskrivninger kan således betragtes som en nedre og en øvre grænse for den mulige udvikling i den grønlandske befolkning.

Befolkningsfremskrivningerne viser overordnet set, at befolkningen vil være voksende i perioden frem mod 2040. Den største befolkningsforskydning vil ske i antallet af ældre, der mindst vil blive fordoblet frem mod 2035 under antagelse om uændret dødelighed, og vil stige knap 2½ gang, hvis dødeligheden fortsætter med at falde til et dansk/nordisk niveau gennem perioden. Figur 5.2.2 viser befolkningen fordelt efter alder i 2035, hvor omkring antallet af ældre topes i de to fremskrivninger. Den viste befolkningsfremskrivning er under antagelse om faldende dødelighed, jf. boks. 5.2.1.

Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger

Den demografiske udvikling vil dog i de kommende ti år være relativt stabil, jf. tabel 5.2.1. For det første stiger antallet af ældre kun begrænset, da de store årgange endnu ikke har nået pensionsalderen, og da grænsen for alderspension hæves. For det andet falder antallet af børn og unge. Således vil der samlet set være tale om et fald i forsørgerbrøken, der angiver forholdet mellem personer uden for og personer i den potentielle arbejdsstyrke⁵².

Den relativt stabile befolkningsudvikling de kommende ti år ændrer dog ikke på, at der fremadrettet vil ske væsentlige forskydninger i befolkningens aldersmæssige sammensætning. Dette vil indebære en kraftig stigning i forsørgerbrøken på op mod 25-30 pct. frem mod 2035 sammenlignet med i dag, jf. tabel 5.2.1, der viser befolkningsudviklingen for udvalgte år i de to fremskrivninger.

⁵² Den potentielle arbejdsstyrke udgør befolkningen fra og med 15 år og op til alderspensionsgrænsen. Alderspensionsgrænsen er 63 år i perioden 2000-2008 og hæves med ét år i henholdsvis 2009 og 2010, således at den fra og med 2010 er 65 år.

Tabel 5.2.1

Befolkningsudviklingen til 2040, udvalgte år

	Niveau	Indeks							
		2006	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040
Forløb med uændret dødelighed	2006	2006	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040
- Ældre	4.175	100	96	113	129	154	188	204	181
- Børn og unge	13.926	100	95	96	103	109	111	111	113
- Potentiel arbejdsstyrke	38.674	100	105	106	106	106	105	106	111
- Forsørgerbrøk	0,47	100	91	94	103	113	123	124	116
Forløb med faldende dødelighed	2006	2006	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040
- Ældre	4.175	100	96	114	132	162	208	242	238
- Børn og unge	13.926	100	95	96	103	109	112	112	115
- Potentiel arbejdsstyrke	38.674	100	105	106	107	107	106	109	115
- Forsørgerbrøk	0,47	100	91	94	103	114	126	131	125

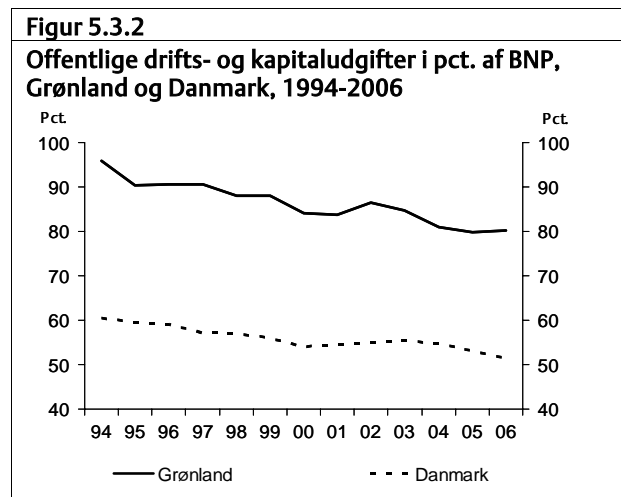
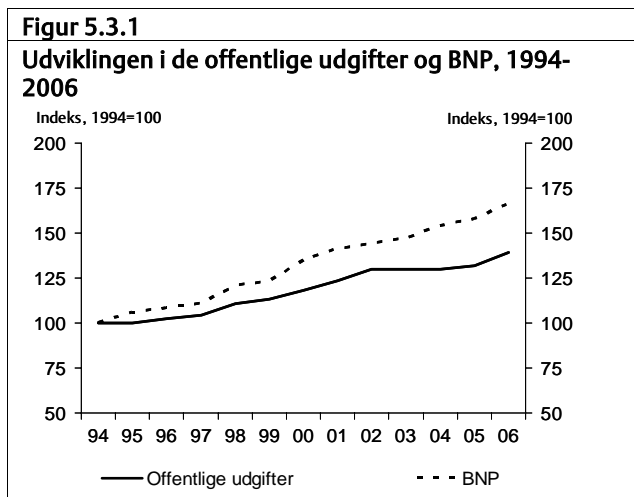
Anm.: Forsørgerbrøken angiver forholdet mellem personer uden for og i den potentielle arbejdsstyrke. Børn og unge er befolkningen mellem 0 og 14 år, mens ældre er antallet af personer over alderspensionsgrænsen. Alderspensionsgrænsen er 63 år i perioden 2000-2008 og hæves med ét år i henholdsvis 2009 og 2010, således at den fra og med 2010 er 65 år.

Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger

5.3 De offentlige udgifter

Grønlands Statistik offentliggjorde i forbindelse med årsskiftet 2007/2008 en revideret statistik over de offentlige finanser for perioden 1994-2006. I løbet af denne periode er de samlede drifts- og kapitaludgifter inden for offentlig forvaltning og service vokset fra 6,1 til 8,5 mia. kr. i løbende priser svarende til en årlig vækst på 2,8 pct.⁵³ Samtidig er BNP – opgjort i løbende priser – vokset med 4,3 pct. om året, således at de offentlige udgifter har udgjort en faldende andel af BNP over perioden 1994-2006, jf. figur 5.3.1.

⁵³ De offentlige udgifter opgøres i denne sammenhæng ekskl. fradraget for salg af varer og tjenester, idet salg af varer og tjenester kan – og her – betragtes som en indtægt på samme måde som skatter og afgifter. De offentlige udgifter udgjorde henholdsvis 5,7 og 7,9 mia. kr. i 1994 og 2006 inkl. salg af varer og tjenester.

Anm.: Løbende priser. Ekskl. salg af varer og tjenester.
 Kilde: Grønlands Statistik, Danmarks Statistik og egne beregninger

At de offentlige udgifter har udgjort en faldende andel af BNP over perioden skal ses i forhold til, at der er tale om et meget højt niveau, hvor de offentlige udgifter har ligget mellem 95 og 80 pct. af BNP. Til sammenligning har de samlede drifts- og kapitaludgifter inden for offentlig forvaltning og service i Danmark udgjort mellem 60 og 50 pct. af BNP i samme periode, jf. figur 5.3.2 – og det danske udgiftsniveau ligger i den høje ende blandt OECD-landene.

Den reviderede statistik over de offentlige finanser giver mulighed for at foretage en mere detaljeret opdeling af de offentlige udgifter efter funktion end tidligere.⁵⁴ Fx fordeles de store udgiftsposter inden for sundhedsvæsen og social beskyttelse – der omfatter en række af de grundlæggende velfærdsydelser – i den reviderede statistik på ti forskellige kategorier mod tidligere tre. Denne detaljerede opdeling gør det ligeledes muligt at skelne mellem *individuelle* offentlige udgifter og *kollektive* offentlige udgifter, hvilket har været anvendt ved beregningen af det demografiske udgiftspres. De individuelle offentlige udgifter dækker udgifter, der direkte eller indirekte kan henføres til enkeltpersoner, mens de kollektive offentlige udgifter vedrører udgifter, der ikke lader sig henføre til enkeltpersoner.

De individuelle offentlige udgifter udgør omkring 45 pct. af det grønlandske BNP, mens de kollektive offentlige udgifter tegner sig for omkring 35 pct. af BNP. De individuelle udgifter dækker primært over udgifterne til sundhedsvæsen, undervisning og social beskyttelse. De kollektive offentlige udgifter omfatter først og fremmest offentlig administration, forsvar, offentlig orden og sikkerhed, økonomiske

⁵⁴ Revisionen har blandt andet omfattet indarbejdelsen af den internationale standard COFOG (Classification of Functions of Government).

anligger, miljøbeskyttelse samt boliger og offentlige faciliteter⁵⁵. Samtidig kan udgifterne opdeles på offentligt forbrug (konsum), overførsler (transfereringer) og kapitaludgifter, først og fremmest investeringer. Af tabel 5.3.1 fremgår en sådan opdeling af de offentlige udgifter i 2006.⁵⁶

Tabel 5.3.1			
Samlede offentlige drifts- og kapitaludgifter fordelt på individuelle og kollektive udgifter i 2006. Mio. kr.			
	Individuelle udgifter	Kollektive udgifter	I alt
Konsum	3.149,1	2.418,6	5.567,6
Transfereringer	1.108,6	656,1	1.764,8
- husholdningerne	1.050,0	1,5	1.051,5
- øvrige overførsler	58,6	654,7	713,3
Kapitaludgifter	226,4	357,5	583,9
- investeringer	-	-	-368,4
- øvrig kapitalakkumulation	-	-	-29,1
- øvrige kapitaludgifter	-	-	-186,4
I alt	4.484,1	3.432,2	7.916,3

Anm.: Det offentlige forbrug (konsum) er i denne tabel opgjort inkl. salg af varer og tjenester.
Kilde: Grønlands Statistik

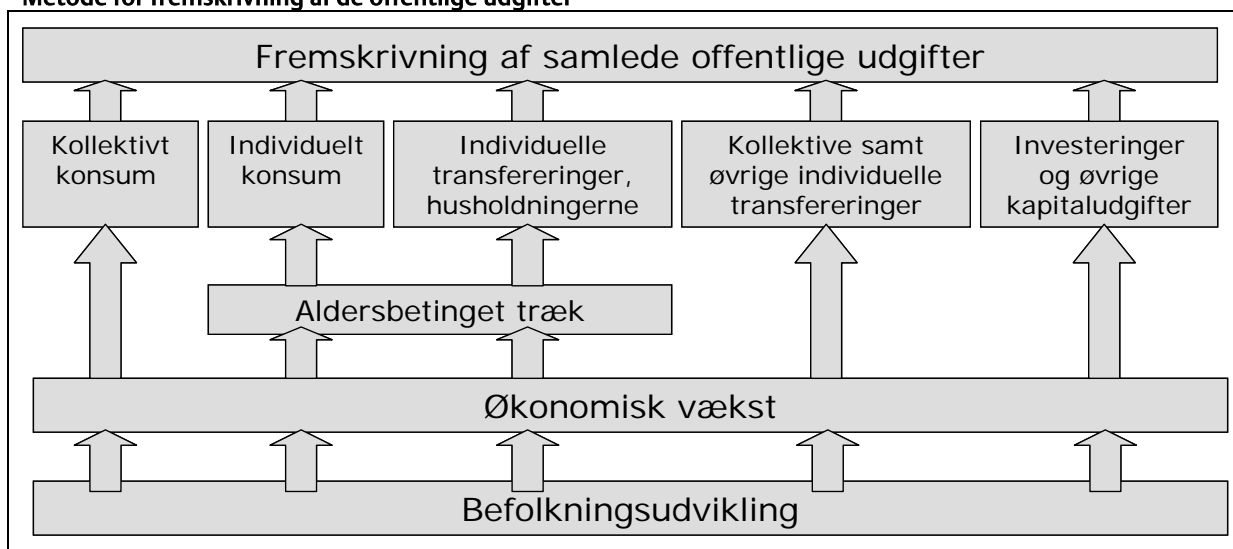
5.4 Metode ved fremskrivning af de offentlige udgifter

I en langsigtet fremskrivning af de offentlige udgifter må der tages udgangspunkt i ændringer i befolkningssammensætningen såvel som i den fremtidige økonomiske vækst. De individuelle offentlige udgifter vil i høj grad være bestemt af den demografiske udvikling. Flere ældre betyder fx større pensionsudbetalinger og et større træk på ældrepleje og sundhedsydelse. De kollektive offentlige udgifter vil i større udstrækning følge den almindelige økonomiske vækst, jf. figur 5.4.1

⁵⁵ Med undtagelse af det kommunale brandvæsen varetages forsvar samt offentlig orden og sikkerhed af den statslige sektor i Grønland. Den statslige sektor varetager også opgaver inden for offentlig administration, økonomiske anligger samt miljøbeskyttelse. Disse udgifter indgår i det følgende lige så vel som udgifterne inden for den hjemmestyrede og kommunale sektor.

⁵⁶ Se bilag 5.2 for en nærmere gennemgang af de offentlige udgifters udvikling og sammensætning.

Figur 5.4.1
Metode for fremskrivning af de offentlige udgifter

Der er lagt til grund for beregningerne, at det aldersbetingede træk på det individuelle offentlige konsum i Grønland kan approksimeres ud fra danske tal, da sådanne tal ikke foreligger tilgængelige for Grønland. Fx antages det gennemsnitlige offentlige konsum på folkeskoleområdet for en 14-årig grønlandsk folkeskoleelev at være det samme som for 14-årig dansk folkeskoleelev. Det aldersbetingede træk bliver efterfølgende niveauekorrigeret, så de samlede udgifter til folkeskolen i Grønland svarer til det faktiske niveau. Sådanne meget detaljerede beregninger er så vidt muligt foretaget på alle områder med hensyn til det individuelle offentlige konsum. I bilag 5.3 er der en nærmere gennemgang af antagelserne og det statistiske grundlag for fremskrivningen af de offentlige udgifter, herunder opgørelsen af det aldersbetingede træk, samt en fuldstændig oversigt over den anvendte fremskrivningsmetode ved de forskellige udgiftsposter, jf. boks 5.4.1.

Boks 5.4.1

Antagelser om udviklingen i de offentlige udgifter

- a) Det individuelle konsum antages at følge befolkningsudviklingen, det aldersbetingede træk og den økonomiske vækst. Det samme gælder de individuelle transferinger til husholdningerne.
- b) Det kollektive offentlige konsum antages at følge udviklingen i den samlede befolkning og den økonomiske vækst. Det samme gælder de kollektive transferinger og øvrige individuelle transferinger.
- c) Kapitaludgifterne antages at udgøre en konstant andel af BNP.
- d) Den økonomiske vækst udgøres af realvæksten pr. person i den potentielle arbejdsstyrke og inflationen. Realvæksten pr. person i den potentielle arbejdsstyrke antages at være på 1 pct. om året i overensstemmelse med den historiske udvikling, mens inflationen i Grønland antages at svare til den forventede danske prisudvikling, jf. "Mod nye mål – Danmark 2015".
- e) Der er lagt til grund, at de sociale overførsler vokser med den nominelle BNP-vækst, så der ikke sker en real udhuling af købekraften hos modtagerne af indkomstoverførsler.

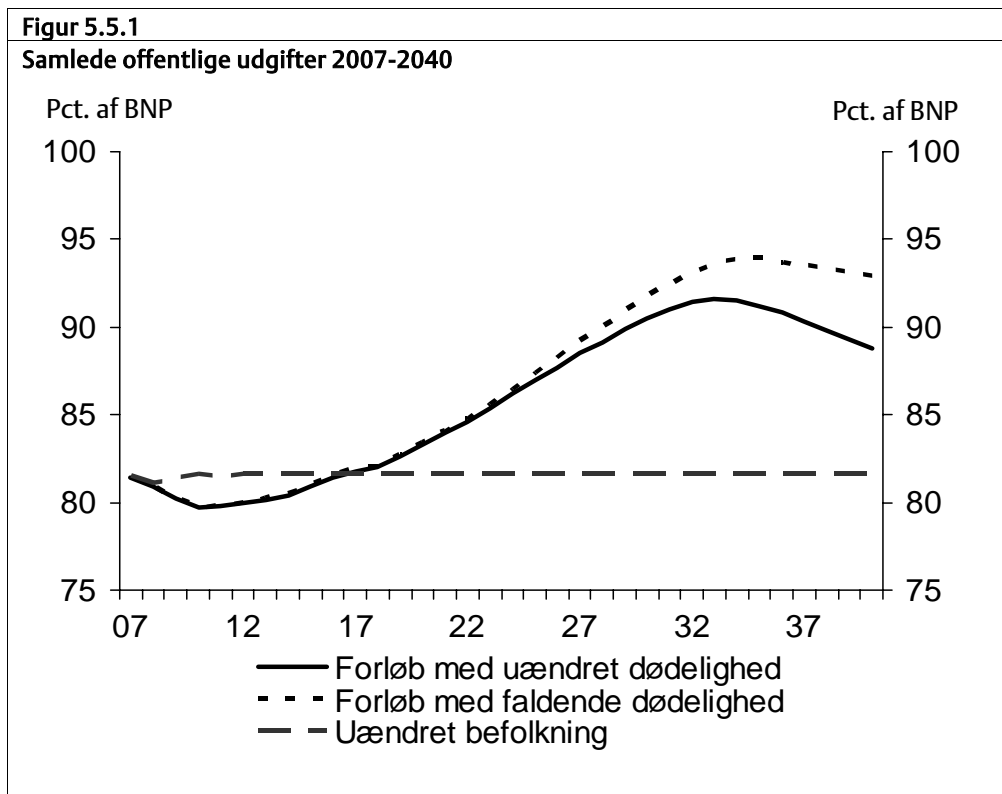
5.5 Fremskrivning af de offentlige udgifter

På grundlag af befolkningsfremskrivningerne og den metode, der er gennemgået i afsnit 5.4, er der foretaget en række fremskrivninger af udgifterne inden for offentlig forvaltning og service frem til og med 2040. Fremskrivningerne er grundlæggende lagt an på, at der ikke ændres væsentligt ved indretningen af den offentlige udgiftspolitik. Der er dog i et vist omfang taget højde for de merudgifter, som den ekstra uddannelsesindsats fremadrettet vil give anledning til. Således inkluderer de følgende beregninger øgede udgifter til uddannelsesstøtte som følge af et større antal årselever på de støtteberettigede uddannelser.⁵⁷

Figur 5.5.1 viser udviklingen i de samlede offentlige udgifter i de to forløb, hvor dødeligheden henholdsvis holdes uændret og falder gradvist frem mod 2040.

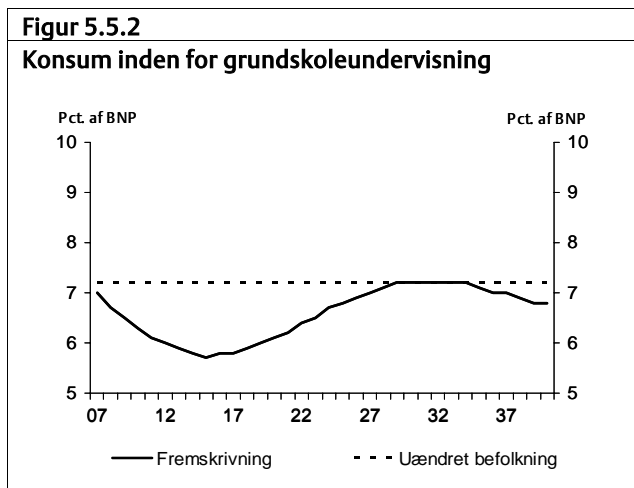
⁵⁷ Det fremtidige antal af årselever er fastsat i overensstemmelse med finansloven for 2008, herunder budgetoverslagene for perioden 2009-2011. Fra og med 2012 udgør antallet af årselever en konstant andel af de 17-34-årige i fremskrivningerne.

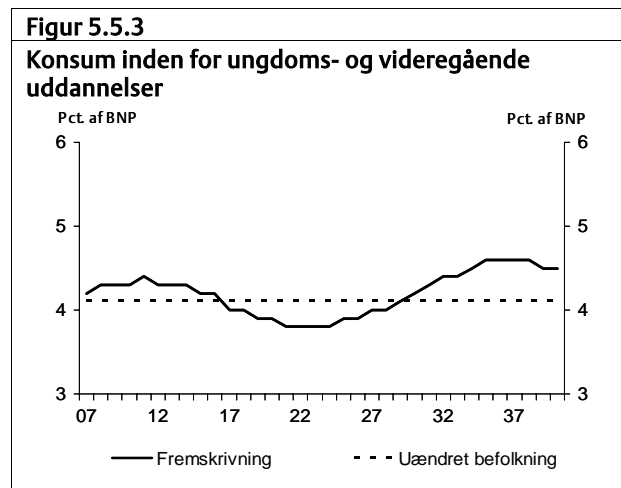
Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger

Den demografiske udvikling trækker på kort sigt i retning af et mindsket udgiftspres. Det skyldes primært et faldende antal skolepligtige børn, hvilket – isoleret set – trækker i retning af færre udgifter til især grundskoleundervisning. Samtidig ligger udgifterne til ungdoms- og videregående uddannelser relativt stabilt over fremskrivningsperioden, jf. figur 5.5.2 og figur 5.5.3.

Hertil kommer, at alderspensionsgrænsen bliver forhøjet i de kommende år, hvilket også vil forbedre de offentlige finanser, forudsat at antallet af personer på førtidspension ikke stiger tilsvarende. Erfaringerne fra forhøjelsen af alderspensionsgrænsen fra 60 til 63 år i 2000 kunne imidlertid tale for, at forhøjelsen af alderspensionsgrænsen kun i mindre omfang vil begrænse presset på de offentlige finanser på kort sigt. Hvis dette også vil gøre sig gældende i de kommende år, vil udgiftspreset blive undervurderet i ovenstående beregninger.

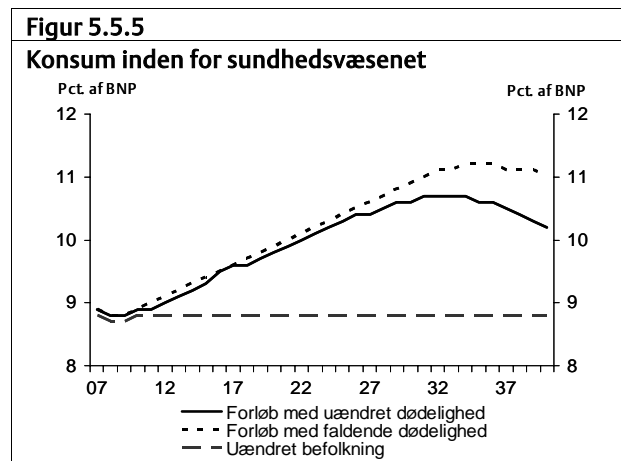
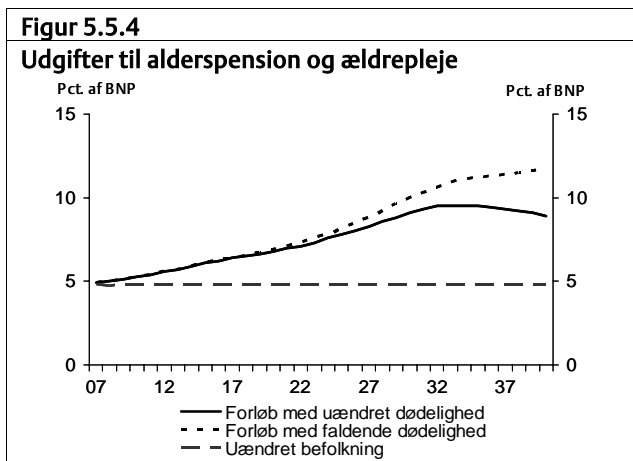
Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger

Den aktuelle tendens til et mindsket udgiftspres synes således at fortsætte i en kortere årrække endnu, men afløses derefter af en 15-20-årig periode med et klart opadgående pres på de offentlige udgifter, hvilket først og fremmest skyldes den kraftige stigning i antallet af ældre. Samlet set vil den demografiske udvikling indebære, at de offentlige udgifter stiger fra at udgøre omkring 80 pct. af BNP i dag til at udgøre mellem 90 og 95 pct. frem mod 2035, hvor antallet af ældre topper i befolkningsfremskrivningerne. Hvis dødeligheden forbliver uændret, vil der være omtrent det dobbelte antal ældre i 2035 sammenlignet med i dag, mens antallet af ældre vil være knap 2½ gange så stort som i dag, hvis dødeligheden gradvist falder til et dansk/nordisk niveau frem mod 2040.

Et stigende antal ældre vil øge de offentlige udgifter inden for ældrepleje⁵⁸ som følge af øgede udgifter til hjemmehjælp og drift af alderdomshjem mv., ligesom overførslerne til alderspension vil blive øget, jf. figur 5.5.4 Hertil kommer, at det offentlige konsum inden for sundhedsvæsenet vil stige, da ældre har et større aldersbetinget træk på lægehjælp, medicin og hospitalstjenester end den øvrige del af befolkningen, jf. figur 5.5.5.

⁵⁸ Ældrepleje svarer i denne sammenhæng til konsumet under posten ”alderdom” i statistikken over de offentlige finanser. ”Alderdom” omfatter blandt andet hjælpemidler til ældre, hjemmehjælp samt drift af alderdomshjem mv.

Anm.: Konsum inden for ældrepleje dækker hjemmehjælp, drift af alderdomshjem, hjælpemidler til ældre mv.
Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger

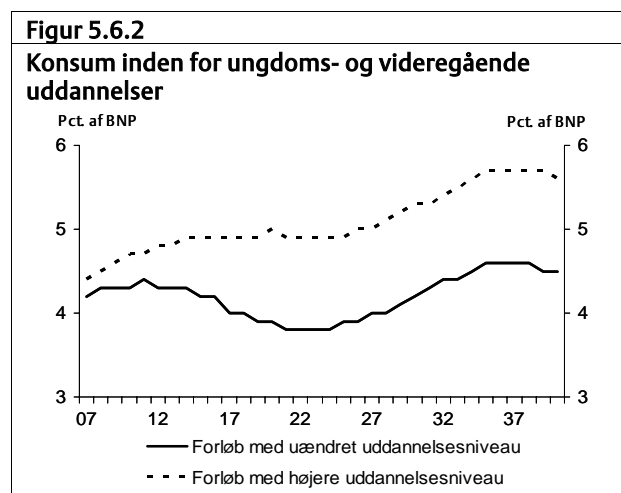
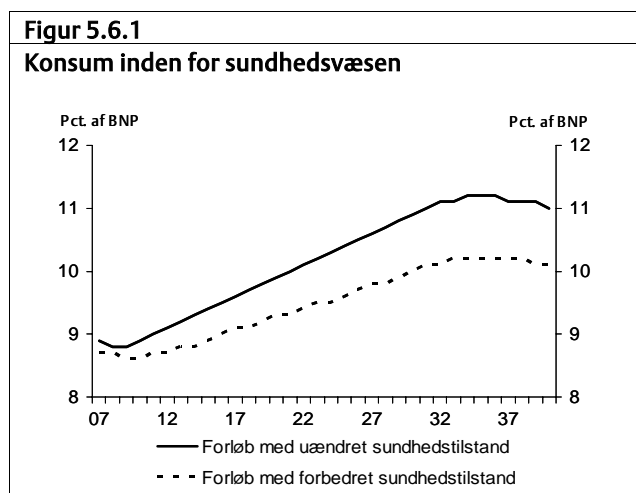
Det fremtidige offentlige konsum inden for sundhedsvæsenet vil dog være følsomt over for udviklingen i sundhedstilstanden blandt de ældre. Det kan således ikke afvises, at de gennemsnitlige sundhedsudgifter pr. ældre – realt – vil være faldende i fremskrivningsperioden i det omfang, sundhedstilstanden blandt ældre gradvist bliver forbedret ("healthy ageing"). Fx taler tendensen til faldende dødelighed for en løbende forbedring af sundhedstilstanden i den grønlandske befolkning. Til gengæld kan der peges på, at udviklingen af nye – og dyre – behandlingsformer isoleret set vil trække i retning af stigende sundhedsudgifter. Det er i beregningerne i figur 5.5.5 lagt til grund, at sundhedstilstanden i befolkningen er uændret i fremskrivningsperioden. Dette er med til at øge presset på sundhedsudgifterne sammenlignet med en situation, hvor sundhedstilstanden forbedres i takt med, at dødeligheden falder, jf. afsnit 5.6. På samme måde som sundhedsudgifterne vil de fremtidige udgifter til ældrepleje være følsomme over for udviklingen i de ældres sundhedstilstand.

5.6 Sundhedstilstand og uddannelsesniveau

Udviklingen i de offentlige finanser er på længere sigt følsom over for ændringer i befolkningssammensætningen, levetid, sundhedstilstand, uddannelsesniveautet mv. I fremstillingen er der taget højde for usikkerheden knyttet til dødeligheden i Grønland, og det demografiske udgiftspres er både anført i et forløb med faldende dødelighed og et forløb med uændret dødelighed.

Som nævnt må faldende dødelighed – og stigende levealder – i et vist omfang antages at være forbundet med en forbedret sundhedstilstand i den grønlandske befolkning. Således er der foretaget en beregning af det fremtidige udgiftspres på sundhedsområdet, hvor det er lagt til grund, at det aldersbetingede træk

på sundhedsydelse i Grønland gradvist tilpasser sig det danske niveau frem mod 2040, jf. figur 5.6.1. Dette svarer til, at såvel levealderen som sundhedstilstanden gradvist vil nærme sig et dansk/nordisk niveau frem mod 2040. Antagelsen om en løbende forbedring af sundhedstilstanden vil isoleret set reducere de offentlige udgifter i størrelsesordenen 1 pct. af BNP, når det demografiske udgiftspres topper omkring 2035. Det dækker over lavere udgifter til såvel lægehjælp, medicin som hospitalstjenester mv.

Anm.: Konsumet inden for sundhedsvæsen er fremskrevet ud fra forløbet med faldende dødelighed, mens konsumet inden for ungdoms- og videregående uddannelser er fremskrevet ud fra forløbet med uændret dødelighed.

Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger

På samme måde kan der peges på, at et højere uddannelsesniveau isoleret set vil betyde øgede udgifter inden for ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. Hvis det fx forudsættes, at det aldersbetingede træk på serviceudgifterne inden for ungdoms- og videregående uddannelser i Grønland nærmer sig det danske niveau i dag – i løbet af perioden 2007-2020 – vil det alt andet lige indebære en forøgelse af de offentlige udgifter svarende til omkring 1 pct. af BNP fra og med 2020, jf. figur 5.6.2. Dertil skal lægges større udgifter til overførsler i form af uddannelsesstøtte. Disse beregninger kan blandt andet ses i sammenhæng med landsstyrets målsætning om et stigende uddannelsesniveau, hvorefter 2/3 af en ungdomsårgang skal have en kompetencegivende uddannelse i 2020.⁵⁹

⁵⁹Jf. Landsstyrets økonomisk-politiske beretning i 2006 s. 9.

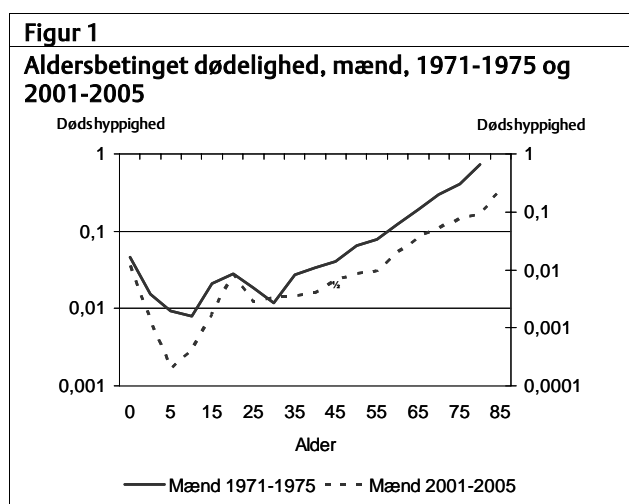
Bilag 5.1 Befolkningsfremskrivning

Forudsætningerne omkring fertilitet og dødelighed i forløbet med uændret dødelighed svarer til de antagelser, Grønlands Statistik har lagt til grund i den officielle tiårige befolkningsfremskrivning, hvor den aldersbetingede fertilitet og dødelighed er opgjort særskilt for personer født i Grønland og personer født uden for Grønland.

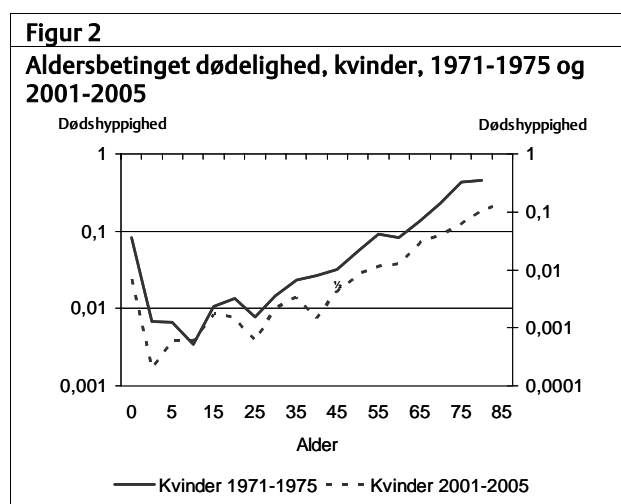
Antagelsen om, at indvandringen svarer til udvandringen i perioden 2017-2040 – det vil sige, at nettoindvandringen/nettoudvandringen er 0 i alle aldersgrupper – er i overensstemmelse med, at det erfaringsmæssigt er meget vanskeligt at forudsige det fremtidige vandringsomfang for en lille befolkning som den grønlandske.

Ved i perioden 2017-2040 udelukkende at fremskrive befolkningen født i Grønland – og holde befolkningen uden for Grønland konstant – tages der i fremskrivningen højde for, at den tilkaldte danske arbejdskraft i vid udstrækning rejser tilbage til Danmark frem mod og efter pensionsalderen.

Hvad angår antagelserne om dødelighed viser figur 1 og 2 udviklingen over en 30-årig periode for henholdsvis mænd og kvinder.

Anm.: Logaritmisk skala
Kilde: Grønlands Statistik

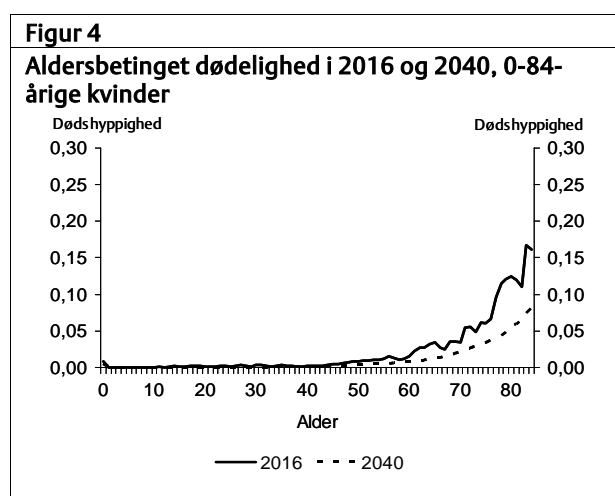
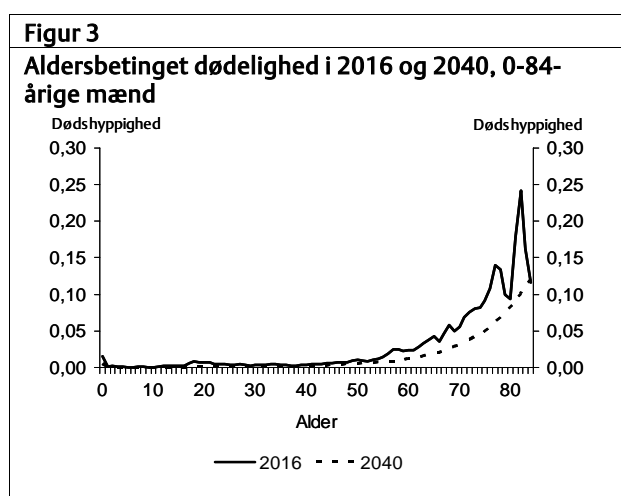

I forløbet med faldende dødelighed følges Grønlands Statistiks officielle befolkningsfremskrivning frem til og med 2016, men fra 2017 til 2040 ændrer dødeligheden sig årligt for hver aldersgruppe (1-

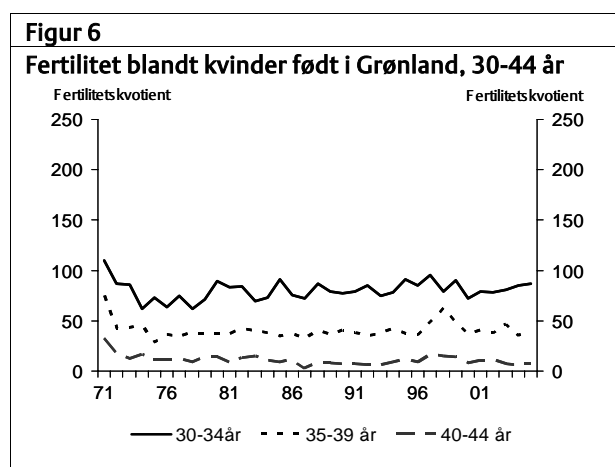
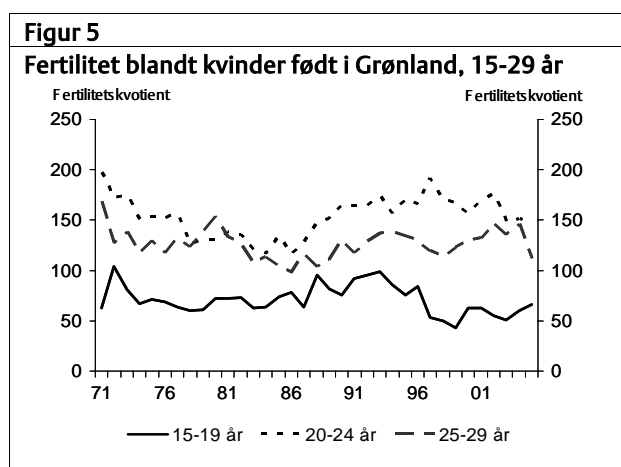
årige) således, at den aldersbetingede dødelighed i Grønland i 2040 svarer til den aldersbetingede dødelighed i Danmark i 2001-2005.

Den årlige ændring svarer til forskellen i dødelighed mellem 2016 og 2040 delt med 24 (=2040-2016). Der er med andre ord interpoleret mellem det første og det sidste år i den pågældende fremskrivningsperiode. De øvrige forudsætninger svarer til forløbet med uændret dødelighed. Nedenstående figurer viser forskellen i den aldersbetingede dødelighed i det alternative forløb i 2016 og 2040 for henholdsvis mænd og kvinder (0-84-årige).

Kilde: Grønlands Statistik og Danmarks Statistik.

Med hensyn til antagelsen om, at den aldersbetingede fertilitet holder sig uændret i perioden 2017-2040, synes denne rimeligt plausibel i lyset af, at den aldersbetingede fertilitet har ligget relativt stabilt gennem de seneste årtier, jf. figur 5 og 6.

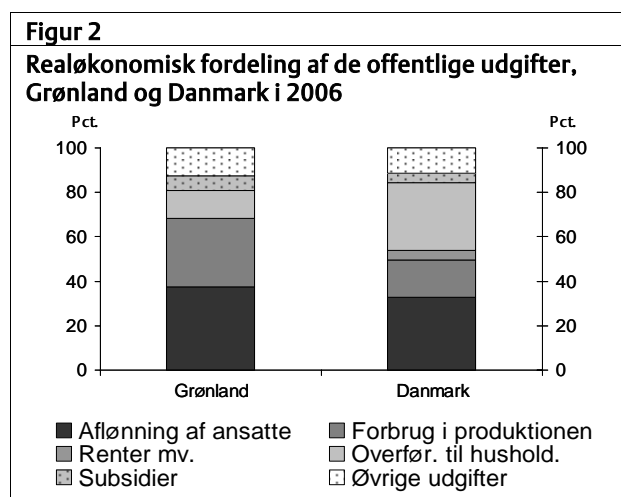
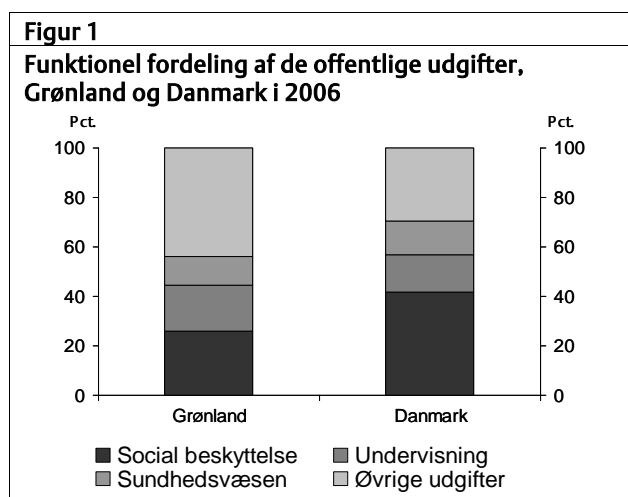

Kilde: Grønlands Statistik

Bilag 5.2 Offentlige udgifter i Grønland

I det følgende sammenlignes de offentlige udgifters sammensætning i Grønland og Danmark. Samtidig gøres der nærmere rede for udviklingen i de kollektive offentlige udgifter i perioden 1994-2006.

Figur 1 viser en funktional fordeling af de samlede drifts- og kapitaludgifter inden for offentlig forvaltning og service i 2006. Som det fremgår, udgjorde social beskyttelse omkring ¼ af udgifterne i Grønland. Social beskyttelse dækker først og fremmest udgifter vedrørende familie og børn, sygdom og invaliditet samt alderdom. Sammenlagt udgjorde posterne sundhedsvæsen, undervisning og social beskyttelse omkring 55 pct. af de offentlige udgifter. Til sammenligning udgjorde disse tre poster omkring 70 pct. af de offentlige udgifter i Danmark samme år, hvor social beskyttelse i sig selv tegnede sig for 40 pct.

Anm.: Løbende priser. Ekskl. salg af varer og tjenester.

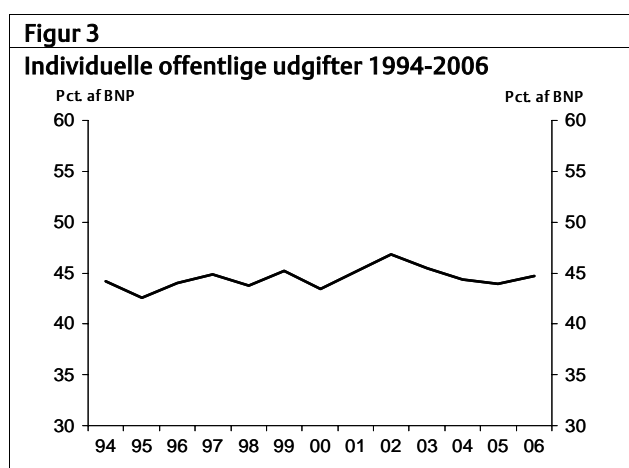
Kilde: Grønlands Statistik, Danmarks Statistik og egne beregninger

At social beskyttelse udgør en større andel af de offentlige udgifter i Danmark end i Grønland skal blandt andet ses i sammenhæng med forskelle i overførselssystemerne, hvor det danske system i højere grad end det grønlandske er lagt an på universelle frem for residuale principper. Således er de grønlandske overførsler i vid udstrækning forbundet med trangs- og behovsvurdering samt afhængige af indkomst og formue. Dette fremgår også af figur 2, der viser en realøkonomisk fordeling af de offentlige udgifter. Både i Grønland og Danmark var den største post aflønning af ansatte, idet den tegnede sig for henholdsvis 37,6 pct. og 33,0 pct. af udgifterne. Til gengæld var den næststørste post i Danmark løbende overførsler til husholdningerne, der udgjorde 30,2 pct. af udgifterne, mens den næststørste post i Grønland var forbrug i produktionen, der udgjorde 30,6 pct. af udgifterne. Det

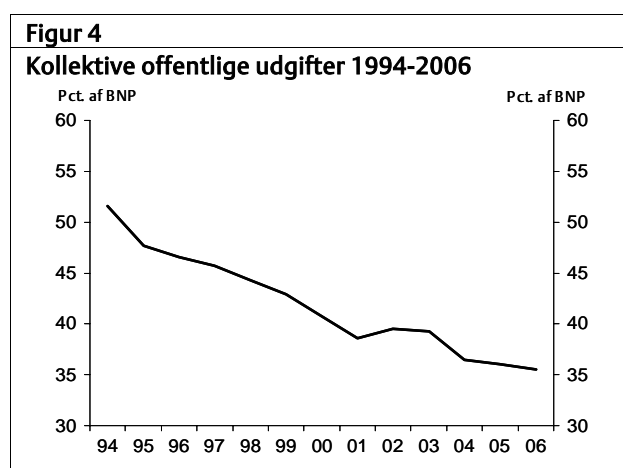
højere forbrug i produktionen i Grønland gør sig især gældende i forhold til de grundlæggende velfærdsydelser inden for social beskyttelse, undervisning og sundhedsvæsen. Dette kan der være en række årsager til.

For det første kan der være statistiske årsager, idet køb af tjenesteydelser bliver opgjort som forbrug i produktionen på samme måde som køb af varer. Hvis den offentlige sektor i Grønland i højere grad end i Danmark køber tjenesteydelser eksternt frem for – internt – at aflønne ansatte, vil det give anledning til forskelle statistisk set, selvom der grundlæggende er tale om at stille den samme service til rådighed. For det andet kan forskelle i pris- og lønniveauet mellem Grønland og Danmark have betydning for den realøkonomiske fordeling af de offentlige udgifter på aflønning af ansatte og forbrug i produktionen. Endelig kan befolkningens geografiske spredning gøre det vanskeligt at udnytte potentielle stordriftsfordele i den offentlige produktion i Grønland, hvilket kan bidrage til, at forbruget i produktionen bliver relativt højere end i Danmark.

Figur 3 og 4 viser udviklingen i de individuelle og kollektive offentlige udgifter i perioden 1994-2006. Det fremgår, at de individuelle udgifter har udgjort en relativt stabil andel af BNP, mens de kollektive udgifters andel er faldet fra omkring 50 til 35 pct. af BNP. At de offentlige drifts- og kapitaludgifters samlet set har været faldende målt i forhold til BNP skyldes således udviklingen i de kollektive udgifter siden midten af 1990'erne.

Anm.: Løbende priser. Ekskl. salg af varer og tjenester.
Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger

Med hensyn til udviklingen i de kollektive offentlige udgifter viser en gennemgang af de forskellige udgiftsposter, at det relative fald i udgifterne i perioden 1994-2006 i høj grad skyldes udviklingen inden for regulering, kontrol og støtte af erhvervslivet samt drift, anlæg og vedligeholdelse på

transportområdet. Disse udgiftsposter tegner sig for op mod halvdelen af faldet i de kollektive udgifters andel af BNP. Samtidig tegner udgiftsposterne generelle offentlige tjenester og forsvar sig hver for mellem 15 og 20 pct. af faldet. Endelig kan knap 10 pct. af faldet henføres til faldende udgifter – målt i forhold til BNP – inden for boligbyggeri samt by- og egnsudvikling mv.

Bilag 5.3 Fremskrivning af de offentlige udgifter

I det følgende gives en gennemgang af de antagelser, der er lagt til grund ved fremskrivningen af de offentlige udgifter, samt af det statistiske grundlag for opgørelsen af det aldersbetingede træk på det individuelle offentlige konsum og de individuelle transfereringer til husholdningerne.

Desuden gives en fuldstændig oversigt over fremskrivningen af de forskellige udgiftsposter under det offentlige konsum og de individuelle transfereringer til husholdningerne.

Antagelser

De antagelser, der er lagt til grund ved fremskrivningen af de offentlige udgifter, er grundlæggende i overensstemmelse med den metodiske fremgangsmåde, der anvendes af fx Finansministeriet ved langsigtede fremskrivninger i en dansk sammenhæng, jf. ”Mod nye mål – Danmark 2015”.

Hvad angår de kollektive udgifter er det dog ikke entydigt, hvordan disse skal fremskrives, da der findes to forskellige metoder, der kan overvejes. Dels kan de kollektive udgifter fremskrives med udviklingen i den samlede befolkning og den økonomiske vækst. Dels kan de kollektive udgifter fremskrives med arbejdsstyrken og den økonomiske vækst.

Fx synes det rimeligt at fremskrive udgifterne til offentlig administration, herunder skatteforvaltningen, i henhold til arbejdsstyrkens størrelse, mens udgifterne til fx brandvæsen antageligt vil følge befolkningens samlede størrelse.

Da det er forbundet med vanskeligheder at opgøre den effektive arbejdsstyrke i Grønland – i modsætning til den potentielle – synes det i denne sammenhæng dog rimeligt at lægge til grund, at de kollektive offentlige udgifter følger befolkningsudviklingen. Alternativt kunne det også antages, at de kollektive udgifter fremskrives som en konstant andel af BNP.

Med hensyn til kapitaludgifterne kunne det også lægges til grund, at investeringerne blev fremskrevet på en måde, hvor de fremadrettet sikrede, at udviklingen i det offentlige kapitalapparat fulgte udviklingen i den offentlige produktion, fx ved at holde forholdet mellem kapitalapparat og produktion konstant. At

investeringerne udgør en konstant andel af BNP er dog i overensstemmelse med den metode, der bl.a. anvendes af Finansministeriet.

Endelig kan det fremhæves, at antagelsen om, at de individuelle transfereringer til husholdningerne følger realvæksten pr. person i den potentielle arbejdsstyrke samt inflationen, svarer til en mekanisme, der sikrer, at den del af befolkningen, som står uden for arbejdsmarkedet – fx pensionister – også får gavn af den økonomiske fremgang i samfundet. Dette svarer principielt til mekanismen i den danske satsreguleringsordning. Med undtagelse af alderspension er der ikke fastsat regler i de grønlandske love og landstingsforordninger omkring regulering af overførslerne til husholdningerne (alderspensionen reguleres i overensstemmelse med udviklingen i Grønlands Statistiks forbrugerprisindeks). Men i så lange fremskrivninger som denne synes det ikke rimeligt at lægge til grund, at der ikke skulle ske en parallel udvikling for befolkningen i og uden for arbejdsstyrken.

Oversigter

Af nedenstående oversigt fremgår udelukkende udgiftsposterne inden for de grundlæggende velfærdsområder samt fritid, kultur og religion. Dette skyldes, at de øvrige udgiftsposter udelukkende indeholder kollektivt konsum. Det kollektive konsum fremskrives med udviklingen i den samlede befolkning og den økonomiske vækst. De øvrige udgiftsposter er: Generelle offentlige tjenester, forsvar, offentlig orden og sikkerhed, økonomiske anliggender, miljøbeskyttelse, boliger og offentlige faciliteter samt ikke-funktionsdelte udgifter.

Udgiftsposter for de offentlige konsum	COFOG	Udgift 2006, mio. kr.	Fremskrivningsmetode
Sundhedsvæsen	0	951,0	-
Medicinske produkter, apparater og udstyr	I	23,5	Befolkningsudvikling, vækst og aldersbetinget træk
Ambulant behandling	I	480,0	Befolkningsudvikling, vækst og aldersbetinget træk
Hospitalstjenester	I	400,1	Befolkningsudvikling, vækst og aldersbetinget træk
Sundhedsvæsen mv.	C	47,4	Befolkningsudvikling og vækst
Fritid, kultur og religion	0	206,8	-
Fritids- og sportstjenester	I	20,6	Befolkningsudvikling og vækst
Kulturtjenester mv.	C/I	134,6	Befolkningsudvikling og vækst
Religiøse og andre organisationer	C	42,1	Befolkningsudvikling og vækst
Fritid, kultur og religion mv.	C	9,4	Befolkningsudvikling og vækst
Undervisning	0	1.327,0	-
Folkeskolen og lign.	I	731,8	Befolkningsudvikling, vækst og aldersbetinget træk
Ungdomsuddannelsesniveau	I	279,8	Befolkningsudvikling, vækst og aldersbetinget træk
Højere og videregående uddannelse	I	163,3	Befolkningsudvikling, vækst og aldersbetinget træk
Undervisning uden for niveauplacering	I	47,4	Befolkningsudvikling og vækst
Undervisning mv.	C/I	104,8	Befolkningsudvikling og vækst
Social beskyttelse	0	1.202,5	-
Sygdom og invaliditet	I	296,0	Befolkningsudviklingen, dog kun antallet af personer i den potentielle arbejdsstyrke, samt væksten
Alderdom	I	230,4	Befolkningsudvikling, vækst og aldersbetinget træk
Familie og børn	I	589,1	Befolkningsudviklingen, dog kun antallet af personer mellem 0 og 17 år, samt væksten
Arbejdsløshed	I	0,3	Befolkningsudvikling og vækst
Bolig	I	54,7	Befolkningsudvikling og vækst
Sociale ydelser i.a.n.	I	6,3	Befolkningsudvikling og vækst
Social beskyttelse mv.	C	25,7	Befolkningsudvikling og vækst

Anm.: I=Individuel, C=Kollektiv og 0=Samlekategori. Ekskl. salg af varer og tjenester.

Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger.

Af nedenstående oversigt fremgår de forskellige individuelle transferinger til husholdningerne. De kollektive transferinger og øvrige individuelle transferinger er fremskrevet med befolkningsudviklingen og den økonomiske vækst.

Transferinger til husholdninger	COFOG	Udgift 2005, mio. kr.	Fremskrivningsmetode
Alderspension inkl. tillæg	I	254,4	Befolkningsudvikling, økonomisk vækst og aldersbetinget træk i dag
Førtidspension inkl. tillæg	I	222,2	Befolkningsudvikling, økonomisk vækst og aldersbetinget træk i dag
Barseldagpenge mv.	I	19,0	Befolkningsudvikling, økonomisk vækst og aldersbetinget træk i dag
Takstmæssig hjælp	I	28,0	-
Arbejdsløshed	I	18,2	Befolkningsudvikling, økonomisk vækst og aldersbetinget træk i dag
Sygdom og ulykke	I	9,8	Befolkningsudvikling, økonomisk vækst og aldersbetinget træk i dag
Offentlig hjælp	I	96,1	-
Trangsvurderet	I	76,3	Befolkningsudvikling, økonomisk vækst og aldersbetinget træk i dag
Udvidet behovsvurderet	I	12,5	Befolkningsudvikling, økonomisk vækst og aldersbetinget træk i dag
Engangshjælp	I	7,3	Befolkningsudvikling, økonomisk vækst og aldersbetinget træk i dag
Uddannelsesstøtte	I	127,9*	-
Stipendier og børnetillæg	I	124,5*	Befolkningsudvikling, økonomisk vækst og approksimativt aldersbetinget træk
Særydelser, rejseudgifter m.m.	I	3,4*	Befolkningsudvikling, økonomisk vækst og approksimativt aldersbetinget træk
Boligsikring	I	119,4*	Befolkningsudviklingen og den økonomiske vækst
Børnetilskud	I	37,4*	Befolkningsudviklingen, dog kun antallet af personer mellem 0 og 17 år, samt den økonomiske vækst

Anm.: I=Individuel, C=Kollektiv og 0=Samlekategori. I det omfang der foreligger 2006-tal, er det angivet med *. Hvad angår uddannelsesstøtte er det aldersbetingede træk approksimeret med aktivitetstallene for antallet af årselever, jf. finansloven for 2008 for at tage hensyn til den ekstra uddannelsesindsats. Tillæg til førtids- og alderspensionister omfatter personlige tillæg og børnetillæg.
Kilde: Grønlands Statistik og Finanslov 2008.

Det bemærkes, at der med ”det aldersbetingede træk i dag” ikke nødvendigvis menes træk i det seneste år for hvilket, der foreligger tal. Det aldersbetingede træk er for overførslerne opgjort som antal berørte i en given aldersgruppe i forhold til mediobefolkningen i denne aldersgruppe det pågældende år ud fra Grønlands Statistiks socialstatik, hvor der findes en opgørelse af antal berørte personer for perioden 1996-2005. Hvis træk i dag har været relativt stabilt over perioden, er det fx gennemsnittet for denne periode, der er lagt til grund. I det omfang træk i dag har udvist en trendmæssig udvikling, er det dog kun de seneste år eller det seneste år, der er lagt til grund.

Statistisk grundlag

Med hensyn til at opgøre det aldersbetingede træk på de individuelle transferinger til husholdningerne tages der udgangspunkt i Grønlands Statistiks socialstatistik (2005) samt i finansloven (2008).

De individuelle transferinger til husholdningerne, der findes opgjort i socialstatistikken og på finansloven, giver dog samlet set anledning til en rest sammenlignet med statistikken over de offentlige finanser. Denne rest er antaget at kunne fremskrives på samme måde som kollektive og øvrige individuelle overførsler. Resten skyldes blandt andet, at de kommunale transferinger i forbindelse med aktivering, revalidering og fleksjob hverken indgår i socialstatistikken eller opgøres på finanslovene.

Til gengæld findes der ikke den nødvendige statistik til at opgøre det aldersbetingede træk på det individuelle offentlige konsum i Grønland. I stedet er det i de følgende fremskrivninger lagt til grund, at dette kan approksimeres med danske tal. Der er i denne sammenhæng tale om 2004-tal.

Denne approksimative fremgangsmåde har været benyttet til at fremskrive det individuelle offentlige konsum inden for sundhedsvæsen og undervisning samt alderdom under social beskyttelse. I forhold til social beskyttelse har det kun været muligt at fremskrive konsumet inden for alderdom ud fra de danske tal, da der ikke findes danske tal svarende til posterne familie og børn samt sygdom og invaliditet i den grønlandske statistik over de offentlige finanser. Det samme gælder de øvrige poster under socialbeskyttelse (bolig og arbejdsløshed). De nævnte poster, familie og børn samt sygdom og invaliditet, er i stedet fremskrevet med antallet af børn under 18 år henholdsvis antallet af personer i den potentielle arbejdsstyrke, mens bolig og arbejdsløshed er fremskrevet som kollektive transferinger.

Fremgangsmåden kan anskueliggøres i forhold til undervisning i grundskolen, hvor det individuelle konsum i alt udgjorde 724,8 mio. kr. i 2004 (ekskl. salg af varer og tjenester). Det aldersbetingede træk på undervisning i grundskolen i Danmark samme år fremgår af tabel 1. Ved at gange det aldersbetingede træk i Danmark op med den grønlandske mediobefolkning i de pågældende aldersgrupper samme år, kan der beregnes et hypotetisk konsum i Grønland i 2004. Som det fremgår af tabellen svarer dette hypotetiske konsum stort set til det faktiske.

Tabel 1					
Approximation af det individuelle konsum inden for grundskoleundervisning, Grønland og Danmark 2004					
Aldersgruppe	Gennemsnitligt individuelt konsum inden for undervisning, Danmark	Mediobefolkning, Grønland	Hypotetisk konsum, 1.000 kr.	Faktisk konsum	Kalibreringsfaktor
6 år	27.939	967	27.017		
7 år	69.129	982	67.850		
8 år	69.129	966	66.779		
9 år	69.129	1.000	69.129		
10 år	69.129	1.031	71.272		
11 år	69,129	1.061	73.346		
12 år	69,129	1.051	72.620		
13 år	69,123	1.051	72.614		
14 år	68,941	1.046	72.078		
15 år	65,891	1.010	66.550		
16 år	68,617	948	65.015		
I alt	-	-	724.269	724.823	1,00

Anm.: Konsumet er opgjort ekskl. salg af varer og tjenester
Kilde: Grønlands Statistik, Lovmodellen (2004), jf. Finansministeriet "Budgetredegørelse maj 2007", og egne beregninger.

Således kan der beregnes en "kalibreringsfaktor" på 1,00 mellem Grønland og Danmark i 2004, jf. tabel 1. Havde den beregnede kalibreringsfaktor fx været på 1,10, ville det svare til, at det gennemsnitlige konsum inden for grundskoleundervisning var omkring 10 pct. højere i Grønland end i Danmark pr. person i en given aldersgruppe, mens en kalibreringsfaktor på 0,90 ville have svaret til, at det gennemsnitlige konsum var omkring 10 pct. lavere pr. person i en given aldersgruppe.

Tabel 1 giver samlet set indtryk af et nogenlunde ensartet aldersbetinget træk på konsumet i Grønland og Danmark i forhold til grundskoleundervisning. Det skal dog understreges, at tallene både kan dække over forskelle mellem Grønland og Danmark, når det gælder trækket på tværs af aldersgrupper og forskelle med hensyn til fordelingen af konsumet på aflønning af ansatte og forbrug i produktionen.

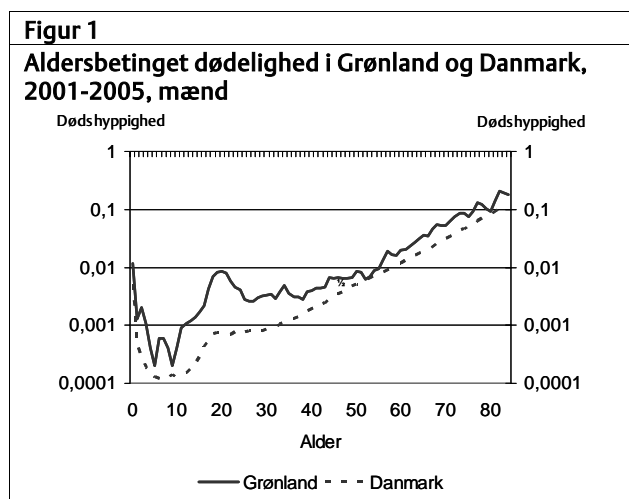
Selve fremskrivningen af det individuelle offentlige konsum foregår med denne approksimative fremgangsmåde ved, at de danske tal år for år fremskrives med den økonomiske vækst og efterfølgende ganges op med den grønlandske mediobefolkning i de pågældende aldersgrupper og med den beregnede kalibreringsfaktor.

Med hensyn til fremskrivningen af konsumet inden for sundhedsvæsen samt ungdoms- og videregående uddannelser er der dog foretaget korrektioner af de danske tal med henblik på at opnå en højere grad af overensstemmelse med det aldersbetingede træk i Grønland. Disse korrektioner er gennemgået i det følgende.

Sundhedsvæsen

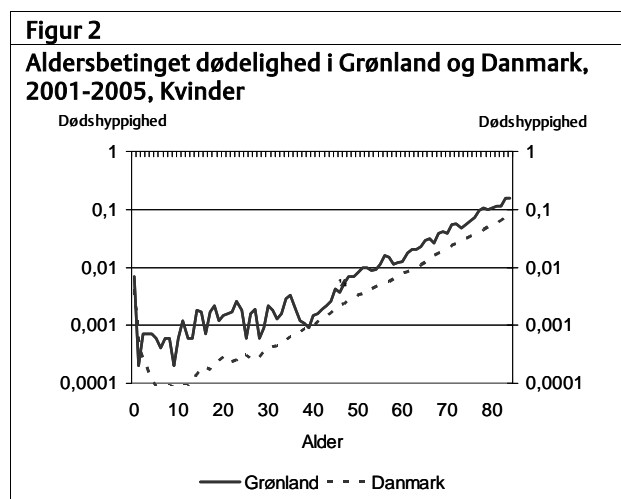
Da dødeligheden i et vist omfang må anses for korreleret med befolkningens helbredstilstand, er de danske tal for det aldersbetingede individuelle offentlige konsum inden for sundhedsvæsen korrigeret med henblik på at tage højde for forskellen i de aldersbetingede dødeligheder mellem Danmark og Grønland.

Som det fremgår af figur 1 og 2 er den aldersbetingede dødelighed i Grønland højere end i Danmark for stort set alle aldersgrupper. Dette gælder både for mænd og kvinder.

Anm.: Logaritmisk skala.

Kilde: Grønlands Statistik og Danmarks Statistik

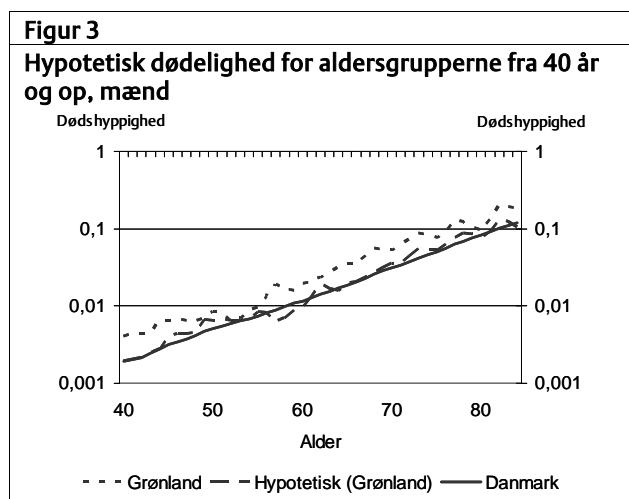

Spæd- og småbørnsdødeligheden er af nogenlunde samme omfang som i Danmark, men for børn under 14 år samlet set er der en vis overdødelighed. Det er dog vanskeligt at afgøre i hvilket omfang overdødeligheden skyldes dårligere helbred, da dødsårsagerne i vid udstrækning er uoplyste for disse aldersgrupper. For de 15-39-årige er der tale om en betydelig overdødelighed i forhold til Danmark, hvilket – antageligt – skyldes et relativt større antal unaturlige dødsfald blandt grønlændere i disse aldersgrupper, jf. Grønlands Statistik (1999), ”Tendenser i dødsårsagerne 1976-1995” s.10-13.

Således kan det lægges til grund, at overdødeligheden for de 15-39-årige kun i begrænset omfang er forbundet med dårligere helbred og følgelig ikke væsentligt højere udgifter inden for sundhedsvæsenet. Det samme er antaget at gøre sig gældende for børn under 14 år.

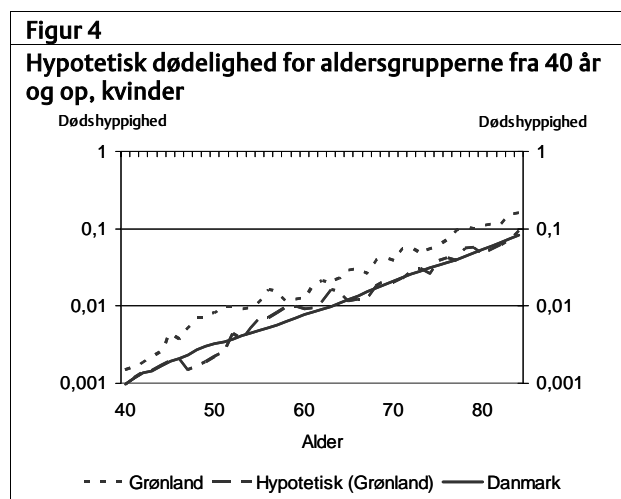
For aldersgrupperne fra og med 40 år kan det til gengæld lægges til grund, at overdødeligheden skal ses i forhold til en dårligere helbredstilstand blandt befolkningen i Grønland. Hvis der i denne forbindelse ses på restlevetiden for 40-årige mænd og kvinder, er den henholdsvis 5 år og 7 år lavere i Grønland end i Danmark.

Figur 3 og 4 viser således den *hypotetiske* dødelighed for grønlændere, hvor de hypotetiske dødeligheder er beregnet ved at forskyde de faktiske dødeligheder – fremad – svarende til forskellen i restlevetiden mellem Danmark og Grønland. Fx er den hypotetiske dødelighed for 45-årige grønlandske mænd sat lig den faktiske dødelighed for 40-årige grønlandske mænd.

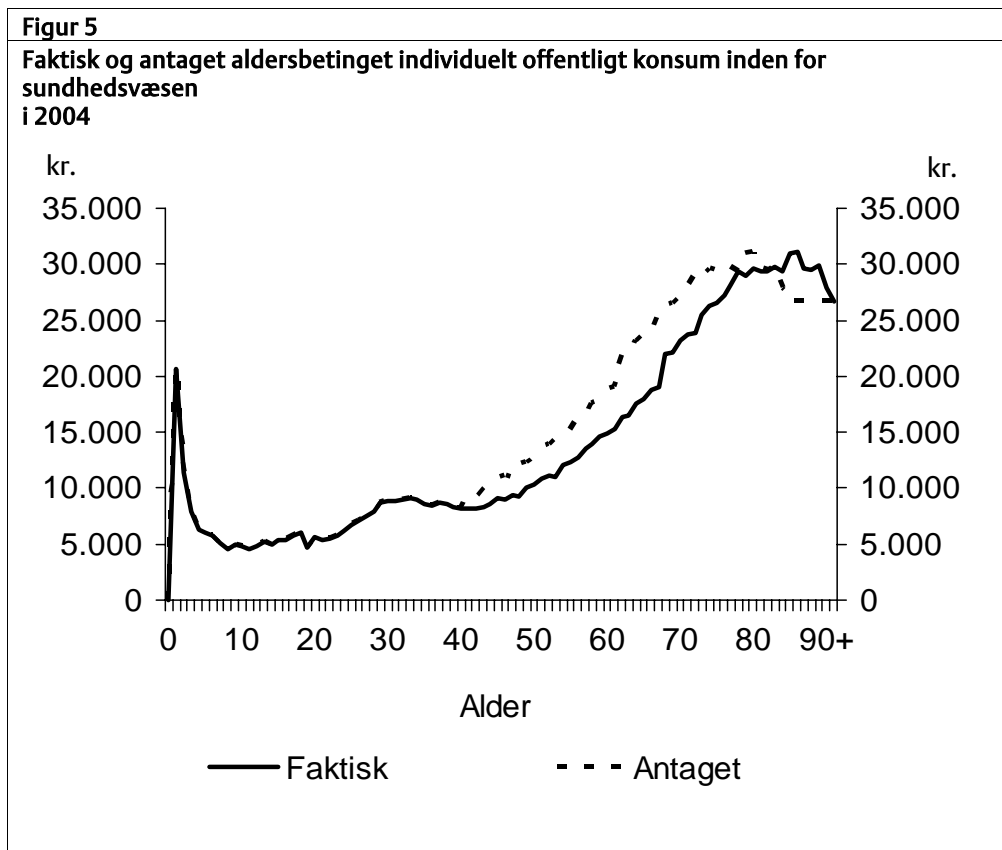

Anm.: Logaritmisk skala

Kilde: Grønlands Statistik, Danmarks Statistik og egne beregninger

Som det fremgår af figur 3 og 4, kommer den hypotetiske dødelighed således til at svare nogenlunde til den faktiske dødelighed i Danmark. På grundlag af disse betragtninger er der foretaget en korrektion af tallene for det aldersbetingede træk på det individuelle offentlige konsum inden for sundhedsvæsenet, hvor de danske tal for aldersgrupperne fra og med 40 år er forskudt – bagud – med den gennemsnitlige forskel i dødeligheden for mænd og kvinder, det vil sige 6 år. For de ”tomme” aldersgrupper fra 85 til 90+, der opstår på denne måde, er det individuelle offentlige konsum lagt fast svarende til konsumet for de 84-årige. Figur 5 viser det faktiske danske og det antagne grønlandske aldersbetingede individuelle offentlige konsum inden for sundhedsvæsenet.

Kilde: Lovmodellen (2004) jf. ”Budgetredegørelse maj 2007” og egne beregninger

Ungdoms og videregående uddannelser

I det følgende gennemgås de antagelser, der er gjort i forhold til det aldersbetingede individuelle offentlige konsum inden for undervisning ud over folkeskolen, det vil først og fremmest sige ungdomsuddannelserne og de kompetencegivende uddannelser.

Det individuelle konsum forbundet med undervisning i grundskolen udgør ca. 50 pct. af det samlede individuelle konsum inden for undervisning, mens det individuelle konsum forbundet med ungdomsuddannelser og kompetencegivende uddannelser udgør omkring 35 pct. Ungdomsuddannelser og kompetencegivende uddannelser tegner sig henholdsvis for 22 pct. og 13 pct.

De resterende 15 pct. udgøres af undervisning uden for niveauplacing samt hjælpetjenester i forbindelse med undervisning mv. Undervisning uden for niveauplacing dækker blandt andet voksen- og efteruddannelse, som ikke indgår i de danske tal for det aldersbetingede individuelle offentlige konsum. Det er i forhold til undervisning uden for niveauplacing samt hjælpetjenester i forbindelse

med undervisning mv. lagt til grund, at disse udgiftsposter kan fremskrives som kollektivt offentligt forbrug.

Lægges de danske tal til grund, kan der i forhold til ungdomsuddannelserne og de kompetencegivende uddannelser beregnes en kalibreringsfaktor på 1,26 i 2004. Dette er bemærkelsesværdigt, da der er relativt færre grønlændere end danskere, der tager en uddannelse ud over grundskolen. Dette peger således i retning af, at *udgiftsniveauet* er væsentligt højere i Grønland end i Danmark, når det gælder ungdomsuddannelserne og de kompetencegivende uddannelser. Samtidig kan forskelle i *aldersprofilen* for Grønland og Danmark også gøre sig gældende, hvad angår den beregnede kalibreringsfaktor.

Aflønningen af de ansatte adskiller sig dog – antageligt – ikke væsentligt i forhold til Danmark i denne sammenhæng, og der må følgelig være tale om et betydeligt større forbrug i produktionen. Således viser en funktionel og realøkonomisk krydsfordeling af konsumet inden for ungdomsuddannelserne i 2004, at fordelingen mellem aflønning af ansatte og forbrug i produktionen var 71/29 i Danmark mod 42/58 i Grønland. For de videregående uddannelser var fordelingen mellem aflønning af ansatte og forbrug i produktionen henholdsvis 66/34 og 58/42.

Hvis det lægges til grund, at forskellen i niveauet udelukkende skyldes et større forbrug i produktionen, følger det, at udgiftsniveauet for ungdomsuddannelser alt andet lige er 2,37 gange højere i Grønland. For de videregående uddannelser er tallet 1,16.

Tallet for ungdomsuddannelserne fremkommer som følger: $(58/42)/(29/71)=3,37$ og $(1*42+3,37*58)/100=2,37$. For de videregående uddannelse fremkommer tallet som følger: $(42/58)/(37/66)=1,38$ og $(1*58+3,37*42)/100=1,16$.

Hvis det i øvrigt lægges til grund, at andelen i en given aldersgruppe, der tager en uddannelse ud over grundskolen udgør mellem $\frac{1}{2}$ og $\frac{3}{4}$ af andelen i Danmark, kan der foretages en – tentativ – korrektion af de danske tal for det aldersbetingede individuelle offentlige konsum, jf. tabel 2.

At andelen i en given aldersgruppe, der tager en uddannelse ud over grundskolen, udgør mellem $\frac{1}{2}$ og $\frac{3}{4}$ af andelen i Danmark kan være højt sat, men der skal i denne sammenhæng tages højde for, at antallet af frafaldne i forhold til antallet, der gennemfører en uddannelse, er højere i Grønland end i Danmark. Dette vil alt andet lige give anledning til et højere individuelt konsum inden for

ungdomsuddannelserne og de kompetencegivende uddannelser. Med denne – tentative – korrektion kan der beregnes en kalibreringsfaktor på 0,99.

Tabel 2				
Beregning af approksimeret aldersbetinget individuelt offentligt konsum inden for ungdoms- og videregående uddannelser, 2004				
		<i>Korrektionsfaktorer</i>		
	Individuelt konsum inden for ungdoms- og videregående uddannelser, Danmark	Korrektion for lavere andel, der tager en uddannelse ud over grundskolen	Korrektion for højere forbrug i produktionen	Approksimeret individuelt konsum, Grønland
17 år	57.182	0,625	2,37	84.701
18 år	52.289	0,625	2,37	77.453
19 år	38.422	0,625	2,37	56.913
20 år	27.331	0,625	2,37	40.484
21 år	26.702	0,625	2,37	39.552
22 år	27.181	0,625	2,37	40.262
23 år	25.936	0,625	2,37	38.418
24 år	23.186	0,625	2,37	34.344
25 år	19.960	0,625	1,16	14.471
26 år	16.165	0,625	1,16	11.720
27 år	13.032	0,625	1,16	9.448
28 år	9.856	0,625	1,16	7.146
29 år	7.640	0,625	1,16	5.539
30 år	6.052	0,625	1,16	4.388
...	...	...	...	...
90+	0	0,625	1,16	0

Anm.: Det er antaget, at ungdomsuddannelserne vedrører aldersgruppen under 20 år samt de 20-24-årige, og at de videregående uddannelser vedrører aldersgruppen fra 25 år og op.
 Kilde: Lovmodellen (2004), jf. "Budgetredegørelse maj 2007" og egne beregninger.